

Operativní technika v rukou StB (Daniel Povolný)

studie vydaná při příležitosti výstavy operativní techniky „Nejen stěny měly uši“

- Úvod
- 1. Krátkodobý a dlouhodobý prostorový odposlech, záznamová technika
- 2. Odposlech telefonu a dálkopisu
- 3. Tajné fotografování a filmování
- 4. Tajná technická prohlídka
- 5. Prověrka korespondence
- 6. Chemická prověrka korespondence
- 7. Krycí občanské průkazy a krycí průkazy
- 8. Odhalený odposlech Zdeňka Mlynáře
- Tabulky
- Soupis pramenů a literatury
- Seznam zkratek
- Ediční poznámka

Úvod

Pojmem operativní technika lze označit technická zařízení, která umožňovala skryté pořizování obrazových záznamů (tajné fotografování, filmování a pozorování), zvukových záznamů (krátkodobý a dlouhodobý prostorový odposlech a odposlech telefonu), zjišťování informací z písemností (prověrka korespondence a chemická prověrka korespondence) a pronikání do uzavřených prostor (tajná technická prohlídka).

Pravomoc pro schvalování jejího používání byla v podstatě od počátku rozdělena podle významu sledované osoby nebo objektu a podle technické náročnosti užití operativní techniky. Pokud byl význam osob a objektů “regionální” (použitá technika poměrně jednoduchá), spadaly do kompetence krajských velitelů StB a krajských velitelství StB (od r. 1952 náčelník krajské správy StB, později krajské správy MV). V případě, že svým významem (složitostí provedení) tento rámec překračovaly, povolovali provedení tzv. zpravodajskotechnického úkonu (přímé nasazení operativní techniky v akci) velitelé sektorů StB (od r. 1951 velitelé odborů, od r. 1953 náčelníci správ MV), velitel StB (do r. 1953 nadřízený velitelů sektorů a krajů), ministr vnitra a jeho náměstci.

Instalaci operativní techniky prováděl zpočátku sektor BA_t (operativní technika) – kromě skupiny BA_a (“vnitřní StB” – kontrarozvědka), pro níž tuto činnost vykonával sektor BA_a-IV (výkon). U krajských velitelství StB to byla 4. oddělení, která spolupracovala s oběma sektory (v letech 1948–1953 došlo k řadě organizačních změn, které zde nelze podrobněji popisovat). Od r. 1953 bylo její nasazování sloučeno do IX. správy MV (operativní technika), od r. 1964 přejmenované na VI. správu MV (správa operativní techniky). V krajích byly tímto úkolem pověřeny 9. odbory krajských správ MV, od r. 1964 6. odbory krajských správ MV.

Používání operativní techniky příslušníky StB bylo upraveno různými pokyny, předpisy a směrnicemi (např. první známé předpisy pro odposlech telefonu a cenzuru korespondence jsou z r. 1949). Od r. 1954 se její nasazování řídilo “Směrnicemi o používání operativní techniky”, označovanými od r. 1955 jako A-oper-IX-1, z let 1955, 1957 a 1959. Po změně IX. správy MV (operativní technika) na VI. správu MV (správa operativní techniky) v r. 1964 to pak byly směrnice A-oper-VI-1 z let 1964, 1969, 1972, 1980 a 1982.

Jak bude v následujících kapitolách ukázáno, nebyla jejich ustanovení vždy striktně dodržována, nemluvě o tom, že někdy byla tak vágně formulována, že si je příslušníci StB mohli vyložit po svém. Podle směrnic měla být operativní technika nasazována v okamžiku, kdy byly vyčerpány všechny ostatní způsoby, jak získat požadovanou informaci, tedy ve zvlášť odůvodněných případech a jen na nezbytně nutnou dobu. Ve skutečnosti se řada akcí hlavně v 50. a 60. letech – ale i později – začala rozpracovávat právě na základě použití operativní techniky bez ohledu na závažnost případu a tak dlouho, dokud šlo její používání prodloužit. Přestože se během let měnila doba pro užívání jednotlivých druhů operativní techniky a pravomoce k jejich povolování (přičemž uvedené nešvary přetrvávaly), cíl zůstal stále stejný.

V popředí zájmu StB byly zastupitelské úřady kapitalistických států a jejich pracovníci, odpůrci z obou stran politického spektra, členové a představení různých církví, známé osobnosti (např. herci, vědci aj.), příslušníci prvního a druhého odboje, příbuzní a přátelé postižených, zahraniční turisté, vědci, obchodníci, krajané a mnozí jiní.

Operativní technika v tomto směru dávala StB možnost získávat jinak nedostupné informace o náladách obyvatelstva i jednotlivců a tyto nálady pak různými způsoby usměrňovat. Nikdo z občanů nemohl vědět, zda právě jeho dopis nebude otevřen při cenzuře korespondence, zda právě jeho telefon nebude odposloucháván, zda právě jeho byt nebude prohledán. Cizinci, kteří z nejrůznějších důvodů přijeli navštívit Československo, pak měli nesrovnatelně větší jistotu, že jim příslušníci StB “preventivně” prohledají osobní věci a budou je hlídat na každém kroku.

Základním problémem při sestavování této publikace byla poměrně značná torzovitost dochovaných pramenů (např. z druhé poloviny 50. let se nedochovalo téměř nic, 60. a 70. léta byla do značné míry “vyskartována” a velká část materiálů z 80. let byla narychlo zničena v prosinci 1989).

Proto následující pasáže umožňují jen tu a tam nahlédnout do zákulisí předlistopadových československých tajných služeb a udělat si určitou představu o každodenním způsobu “vedení boje” se zahraničními zpravodajskými službami i s obyvateli vlastní země.

Tato studie je věnována všem obětem komunistického režimu, které byly odsouzeny nebo vydírány prostřednictvím nezákonně použitých odposlechů místností a telefonů, domovních prohlídek, cenzury korespondence i tajně pořízených fotografií a filmů.

1. Krátkodobý a dlouhodobý prostorový odposlech, záznamová technika

Odposlouchávání osob patří v očích veřejnosti beze sporu k nejtypičtějším metodám tajných služeb. Odposlechy „zájmových osob“ – řečeno v příslušném žargonu – nechyběly samozřejmě ani mezi “zpravodajskotechnickými úkony” komunistické Státní bezpečnosti. Speciální zařízení ukrytá na různých místech pomáhala jejím příslušníkům v získávání důležitých informací o sledované osobě, jejích stycích či vědomostech o dané problematice apod.

Povolování odposlechu

Odposlech používala StB již od počátků své moci, tedy od r. 1948. Z té doby však bohužel nejsou zachovány příslušné směrnice, jež by nám daly možnost učinit si o řízení této činnosti spolehlivý obraz.

Nepochybné však je, že od 1. 1. 1956 již navrhoval použití dlouhodobého odposlechu náčelník oddělení nebo jeho zástupce. Příslušný náčelník krajské správy MV (dále též KS MV) nebo správy MV (dále též SMV) návrh doporučil, načež jej schvaloval ministr vnitra nebo jeho náměstek. Schválený návrh pak náčelník IX. správy MV (operativní technika) předal k realizaci příslušnému náčelníkovi odboru této správy (IX. správa prováděla dlouhodobý odposlech v Čechách a v mimořádných případech na celém území státu) nebo náčelníkovi 9. odboru KS MV v Brně (pro Moravu), v Ostravě (pouze pro ostravský kraj) nebo v Bratislavě (pro Slovensko).

Dlouhodobý odposlech mohl být nasazen v daném objektu nanejvýš deset dnů, jeho případné další ponechání na místě schvaloval znovu ministr vnitra nebo jeho náměstek. Výjimkou byly “zvláštní objekty”, za něž byly zpravidla považovány zastupitelské úřady kapitalistických států a diplomatické byty. Tam mohl odposlech zůstat déle. Demontáž odposlechu schvaloval náčelník IX. správy, jeho zástupce nebo opět náčelníci 9. odborů KS MV v Brně, Ostravě a Bratislavě.

Krátkodobý odposlech – tedy odposlech užívaný pro jedinou akci – mohly provádět všechny krajské správy a návrhy na ně schvalovali patřiční náčelníci nebo jejich zástupci. Požadavky správ MV prováděla pro Čechy a mimořádné akce IX. správa a návrhy schvaloval náčelník žádající správy nebo jeho zástupce. Akce na Moravě a Slovensku byly postoupeny příslušným 9. odborům. IX. správa měla ale vždy funkci technického dohledu. Pokud mělo být nasazení krátkodobého odposlechu provedeno pomocí agenta, neměl o tom vědět (kromě již osvědčených a spolehlivých agentů). Potřebné technické zařízení se pak maskovalo jako předmět denní potřeby a předávalo agentovi s vhodnou “legendou”, aby netušil, že i on je vlastně pod kontrolou.¹

Ke dni 1. 4. 1957 došlo k přerozdělení kompetencí pro Čechy. IX. správa zajišťovala dlouhodobý odposlech pro správy MV a KS MV Praha pouze na území Prahy (ve zvlášť

důležitých případech v celé ČSR). Pro ostatní KS MV v Čechách nasazování odposlechu vykonával 9. odbor KS MV Praha. Na Moravě a na Slovensku se pravomoce nezměnily.

Od stejného data mohl nasazení dlouhodobého odposlechu vyžadovat již i starší referent a u “zvláštního objektu” příslušník, do jehož kompetence objekt spadal. Návrh schválený náčelníkem správy byl postoupen k vyjádření IX. správě MV a v případě kladného stanoviska byl předložen k podpisu ministru vnitra nebo jeho náměstkovi.

Dlouhodobý odposlech mohl být “obsluhován” (tj. mohl být uveden do chodu) nejvíce 10x, přičemž jedna “obsluha” mohla trvat maximálně 24 hodin, a byl nasazen ne déle než dva měsíce ode dne instalace. Výjimku tvořily opět akce ve “zvláštních objektech” II. správy (kontrarozvědka), v objektech vyšetřovacích útvarů, ve veřejných objektech, v objektech jinak důležitých nebo v případech, kdy byly tímto způsobem získávány informace týkající se zejména bezpečnosti státu.

Krátkodobý odposlech prováděly nejen všechny krajské správy MV a IX. správa MV, ale i 5. odbor SMV Jáchymov. Návrhy na ně schvalovali u KS MV jejich náčelníci nebo zástupci náčelníků, stejně jako u správ MV, oproti tomu u SMV Jáchymov a zpravodajského odboru hlavní správy Pohraniční stráže to byl pouze jeho náčelník. Krátkodobý odposlech měl být nasazován na jednu “agenturní schůzku” (tedy schůzku s tajným spolupracovníkem) například kvůli prověrce tajného spolupracovníka apod. po dobu trvání schůzky nebo na tak dlouho, dokud bylo zařízení pod stálou kontrolou příslušníků StB. Demontáž krátkodobého odposlechu měla proběhnout do tří dnů od skončení akce. Pokud k tomu nedošlo, posuzovalo se jeho nasazení jako dlouhodobé. I nadále platilo, že agent neměl vědět o tom, že se jeho prostřednictvím krátkodobý odposlech provádí.²⁾

K dalším úpravám došlo v letech 1959, 1964 a 1969. Podle směrnic z r. 1969 si příslušníci StB mohli vyžádat dlouhodobý odposlech až na dobu čtyř měsíců. Prvních pět dní (nebo i kratší dobu) byl obsluhován nepřetržitě, aby se “v zájmovém prostoru” zmapovala situace a upřesnilo se jeho využití.

Krátkodobý odposlech se používal po dobu čtyř dnů nebo na kratší dobu nutnou k provedení akce. Nepovažovalo se za něj použití skrytého nahrávače u schůzek mezi příslušníky operativy a jejich spolupracovníky.

Časové omezení obou druhů odposlechů se však opět nevztahovalo na zastupitelské úřady (dále též ZÚ) kapitalistických států a diplomatické byty. Neplatilo ani pro objekty zvláštního zájmu, jako byly hotely, restaurace, kavárny, návštěvní místnosti podniků, vojenské útvary aj.

Schvalování návrhů na provedení dlouhodobého a krátkodobého odposlechu v bytech a ubytovacích zařízeních spadalo aktuálně do kompetence náčelníků I. (hlavní správa rozvědky), II. (hlavní správa kontrarozvědky) a III. správy SNB (hlavní správa vojenské kontrarozvědky, v jejím případě bez kompetence pro “zvláštní objekty”). Náčelníci odborů I., II. i III. správy, náčelník oblastního odboru I. správy a náčelník samostatného odboru III. správy schvalovali nasazení dlouhodobého a krátkodobého odposlechu pouze mimo byty

a ubytovací zařízení, krátkodobý odposlech bez vědomí spolupracovníka a jednotlivé použití dlouhodobého odposlechu. Ve všech případech byl nutný souhlas příslušného náčelníka odboru zpravodajské techniky.³⁾

V r. 1976 byla směrnice z r. 1972 doplněna tak, aby i IV. správa (správa sledování), jež měla na starosti ubytovací zařízení navštěvovaná cizinci, mohla nasazení odposlechu vyžadovat.⁴⁾

Další změny proběhly v letech 1980 a 1982. Dlouhodobý odposlech se zaváděl až na čtyři měsíce (r. 1980), resp. na šest měsíců (r. 1982), a prodloužen mohl být o další čtyři (r. 1980), resp. šest měsíců (r. 1982). Časové omezení však opět neplatilo ve “zvláštních objektech” a objektech zvláštního zájmu. Krátkodobý odposlech se nasazoval maximálně na šest dní. Povolování dlouhodobého odposlechu ve “zvláštních objektech” a objektech zvláštního zájmu bylo v pravomoci náměstka MV, stejně jako povolování krátkodobého odposlechu s pomocí tajného spolupracovníka. V oboru své působnosti schvalovali a prodlužovali dlouhodobý (pokud se netýkal “zvláštních objektů” a objektů zvláštního zájmu) i krátkodobý odposlech (pokud nešlo o “zvláštní objekty”, zato ale i pomocí tajných spolupracovníků – r. 1982) náčelníci následujících správ: I. (hlavní správa rozvědky), II. (správa kontrarozvědky pro boj proti vnějšímu nepříteli), III. (správa vojenské kontrarozvědky), V. (správa ochrany stranických a ústavních činitelů), X. (správa kontrarozvědky pro boj proti vnitřnímu nepříteli), XI. (správa kontrarozvědky pro ochranu ekonomiky) a XII. správy (správa kontrarozvědky v Bratislavě) SNB (a od r. 1982 i XIV. správy, správa kontrarozvědky pro boj proti mimořádným a zvláštním formám trestné činnosti) a zpravodajské správy hlavní správy Pohraniční stráže a ochrany státních hranic. Titíž schvalovali i požadavky správ StB KS SNB na krátkodobý odposlech v bytě občana. Náčelník IV. správy (správa sledování) schvaloval a prodlužoval krátkodobý odposlech v objektech zvláštního zájmu (zvláště v hotelech pro cizince), ovšem bez nasazení tajným spolupracovníkem. Náčelník VI. správy (správa výkonné zpravodajské techniky) schvaloval a prodlužoval pouze návrhy na krátkodobý odposlech za účelem prověření vlastních agentů a tajných spolupracovníků (r. 1982). Náčelník správy vyšetřování StB schvaloval a prodlužoval krátkodobý i dlouhodobý odposlech jen ve vyhrazených objektech (podle kompetencí správy). Náčelník krajské správy SNB schvaloval a prodlužoval návrhy na dlouhodobý odposlech, pokud neměl být instalován v bytu občana nebo ve “zvláštních objektech” a objektech zvláštního zájmu. Náčelník správy StB KS SNB schvaloval krátkodobý odposlech, pokud nešlo o byt občana nebo “zvláštní objekt” a jednotlivé využití dlouhodobého odposlechu v objektech zvláštního zájmu.⁵⁾

Používání odposlechu

Pro provádění odposlechu v prosinci r. 1950 měly 5. sektor Ministerstva národní bezpečnosti (dále též MNB), V. sektor StB (5. sektoru MNB příslušel zejm. výzkum operativní techniky, zatímco V. sektor StB jeho výsledky používal) a krajská velitelství StB (dále též KV StB) k dispozici 25 kusů odposlechů s dálkovým vedením, 47 bateriových odposlechů, 30 odposlechů Telesonic, 49 síťových kufříkových odposlechů a zařízení označená jako odposlechová políčka (32 kusů) a odposlechová kniha (19 kusů). Pro jejich instalaci pak

disponovaly např. 72 elektrickými a 77 ručními vrtačkami, 129 elektrickými, 40 benzinovými pájkami, 4 pájkami do ohně a samozřejmě množstvím vrtáků do zdi i dřeva, více než deseti druhy kleští, dláty, sekáči, zednickým náradím, štětci i malířskými štětkami, to vše ve stovkách kusů.⁶⁾

Na r. 1953 bylo v rozpočtu pro Technický ústav Ministerstva národní bezpečnosti na položku “vývoj a dovoz odposlechnů” vyčleněno 250 – 400 000 Kčs, nákup drobného spotřebního materiálu (náradí, hlinky, sádra, hřebíky, vruty, šrouby aj.) se měl uskutečňovat podle potřeb. V r. 1952 stály speciální vrtáky do zdi s vidiovými hroty 59 Kčs (průměr 8 mm) a 83 Kčs (průměr 15 mm), dynamický mikrofon 30 Kčs, elektrická pájka 80–100 Kčs.⁷⁾

Nákup chybějících slaboproudých součástek (cívky, malé mikrofony apod.) byl zajišťován prostřednictvím Ministerstva zahraničních věcí přes zastupitelské úřady ve Švýcarsku, Francii, Belgii, USA a Velké Británii tzv. tituláři (tj. představiteli ambasády).⁸⁾

Pro ilustraci odposlechové činnosti je možno uvést následující konkrétní fakta. V lednu 1951 provedl referát odposlechu 5. odd. V. sektoru StB devět krátkodobých a pět dlouhodobých odposlechnů, šest obhlídek a šest návrhů na provedení odposlechu v příštím měsíci. Dva příslušníci referátu strávili dva dny bezpečnostní prohlídkou u vládního činitele (v materiálu přesněji neuvedeného), dva pět dnů asistovali při montáži nahrávacího zařízení a záznamu soudního procesu v Bratislavě a další dva provedli instruktáž na krajském velitelství StB v Ostravě. Příslušníci referátu ve svém hlášení kritizovali operativu, že u některých akcí špatně zajistila podmínky pro nasazení odposlechu. V oblasti vývoje byl poprvé použit s velmi dobrým výsledkem bezdrátový odposlechový vysílač, který byl vyroben v 5. sektoru MNB.

V únoru 1951 se uskutečnilo pět krátkodobých a sedm dlouhodobých odposlechnů a demontáž odposlechu v hotelu Bellevue v Karlových Varech. V Olomouci byla provedena kontrola montáže odposlechnů ve všeobecných objektech (později objekty zvláštního zájmu) a u dvou případů byla odstraněna závada v zamaskování. Referát odposlechu dále žádal o přidělení tří příslušníků, aby se nahrané odposlechy mohly přepisovat a místo zvukového záznamu se operativě dodával písemný záznam. Cívky se po dohodě mazaly. Problémy byly s nahrávacími aparáty, které přejímaly poruchy ze sítě, a s vrtáním zdí. Z toho důvodu se prováděly pokusy s nezvukným vrtáním.⁹⁾ Na KV StB v Ústí nad Labem dokonce přišli s novým maskováním: místo přívodních drátů začali při instalaci odposlechu používat kovové nátěry.¹⁰⁾

Od prosince 1950 do května 1951 provedlo 5. odd. V. sektoru 105 montáží stálých i přechodných odposlechnů a sektor BAť nasadil za šest měsíců 35 odposlechnů. Mezi nejdůležitější akce počítalo 5. odd. v tomto období odposlech bytu obchodního atašé rakouského vyslanectví Karla Weisse, ministra zahraničních věcí Vlady Clementise, venezuelského vyslance Martarety, atašé USA Adwooda, belgického atašé Wan der Welleho a úřednice švédského vyslanectví Beckmannové. Odposlech na vyslanectví byl nasazen kanadskému atašé Doylovi, kanadskému vyslanci Rogersovi, jugoslávskému atašé Miličovi

a argentinskému vyslanci Monetovi. V kanceláři jej měli i reprezentant britské letecké společnosti Forster a starosta Československé obce sokolské Truhlář.¹¹⁾

Jak je vidět, bylo 5. odd. v nasazování odposlechů velmi agilní, a dokonce si ve výše uvedených hlášeních stěžovalo, že jej některé sektory málo využívají. K první sjednocující a skutečně systémové regulaci došlo až v souvislosti se zavedením směrnic A-oper-IX-1 v r. 1954, kdy bylo nařízeno nejpozději do 31. 12. 1954 demontovat všechny dosud provedené montáže technických zařízení. Rozkaz se ovšem netýkal odposlechů v konspiračních bytech nebo “zvláštních objektech”, tedy těch, které skýtaly záruku, že budou i nadále využívány.¹²⁾

O pět let později se však stala událost, která používání odposlechů Státní bezpečnosti alespoň dočasně značně znechutila.

“V roce 1959 došlo k nedorozumění v Národním domě v Banské Bystrici, kde v rámci akce CESTA po linii II. správy byly v různých hotelích po republice, kde přespávali vojenští přidělenci kapitalistických států, pro jejich kontrolu nasazeny odposlechy a vizuální pozorování. Do takové jedné místnosti chodil vedoucí tajemník krajského výboru KSČ ještě s dalšími různými funkcionáři ve svém volném čase. Když se dověděl, že tam byla technika, byla celá záležitost šetřena inspekčními orgány ministra vnitra a ÚV KSČ. Závěry byly velice přísné především tím, že byl odvolán krajský náčelník SNB. V té době se prověřovaly i jiné objekty, ve kterých pobývala vedoucí stranická delegace v bánskobystrickém kraji, konkrétně ve Sliaci, zda tam nebyla nasazena technika. To byl důvod k první úpravě Směrnice o operativní technice, respektive k jejímu doplnění v tom smyslu, že nelze používat techniku proti nomenklатурním kádrům schvalovaným ÚV KSČ, KV KSČ a OV KSČ. [podtrženo v originále – pozn. autora]

Současně byla přijata VI. správou [tehdy ještě IX. správa MV – pozn. autora] opatření, která se uplatňují dodnes. Při návštěvě vedoucích funkcionářů nebo při politických srazech jsou hotely, kde je nasazena technika, protokolárně plombovány nebo jsou odebírány centralizační zařízení za účasti odpovědných pracovníků V. a VI. správy. Kromě toho se provádí obranné technické prohlídky.

V letech 1959–61 II. správa rozpracovala akce SLEPEC 1 až SLEPEC 7 (Pelikán, Hejzlar, Lis, Lukeš a další, akce měla vztah až na tehdejšího tajemníka ÚV KSČ Slavíka). Šlo o případ schválený, navazující na jugoslávskou rozvědku. I v tomto případě šlo o nomenklатурní kádry ÚV KSČ. Z rozhodnutí ÚV KSČ byla akce zrušena, technika demontována a všechny případy byly řešeny stranicky, odvoláním z funkcí a přeřazením na jiné funkce. Pod tímto vlivem v roce 1962 dochází k vydání nové Směrnice o používání operativní techniky jako ,PŘÍSNĚ TAJNÉ – ZVLÁŠTNÍ DŮLEŽITOSTI‘. [podtrženo v originále – pozn. autora] Přes veškerou snahu, aby byla schválena v PÚV [předsednictvo ústředního výboru – pozn. autora] nebo ROSu [Rada obrany státu – pozn. autora] se toto nepodařilo.”¹³⁾

Politické byro ÚV KSČ projednalo 7. 6. 1960 zprávu krajského výboru Komunistické strany Slovenska v Banské Bystrici o nedostacích při používání operativní techniky a na základě rozboru nedostatků konstatovalo tyto příčiny:

“Bylo zjištěno, že operativní technika, především úkony 103 [dlouhodobý odposlech – pozn. autora] a 52 [krátkodobý odposlech – pozn. autora], se používají ve velkém rozsahu. Je porušována základní zásada o nasazování operativní techniky jen do závažných operativních případů. Často se případy rozpracovávají teprve pomocí techniky. Technika se často nasazuje na základě agenturně neproověřených signálů. Vžila se praxe, že operativní pracovníci do každého plánu operativního rozpracování běžně plánují vedle sledovačky a PK [prověрка korespondence – pozn. autora] i operativní techniku a všemožně se domáhají jejího nasazení. V důsledku toho dochází k dekonspiraci operativní techniky a zeslabování její účinnosti v závažných státobezpečnostních případech. Tato praxe je neslučitelná se zásadami agenturní práce.

Dále se ukázalo, že ‚Směrnice o používání operativní techniky‘ nejsou dodržovány především ze strany náčelníků všech stupňů. Schvalovací postup při vyžadování úkonů 103 a 52 je často formální záležitostí. Někteří náčelníci benevolentně schvalují nasazení techniky do případu, aniž by si ověřili, zda jsou reálné předpoklady pro její účelné využití. Po zakončení akce (demontáži) někteří náčelníci nevyhodnocují dosažené výsledky a nedělají závěry, tj. nevyvozují poučení pro orgány [příslušníky StB – pozn. autora], jak účelně používat operativní techniku. Dokonce sami náčelníci někdy ve snaze případ co nejrychleji uzavřít doporučují použít operativní techniku. Důsledkem toho jsou malé výsledky úkonů 103 a 52.

Dalším vážným nedostatkem je dlouhá doba nasazení úkonů 103, 52 a 220 [odposlech telefonu a dálkopisu – pozn. autora]. Prověrkou bylo zjištěno, že ve většině případů nejsou stanovené termíny dodržovány, vytěžování úkonů je automaticky prodlužováno a operativní pracovník čeká, že úkon po prodloužení ‚přece něco přinese‘. Také s touto nesprávnou praxí je nutno rázně skoncovat.

Dalším závažným nedostatkem u úkonu 52 je jeho použití za vědomí agenta, ať již přímo či nepřímou formou balíčků, aktovek, kabelek apod. Zkušenosti ukázaly, že z této metody operativní práce jsou výsledky jen v ojedinělých případech. Naproti tomu zde je zvýšené nebezpečí z prozrazení. Proto je třeba od této metody upustit.”¹⁴⁾

V rámci tohoto doplnku bylo nařízeno pravidelně měsíčně hodnotit stav používání operativní techniky, kontrolovat její výsledky v jednotlivých akcích a vyvozovat závěry v případě jejího neúčelného a nekonspirativního použití. Řízení 9. odborů krajských správ MV (operativní technika) převzali osobně náčelníci krajských správ MV.¹⁵⁾

Omezení odposlechu se pochopitelně netýkalo např. cizinců z kapitalistických zemí. V r. 1961 byl u krátkodobého odposlechu kladen důraz na jeho operativní rozpracování a přímé zaměření na předem zjištěnou návštěvu nebo schůzku turisty s čs. občanem podezřelého

charakteru, na použití společenské agentury ve skupině zahraničních turistů, obchodníků a montérů a v různých podnicích, kde se cizinci scházeli, stravovali atd.

U dlouhodobého odposlechu šlo o avizované delší návštěvy krajanů u československých občanů (tzv. čekačky) nebo o hotely pro cizince, kde se po technické stránce usilovalo o úplnou centralizaci nasazených odposlechů a omezení docházek příslušníků k jejich obsluze. Využitelnost získaných informací ovšem nenaplnovala očekávání StB.¹⁶⁾ *“Výsledky z úkonu 103 v celostátním měřítku jsou minimální, víceméně žádné, a slouží pouze ke kontrole časového režimu zájmové osoby ve spojení se sledovačkou.”*¹⁷⁾

Zatímco instalace odposlechu v hotelech nebyla téměř žádným problémem, pokus o jeho nasazení na velvyslanectví Velké Británie v květnu 1962 zcela ztroskotal. Realizaci tohoto záměru měli zajistit příslušníci StB legalizovaní mezi řemeslníky stavební komplexní čety a jeden příslušník legalizovaný jako pracovník velvyslanectví. Zpočátku se zdálo, že řemeslníci nejsou příliš kontrolováni, ale později již nešel přehlédnout stále se zpřísnující dozor a dokonce fotografování některých zdí, přičemž zvláštní pozornost byla věnována tajným místnostem a kancelářím vedení velvyslanectví. Jeden pracovník velvyslanectví denně kontroloval práci, prohlížel nástroje i zed'. Okna byla zabílena, aby příslušníci StB nemohli sledovat poměry na velvyslanectví. Zpráva o této akci v závěru uváděla, že Britové znají prakticky všechny montážní způsoby StB, a přestože bylo ve zdi ponecháno několik uvolněných cihel, kvůli kontrole pracovníků velvyslanectví a možnosti odhalení použité metody se od instalace odposlechu nakonec upustilo.¹⁸⁾

Celkem bylo v letech 1954–1963 techniky zastupitelských úřadů kapitalistických států odhaleno 72 mikrofونů, 2 bezdrátové přístroje ovládané po síti a bateriový bezdrátový prostředek s drátovým ovládáním. Mezi techniky “obranáři” se StB nejvíce obávala právě Britů, kteří odhalili největší počet odposlechů. Větší úspěchy měla StB u diplomatických bytů a spíše u tzv. malých ambasád, tedy ambasád malých zemí, které nebyly tak technicky vybaveny jako třeba zastupitelstva USA, Velké Británie, Německa a Francie.¹⁹⁾

V r. 1963 bylo drátovým způsobem obsazeno 16 zastupitelských úřadů a 33 diplomatických bytů. Celkem 60x byl na zastupitelských úřadech nasazen tzv. individuální prostředek. Přestože se zvýšily požadavky na obsluhu dlouhodobého odposlechu u vízových cizinců v hotelech, nebyly touto cestou získány žádné operativní výsledky. Celkově bylo provedeno 112 montáží a 125 demontáží dlouhodobého odposlechu a 159 akcí s použitím krátkodobého odposlechu (80 montáží a 79 “kamufľů” – viz níže). K odhalení dlouhodobého odposlechu na zastupitelském úřadě došlo v akci BLÍN a HORIZONT. Pro dlouhodobý a krátkodobý odposlech byly vyrobeny 2 ovládací vysílače, 2 šifrátory, 2 dešifrátory, 9 vysílačů pro individuální prostředky, 20 kulatých přístrojů CEJN, 4 zesilovače do auta, 1 “kamufľ” a byla rekonstruována Tatra 805 upravená pro vyhodnocování odposlechů. Podle plánu bylo provedeno kompletní prověření fungování dlouhodobého odposlechu ve 12 pražských hotelech a ve věznicích Ruzyň, Příbram a Tábor. Mimo plán byl dlouhodobý odposlech namontován ve věznici Valdice.²⁰⁾

V r. 1966 bylo realizováno 100 dlouhodobých a 142 krátkodobých odposlechů.^{[21\)](#)}

Na konci 60. let byl dokončen vývoj soupravy pro odposlech v zájmových objektech skládající se z přístrojů pro uložení prostředků do objektu, přenosových přístrojů, vybavení ústředny a magnetofonů. Pro potřeby VI. správy MV se počítalo s centralizací až 50 akcí, pro kraje s 3 až 12 akcemi. Vedení bylo telefonní sítí bez narušení provozu. Ve vývoji se současně řešilo propojení tohoto systému s radiovým systémem, použití směrových mikrofونů při odposlechu přes okno nebo stěnu, odposlech v automobilu s dálkovým ovládáním a nové systémy odposlechu s použitím pasivních a polopasivních prvků.^{[22\)](#)}

Vzhledem k událostem v r. 1968 došlo v nasazování dlouhodobého odposlechu k významnému omezení, a proto se na počátku r. 1969 rozběhla jednání mezi MV a Ministerstvem pošt a telekomunikací. Jejich cílem bylo legalizovat místnosti pro nahrávání odposlechů přímo v budovách spojů^{[23\)](#)}: *“Možnost provádění odposlechů spočívá jednak na existenci vlastních kabelových sítí, ale hlavně na existenci manipulačních místností v objektech spojů, vybavených příslušnou přepojovací technikou, což umožňuje využívat telefonní sítě k odposlechu bytovému a telefonnímu i ke kontrole dálkopisného spojení. Z těchto místností pak vede přímý kabel na pracoviště zpravodajské techniky, odkud jsou všechny přístroje dálkově ovládány. Celkově tento systém nazýváme centralizovaný odposlech a v současné době je vybudován ve všech krajských městech a v některých dalších místech.”*^{[24\)](#)}

Dlouhodobý odposlech byl v r. 1969 prováděn mimo jiné za použití různých “kamufliů”. Šlo např. o popelníky označované jako ALCRON a MARKÝZ, různé aktovky s vysílačem v rukojeti, v balíčcích ukryté odposlechy CEJN IX, knihy s obalem, přenosný psací stroj ZETA s vysílačem v pouzdře, ozdobnou vázu se světlem nebo album.

Pro nasazování v objektech disponovala VI. správa např. stavebními plány panelových domů na sídlištích Červený Vrch, Malešice, Zahradní město a Jarov. Mimo jiné byla také zpracována dokumentace pro instalaci krátkodobého odposlechu v automobilech Ford Zodiak, Taunus a Cortina, Renault R8, Fiat 850 a 1300, Mercedes a Volha. Jen v Praze byly dlouhodobým odposlechem obsazeny např. hotely Esplanade, Jalta, Zlatá Husa, Alcron, Palace, Evropa, Solidarita, Stop Motel, Park Hotel, Internacional a Intercontinental. 1. odbor VI. správy evidoval ne méně než 31 technických spolupracovníků, kteří v nich pomáhali s jeho nasazováním a obsluhou.^{[25\)](#)}

K vyhodnocování získaných odposlechů měla VI. správa v r. 1976 celkem 44 překladatelů a překladatelek. Byly zajištěny překlady z němčiny, angličtiny, francouzštiny, španělštiny, portugalštiny, srbochorvatštiny, ruštiny, italštiny a švédštiny. Nedostávalo se tlumočnicků pro německé dialekty z oblastí Rakouska, Švýcarska, Bavorska aj. Podobná situace panovala i u vlámsštiny, nizozemštiny, dánštiny, finštiny, řečtiny, norštiny, čínštiny, albánštiny, rumunštiny, arabštiny a turečtiny.^{[26\)](#)}

VI. správa také průběžně pořádala různá školení pro příslušníky 6. odborů KS SNB. Ta měla zajistit předávání získaných poznatků a zkušeností i seznámení se s novými operativními

prostředky a postupy. Jedno takové školení proběhlo v Praze 29. 11. 1977. Program obsahoval přednášku o malířských základech (vápenné nátěry, křehové nátěry, latexové nátěry, olejové nátěry, složení a tónování barev) a o obecných zásadách pro tuto práci. Následující den byla pozornost věnována tapetám: jaké se rozeznávají typy tapet, jaké druhy lepidel se používají, jak lze provádět destrukci v tapetách a jakým nářadím, jaké jsou nátěry tapet různými laky. Vše bylo samozřejmě směřováno ke způsobům montáže odposlechu, a to včetně výměny zkušeností a praktických ukázek. (Právě u tapet bylo všemi přítomnými konstatováno, že představují problém, který není uspokojivě vyřešen. Pokud je to možné, je lépe se tapetám vyhnout. Proto bylo také rozhodnuto školení na tapety opakovat a do 31. 12. 1977 zajistit výrobu 500 speciálních nožů k narušování tapet).²⁷⁾

Záznamová technika

S tematikou odposlechu (podobně jako s dále zpracovanou problematikou telefonních odposlechu) úzce souvisí další technický okruh: záznamová technika.

Záznamová technika byla pravděpodobně jedinou oblastí, která nekladla takové požadavky na vývoj jako jiné části operativní techniky. V naprosté většině případů byly totiž využívány komerčně vyráběné drátofony a magnetofony zahraniční a domácí provenience.

Koncem čtyřicátých let byly pro nahrávání instalovaných odposlechu využívány německé kořistní magnetofony, americké drátofony Webster a nepříliš kvalitní drátofony Paratus z Meopty Přerov.²⁸⁾ (Drátofon bylo zařízení fungující na stejném principu jako magnetofon, nosičem však nebyla páska, ale drát.)

Koncem roku 1950, kdy již nejpozději od března byly k nahrávání používány téměř výhradně magnetofony,²⁹⁾ měly I. (kontrarozvědka), III. (hospodářská kontrarozvědka) a VI. sektor (vyšetřování) k dispozici 4 drátofonní nahrávací přístroje Webster (jeden u V. sektoru), 4 drátofonní nahrávací přístroje Meopta, 1 přístroj na mazání cívek a příslušenství, jako jsou sluchátka apod.³⁰⁾

U sektorů v následující tabulce nejsou již typy Webster a Meopta rozlišeny.³¹⁾

	5. sektor MNB	KV StB a V. sektor
nahrávač drátový	39 ks	57 ks
mazací pec	3 ks	22 ks
krystalová sluchátka	5 ks	40 ks
magnetická sluchátka	50 ks	73 ks

Určitou představu o ceně vybavení pro drátofony si můžeme udělat z ceníku potřeb operativní techniky z r. 1952, kde je u síťového nahrávače Paratus-Meopta udávána cena za 1 kus 13 000 Kčs, u náhradního kotouče 471 Kčs a pro krystalová sluchátka Paratum Meopta cena 1353 Kčs. Cívky nahrávacího drátu stály 396 Kčs (á 1 hod.) a 254 Kčs (á 1/2 hod.).³²⁾

V následujících letech byly používány standardně vyráběné magnetofony jak tuzemské, tak zahraniční výroby. Ze zahraničních typů to byly např. magnetofony Revox, Uher, Studer, Nagra a Stuzzi, z domácích především různé druhy Sonetů. Pro své specifické potřeby StB vyvinula a vyráběla magnetofony VÍTĚZ I–IV (VÍTĚZ IV s příslušenstvím stál v r. 1966 7980 Kčs a v r. 1967 bez příslušenství 5970 Kčs), BLANÍK (v r. 1966 stál nahrávač BLANÍK s kufrem 10 246 Kčs), JESENÍK (v r. 1969 7000 Kčs), HOSTÝN (přehrávač k JESENÍKU, v r. 1969 11 400 Kčs), BOUBÍN (kapesní nahrávač), ECHO I (miniaturní kapesní nahrávač), URAL (přehrávač k nahrávači ECHO) a další.³³⁾

2. Odposlech telefonu a dálkopisu

Stejně jako prostorový odposlech byl i odposlech telefonu a dálkopisu od začátku existence StB jedním z neodmyslitelných prostředků boje s “třídním nepřítelem”.

Povolování odposlechu telefonu a dálkopisu

Nejstarší dochovaná směrnice pro odposlechy telefonů pochází z 26. 9. 1949 (platila pro skupinu BAa, tedy “vnitřní StB”). Tato směrnice s platností od 1. 10. 1949 stanovila, že telefonní odposlechy se provádí po dobu 14 dní s možností jejich dalšího prodloužení. V mimořádných případech se na základě schválení velitele skupiny odposlech instaloval ihned, v ostatních případech nejpozději do měsíce. Nahrané rozhovory se podle závažnosti obsahu označovaly třemi stupni důležitosti.

V listopadu 1950 byla vydána směrnice pro krajská velitelství StB, podle níž odposlechy telefonů schvaloval krajský velitel StB nebo jeho zástupce. V následujících letech byla pravomoc krajského velitele omezena na osoby, které svým významem nepřesahovaly příslušný kraj. Pro odposlech ostatních osob (cizinci, rezidenti, agenti cizích rozvědek apod.) byl nutný souhlas velitele StB (nadřazeného krajským velitelstvím StB i sektorům StB). V podstatě totéž platilo i pro velitele sektorů StB.³⁴⁾

Od 1. 1. 1956 schvaloval odposlech telefonu a dálkopisu náčelník odboru a náčelníci správ MV (dříve sektory StB) a krajských správ (dříve krajská velitelství). Požadavek na jeho provedení musel být vznesen nejméně jednu hodinu před začátkem meziměstského nebo mezinárodního hovoru či dálkopisu a musel obsahovat telefonní čísla volajícího i volaného. V zájmu efektivního využití se museli příslušníci StB, kteří o odposlech požádali, nejdéle do pěti dní od jeho nasazení telefonicky nebo písemně spojit s příslušným referentem pro odposlech telefonu a dálkopisu a informovat se o výsledcích. Dokud byly výsledky “pozitivní”, opakoval se kontakt s referentem vždy po pěti dnech, jinak se odposlech zrušil.³⁵⁾

Od směrnice z 1. 4. 1957 se kompetence pro schvalování a ostatní podmínky pro fungování odposlechu příliš podstatným způsobem nezměnily, k dílčím změnám ovšem docházelo.³⁶⁾ Podle směrnic z r. 1969 si již příslušníci StB mohli vyžádat odposlech telefonu a kontrolu dálnopisu až na dobu dvou měsíců. Časové omezení se však netýkalo “zvláštních objektů”. Toto opatření se vztahovalo na místní, meziměstské a mezinárodní hovory i na hovory v pobočné síti různých úřadů a podniků a na ústředny s manuální obsluhou. Nasazení odposlechu telefonu muselo proběhnout nejméně tři hodiny před uskutečněním hovoru, u dálnopisu minimálně tři dny předem. Pro mezinárodní hovory bylo třeba uvést co nejvíce informací o času a místě spojení. Schvalování návrhů na provedení odposlechu spadalo do kompetence náčelníků I. (hlavní správa rozvědky), II. (hlavní správa kontrarozvědky) a III. správy (hlavní správa vojenské kontrarozvědky).³⁷⁾ Tato prozatímní směrnice byla již v r. 1972 nahrazena směrnicí novou, jež byla v r. 1976 dále doplněna pravomocemi pro náčelníka IV. správy (správa sledování).³⁸⁾

Další úprava proběhla v r. 1980 a poslední v r. 1982. Telefonní odposlech a kontrola dálnopisného spojení se zaváděly na dobu dvou (r. 1980) nebo tří (r. 1982) měsíců a o dva (r. 1980) nebo tři (r. 1982) měsíce se také prodlužovaly. Zvláštním druhem odposlechu bylo zjištění anonymního účastníka telefonního spojení, které povoloval náměstek MV. Směrnice především umožňovaly nasazování odposlechu telefonu a dálnopisu ve “zvláštních objektech” a objektech zvláštního zájmu (hotely, restaurace aj.) bez časového omezení. Nasazení odposlechu telefonu a dálnopisu v oboru své působnosti schvalovali a prodlužovali náčelníci I. (hlavní správa rozvědky), II. (správa kontrarozvědky pro boj proti vnějšímu nepříteli), III. (správa vojenské kontrarozvědky), V. (správa ochrany stranických a ústavních činitelů), X. (správa kontrarozvědky pro boj proti vnitřnímu nepříteli), XI. (správa kontrarozvědky pro ochranu ekonomiky) a XII. správy (správa kontrarozvědky v Bratislavě) SNB (od r. 1982 též XIV. správy; správa kontrarozvědky pro boj proti mimořádným a zvláštním formám trestné činnosti) a zpravodajské správy hlavní správy Pohraniční stráže a ochrany státních hranic. Náčelník IV. správy (správa sledování) je schvaloval a prodlužoval ve vyčleněných objektech IV. správy, tzn. v objektech zvláštního zájmu (a od r. 1982 pro prověření tajných spolupracovníků). Náčelník VI. správy (správa výkonné zpravodajské techniky) je schvaloval a prodlužoval jen pro prověření svých tajných spolupracovníků (r. 1982). Náčelník správy vyšetřování StB schvaloval a prodlužoval jen jednotlivé využití trvale nasazených odposlechů ve vyhrazených objektech. V oboru své působnosti schvalovali a prodlužovali nasazení odposlechu i náčelníci krajských správ SNB.³⁹⁾

Používání odposlechu telefonu a dálnopisu

Již v srpnu 1949 bylo při kontrole činnosti krajského velitelství StB Brno na úseku operativní techniky o odposlechu telefonu napsáno: “[...] operativní technika tohoto kraje je velmi dobře vybudována. Upozorňuji na zvlášť dobře vyřešený způsob odposlechu telefonických rozhovorů a cenzury pošty a doporučuji, aby přednosta sektoru BA t se při své návštěvě KV StB Brno s tímto způsobem seznámil.”⁴⁰⁾

V Praze na oddělení BAa-S/c (cenzura korespondence a odposlech telefonů, součást skupiny BAa, srov. výše) byla v září téhož roku zavedena nová organizační opatření za účelem získání evidence prováděných odposlechů. Většina telefonních odposlechů byla nahrávána na cívky a přepisována (nepatrná část se přímo stenografovala), zbývající nepřepsané nahrávky se na cívkách předávaly k vyhodnocení příslušným sektorům StB.⁴¹⁾ Sektory však zapůjčené cívky někdy vracely s velkým zpožděním, a proto v lednu 1950 sáhlo oddělení BAa-S/c k radikálnímu řešení: na jeden týden zastavilo téměř všechny odposlechy telefonních hovorů a ze sektorů stáhlo většinu cívek.

V únoru 1950 již žádostem sektorů nestačila kapacita zařízení pro odposlech (30 linek). Od března byly na cívkách sektorům předávány jen cizojazyčné hovory, ostatní se na oddělení přepisovaly. V červnu se podařilo zvýšit počet linek odposlechové ústředny na 60, ale již v hlášení za tentýž měsíc bylo uvedeno, že kapacita ústředny je plně obsazena a že by se mělo uvažovat o zvýšení kapacity na 100 linek. Přetrvávaly i problémy s nedostatkem zručných písárek pro přepisování cívek a se stahováním zapůjčených cívek ze sektorů.⁴²⁾

Přesně o rok později zavedl velitel StB pplk. Hora na návrh velitele IV. sektoru StB (operativní technika) v zájmu rychlého a spolehlivého předávání zpráv z odposlechů telefonu a pro zvýšení pružnosti obstarávání telefonních čísel opatření, podle nichž měl denně v 11:00 hod. kurýr doručit do sekretariátu velitelů jednotlivých sektorů StB přepsané telefonické hovory a cívky s cizojazyčnými hovory. Každý sektor je pak předával příslušným referátům, stahoval od nich vyhodnocené cívky a přijímal žádanky na obstarání nových telefonních čísel. V případě akutní potřeby odposlechu určitého telefonu požádal o jeho obstarání příslušník StB telefonicky, ale do 24 hodin musel předložit velitelem sektoru potvrzenou obstarávkovou kartu, jinak byl odposlech zrušen.⁴³⁾

Přesto se zdá, že ještě v r. 1953 nebyly odposlechy telefonů a dálnopisů po všech stránkách zajištěny: *“Telefonní, radiové i dálnopisné spojení s kapitalistickou cizinou není z naší strany [StB – pozn. autora] soustavně kontrolováno co do obsahů hovorů a zpráv. Ze strany Ministerstva spojů je kontrolována pouze délka hovorů, aby mohl být vyměřen poplatek za vedený hovor neb odeslanou zprávu. [...] Proto je dnes možné, že zahraniční linky jsou úplně volné pro hovory a zprávy kohokoliv. Tato situace se projevuje zejména v dálnopisném spojení, kdy samotný účastník u nás může si vyvolit sám, přes mezinárodní ústřednu účastníka v západní Evropě. Tímto způsobem je velmi snadné podávat zprávy do zahraničí bez nejmenšího nebezpečí vyzrazení. [...] Při dnešním vysokém stupni vyspělosti techniky, kdy po drátech je možno přenášet mimo jiné i obraz, plány továren apod., je náš stav ve spojích přímo kritický. [...] Ze strany MNB je kontrola (odposlech) prováděna pouze na dožádání operativy – ne trvale. [...] Velikou slabinou v mezinárodních spojích je kádrová situace na důležitých místech, jakými jsou mezinárodní centrála Praha a zesilovací stanice – poslední před přechodem hranic – Všebořovice, Bor u Tachova, Vyšší Brod, Břeclav, Bratislava, Ústí n. L., Liberec, Ostrava, Místek, Prešov a Košice. Z těchto stanic je možný nekontrolovatelný styk s cizinou buď personálem nebo lidmi, kterým je to umožněno. Obsazení zesilovacích stanic spolehlivými lidmi je velmi slabé, a proto je zde pravděpodobnost zneužívání. Mezi zesilovacími stanicemi na naší straně a na cizím území vedou služební linky (pro kontrolu*

spojení) a bylo by divné, aby nepřítel o tom nevěděl a nevyužíval možnosti.”⁴⁴⁾ ÚV KSČ v té době už schválilo některé vedoucí zesilovacích stanic.

Úkoly, které měly odstranit uvedené nedostatky, byly zformulovány již koncem r. 1952. Hovořilo se v nich o zajištění “prokádrovaných” mechaniků pro zesilovací stanice, kontrole služebních linek odposlechem, kontrole radiovysílacího střediska v Poděbradech, cenzuře odesílaných a přijímaných radiogramů přímo v radiotelegrafní ústředně v Jindřišské ulici v Praze, kontrole vysílacích středisek, o zřízení pracoviště na dálnopisné ústředně, kde by se cenzurovaly všechny procházející dálnopisy, o kádrových opatřeních v rozhlasu, zrušení poštovních a telegrafních smluv Ministerstva spojů se zahraničními partnery, na kterých neměla čsl. republika z hospodářských a politických důvodů zájem a o odposlechu provozního vedení přes hranice v rezortu Ministerstva dopravy (např. železnice).⁴⁵⁾

Od poloviny ledna 1963 začala na IX. správě MV (operativní technika) adaptace pracoviště pro odposlech telefonu a dálnopisu na novou odposlechovou ústřednu ORLÍK s kapacitou 190 linek, a proto byl telefonní odposlech dočasně omezen na 60 linek (od 15. 5. zajištěno u krajské správy MV Praha). Do provozu byl ORLÍK uveden počátkem ledna 1964.

Během r. 1963 byla trvale zavedena kontrola dálnopisu některých zastupitelských úřadů a namátkově veškerého mezinárodního dálnopisného styku s kapitalistickými státy. S ohledem na dodržování státního tajemství a styku se “závadnými” osobami se kontroloval dálnopis zbrojních závodů a podniků zahraničního obchodu. Mimo plán se pro II. správu MV (kontrarozvědka) po celý rok vyhodnocovalo mezinárodní telefonní spojení mezi ČSSR, NSR, USA a Velkou Británií (akce DAR), pro některé “sprátelené” tajné služby se kontroloval dálnopis určitých zastupitelských úřadů (nebylo uvedeno, které tajné služby o kontrolu požádaly a které ZÚ byly kontrolovány).

V sedmi krajích bylo staré odposlouchávací zařízení nahrazeno přístroji BEZDĚZ (podle potřeb kraje měl BEZDĚZ 30–120 linek), celková modernizace krajů však nebyla ukončena ani do r. 1968. V r. 1963 bylo průměrně obsluhováno 106 akcí (od května do prosince 59 akcí), zapojeno bylo 495 nových linek a zrušeno 535 starých. Na operativu bylo předáno 12 428 zpráv a z kartotéky telefonních účastníků zodpovězeno 18 143 dotazů, na krajské správy MV bylo předáno 5368 zjištěných účastníků telefonních hovorů s NSR a 2139 s Velkou Británií.⁴⁶⁾

V r. 1968 došlo v tisku k dekonspiraci místností v obvodních automatických ústřednách, tzv. dekád, které sloužily pro nasazování telefonních a dálnopisných odposlechů. V Praze nebyly legalizovány žádným způsobem, ale v některých krajích fungovaly např. pod hlavičkou civilní obrany. Proto byly tyto místnosti zapečetěny a jejich návštěva příslušníky StB omezena na minimum. Celkový rozsah dekonspirace v tisku byl následující:

1. Na obvodní automatické ústředně jsou místnosti se zprostředkovacím pultem, který umožňuje odposlech libovolné linky.
2. Mimo tyto místnosti je centrum, kde se hovory nahrávají na magnetofony. Linka je připojena na volič, který si po zvednutí telefonního sluchátka sám najde volný magnetofon. Tato

operace je nemá a proběhne dříve, než volající vytočí číslo nebo než volaný zvedne telefon po zazvonění.

3. Telefonní přístroj se používá jako schránka na odposlech, který bývá maskován jako svitkový kondenzátor.
4. Dokonalejší je zvláštní sluchátko v telefonu, které po zavěšení pracuje jako mikrofon.
5. Při odposlechu se poblíž instaluje zesilovací zařízení.
6. Odposlech montují někteří pracovníci spojů, pracovníci civilní obrany apod.
7. Po dekonspirace akce GUMOVNÍK ve Štěpánské ulici v Praze veřejnost ví, že StB toto zařízení kryje jako zařízení civilní obrany.⁴⁷⁾

Jak již bylo uvedeno v kapitole o krátkodobém a dlouhodobém odposlechu, proběhla v lednu 1969 jednání s Ministerstvem pošt a telekomunikací o legalizaci těchto místností. Podle čl. 4 připravované dohody se Ministerstvo pošt a telekomunikací zavazovalo, že jmenovitě určenému okruhu osob z MV umožní kdykoliv vstup do manipulačních místností v automatických telefonních ústřednách a kabelovnách, a to včetně provedení potřebných zásahů (zásahy nesměl být zhoršen nebo narušen provoz telekomunikační sítě). Ministerstvo pošt a telekomunikací mělo také zajistit, aby přístroje umístěné Ministerstvem vnitra nebyly odstraněny a nebylo s nimi bez vědomí MV manipulováno. Dále bylo Ministerstvo pošt a telekomunikací rovněž povinno pro osoby určené MV vydat příslušné zaměstnanecké průkazy (MV garantovalo, že nebudou zneužívány). Podle čl. 5 mělo Ministerstvo pošt a telekomunikací informovat MV o nových stanicích a číslech.⁴⁸⁾

V r. 1972 vzniklo taktickotechnické zadání vývojového úkolu OREB, jehož cílem bylo vytvořit komplex zařízení umožňující úplnou kontrolu informací přenášených na příchozích a odchozích směrech mezinárodních okruhů na území ČSSR. Minimálním požadavkem byla kontrola a automatický záznam hovoru včetně účastnických čísel a času u předem určených účastníků. Dále mělo zařízení obsahovat signalizaci hovoru, možnost příposlechu a schopnost postihnout 330 – a podle plánu VARŠAVA od r. 1980 dokonce 530 – mezinárodních telefonních okruhů nesocialistických zemí. Toto zařízení mohlo kontrolovat až 800 účastníků, z toho 350 trvale a ostatní na půl roku. Na Slovensku byl požadavek na 90 účastníků, z toho 40 trvale. Doba využití zařízení se předpokládala v letech 1975–1990 i delší. Plánovalo se, že zařízení bude umístěno v zakonspirovaných místnostech mezinárodní telefonní ústředny nebo v prostorech VI. správy (správa výkonné zpravodajské techniky). V r. 1976 se ovšem OREB ještě stále vyvíjel.⁴⁹⁾

3. Tajné fotografování a filmování

Tajné fotografování a filmování sloužilo k dokumentování činnosti a styků sledované osoby a k pořizování fotografií důležitých dokumentů při tajné technické prohlídce.

Povolování tajného fotografování a filmování

Tajné fotografování a filmování patřilo do klasického arzenálu StB od jejího počátku. Rozdělení pravomocí k jejich provádění je známo až z přelomu let 1951–1952, kdy bylo stejné jako u odposlechu telefonu a dálkopisu.⁵⁰⁾

Od 1. 1. 1956 bylo tajné fotografování a filmování rozděleno na “kompromitující”, které jako u dlouhodobého odposlechu v poslední fázi schvaloval náměstek MV nebo ministr vnitra, a na “normální” tajné fotografování, např. schůzky s kontaktem apod., kde stačilo schválení náčelníka krajské správy MV nebo správy MV.⁵¹⁾

K 1. 4. 1957 se tajné fotografování a filmování začalo dělit na “složitě” (např. montáž skrytého fotoaparátu bez vědomí majitele místnosti) a na “běžné” (např. fotografování na ulici, v konspiračním bytě aj.), přičemž kompetence pro povolování se v zásadě nezměnily.⁵²⁾

K dalším úpravám docházelo průběžně v následujících letech. Podle směrnic z r. 1969 si příslušníci StB mohli vyžádat tajné fotografování a filmování (pomocí maskovaných prostředků nebo technických zařízení s dálkovým ovládáním) pro dokumentaci činnosti zájmové osoby až na dobu jednoho měsíce (za to se nepovažovalo fotografování a filmování osob příslušníky útvarů sledování). Po stejnou dobu se provádělo i skryté pozorování, které dávalo možnost sledování osoby optickými prostředky nebo televizí. Toto časové omezení však neplatilo pro objekty zvláštního zájmu (hotely, restaurace, kavárny, návštěvní místnosti podniků, vojenské útvary aj.).

Schvalování návrhů na provedení úkonu spadalo do kompetence náčelníků I. (hlavní správa rozvědky), II. (hlavní správa kontrarozvědky) a III. správy (hlavní správa vojenské kontrarozvědky). Náčelník odboru I., II. a III. správy, náčelník oblastního odboru I. správy a náčelník samostatného odboru III. správy schvalovali tajné fotografování a filmování a skryté pozorování mimo byty a ubytovací zařízení a jejich jednotlivé použití.⁵³⁾

Vzhledem k tomu, že se jednalo o prozatímní směrnici ovlivněnou událostmi r. 1968, která navíc pravidla pro nasazování zpravodajskotechnických úkonů vymezovala dosti těžkopádně a omezovala činnost příslušníků StB, byla novelizována již v r. 1972.⁵⁴⁾

Další úprava směrnic proběhla v r. 1980, v r. 1982 byla jen upřesněna. Skryté fotografování a pozorování v sobě zahrnovalo pozorování, fotografování, filmování a televizní záznam daných prostorů a osob. Pro jeho kontrolu a zabezpečení se zpravidla prováděl i odposlech. Vzhledem k tomu, že nebyla výslovně uvedena doba, po kterou mohlo být skryté fotografování a pozorování používáno, řídila se zřejmě podle doby odposlechu (krátkodobý odposlech maximálně šest dní, dlouhodobý odposlech čtyři měsíce – r. 1980 – a šest měsíců – r. 1982). Směrnice z r. 1982 však umožňovala nasazování těchto úkonů ve “zvláštních objektech” a objektech zvláštního zájmu bez časového omezení. Povolování skrytého fotografování a pozorování v těchto objektech bylo v pravomoci náměstka MV. Ve všech ostatních případech (v objektech zvláštního zájmu jen jednotlivé využití) je v oboru své působnosti schvalovali a prodlžovali náčelníci I. (hlavní správa rozvědky), II. (správa

kontrarozvědky pro boj proti vnějšímu nepříteli), III. (správa vojenské kontrarozvědky), V. (správa ochrany stranických a ústavních činitelů), X. (správa kontrarozvědky pro boj proti vnitřnímu nepříteli), XI. (správa kontrarozvědky pro ochranu ekonomiky) a XII. správy (správa kontrarozvědky v Bratislavě) SNB (od r. 1982 též XIV. správy; správa kontrarozvědky pro boj proti mimořádným a zvláštním formám trestné činnosti) a zpravodajské správy hlavní správy Pohraniční stráže a ochrany státních hranic. Náčelník IV. správy je schvaloval a prodlužoval v objektech zvláštního zájmu (bez nasazení prostřednictvím tajného spolupracovníka – r. 1980). Náčelník správy vyšetřování StB je schvaloval a prodlužoval jen ve vyhrazených objektech.⁵⁵⁾

Používání tajného fotografování a filmování

Podle inventury z prosince 1950 měly V. sektor StB, krajská velitelství StB a 5. sektor MNB pro potřeby fotografování a filmování více než 25 různých druhů fotoaparátů, Agfou počínaje a Zeiss-Ikonem konče, v celkovém počtu 809 kusů. Nejvíce z nich bylo značky Opema (240 ks), Mikroma (163 ks) a Leica (49 ks). Dále disponovaly 12 kamerami pro ateliéry a 5 cestovními kamerami, zvětšovacími přístroji 35 mm a 4×4 cm až 18×24 cm (celkem 228 ks), 195 kopírovacími přístroji reflektografickými, 2 kontofoty (fotoaparát na focení dokumentů), 13 univerzálními aktofoty, 36 promítacími přístroji na 8mm film a 48 na 16mm film a pochopitelně množstvím fotografických papírů, desek i filmů (např. 35mm panchromatického filmu bylo celkem 2969 m) a dalšího nezbytného vybavení.⁵⁶⁾

Pro potřeby Technického ústavu MNB se např. na r. 1953 v oboru foto počítalo s částkou 150 000 Kčs. Co se dalo za tuto částku pořídit, ukazuje ceník z r. 1952. Aktovka na tajné foto včetně aparátu stála 10 000 Kčs, sáček na tabák na tajné foto včetně aparátu 8000 Kčs, dámská kabelka na tajné foto včetně aparátu 8000 Kčs, přenosný aktofot (výrobek Technického ústavu MNB) 45 000 Kčs a radiopřijímače pro tajné foto včetně aparátu 18 000 Kčs.⁵⁷⁾

Představu o tom, jak vypadala počátkem 50. let pracovní náplň referátu foto 5. odd. V. sektoru StB (operativní technika), si můžeme udělat z jeho hlášení z r. 1951. V lednu bylo provedeno šest akcí, většinou tajné fotografování, dva příslušníci jeden den přednášeli na škole, výrobě bylo zadáno zhotovení dalších fotoaktovek a dámských kabelek s fotoaparátem a byl vyroben usměrňovač proudu pro dálkové ovládání fotoaparátu. V únoru to bylo osm akcí, z toho v šesti případech šlo o tajné foto. Též se zařizoval konspirační byt pro fotografování a jeden příslušník tři dny zařizoval konspirační byt pro KV StB Bratislava. S pomocí referátu foto bylo vyrobeno radio se zamaskovaným fotoaparátem.⁵⁸⁾

Tajné fotografování bylo považováno za velmi důležitou součást sledování, která mohla dokumentovat činnost sledované osoby, a proto bylo ve větší míře vyžadováno její používání.⁵⁹⁾ Přinášelo však i určitá rizika: “[...] není dosud všemi orgány pochopen

a doceněn význam tohoto důležitého úkolu. Instruktoři musí chodit s orgány [příslušníky StB – pozn. autora] přímo za objektem [sledovanou osobou – pozn. autora] a předvádět orgánům v praxi, že není třeba se bát přiblížit se s aktovkou k objektu ze strachu před prozrazením. Přitom však je nutno, aby si soudruzi uvědomili, že je to nová metoda naší práce, a proto nesmí připustit, aby nedbalým opatrováním či zapomenutím aktovky byla tato metoda zveřejněna.”⁶⁰⁾

O více než deset let později, v r. 1963 však význam tajného fotografování značně poklesl. Oproti tomu ovšem vzrostly požadavky na skryté pozorování vízových cizinců v cizineckých hotelech a na legální fotografování pro správy MV. Pro tajné fotografování v bytech se osvědčil přístroj JIRKA II s přístrojem JASAN na drátové i bezdrátové ovládání. Pro pozorování za ztížených podmínek se používalo přístroje VÍT (vizor) se zařízením VLASTÍK.⁶¹⁾

V r. 1969 se používaly např. přístroje JIRKA II a JASAN II, kamera K-1 a K-4 MIKROMA, TAXONA, přístroj pro noční vidění BOUČEK, fotokamufl TESINA a klasické fotoaparáty Pentacon a Nikon F a kamera Paillard Bolex 16 mm. V této době byla rovněž provedena zkušební montáž přístroje pro skryté pozorování ve vagonu. Skrytým pozorováním byly v Praze kontrolovány např. hotely Jalta, Palace, Solidarita, Flora a Park Hotel.⁶²⁾

Na úseku výzkumu a vývoje byly např. v r. 1968 pro potřeby I. správy MV (rozvědka) vyvíjeny operativní fotopřístroje malých rozměrů a “kamufly” ukryté např. v tužce a jiných předmětech. Pro II. správu MV (kontrarozvědka) to byly kromě výše uvedených i kontejnery pro tyto přístroje, infravizory (přístroj pro noční vidění) aj.⁶³⁾

Příkladem, jakým způsobem se prováděly “kamufly”, je úprava televizního přijímače CASTELLO z r. 1977. Vlastní “kamufli” se skládal z ukryté kamery typu P-1 a skrytého fotoaparátu OKO-II. Obojí bylo ukryto pod ozdobnou mřížkou reproduktoru televize. Přímou v televizoru bylo elektrické vedení napojeno na elektrickou síť, obraz byl veden přes koaxiální kabel na vzdálenost až 100 m nebo TV dvoulinkou 300 ohm maximálně na vzdálenost 10 m. Stejnou cestou se uskutečňovalo ovládání kamery a fotoaparátu. Z anténního svodu se pak přenos videosignálu uskutečňoval po symetrických sdělovacích kabelech. Ovládání výstupu na monitor a video se dělalo tlačítky TL-1 (kamera) a TL-2 (fotoaparát), zvuková část byla obvyklá. Pořízení snímku fotoaparátem se projevilo výpadkem řádkování na monitoru po dobu jedné sekundy. Pro příjem sloužil upravený monitor firmy Sony určený pro reprodukci obrazu z kamery typu P-1. Tato úprava po propojení s videorekordérem umožňovala v témže čase zaznamenávat video i audiosignál a současně vše sledovat na monitoru.⁶⁴⁾ *“Takto upravený televizní přijímač byl nasazen v akcích a plně se osvědčil.”⁶⁵⁾*

Nebyl to však jediný způsob, kterým StB hodlala využívat možností televize. Již v r. 1966 vznikl projekt na využití průmyslové televize. Od toho si Státní bezpečnost slibovala:

a) použití v hotelech (sledování haly, schodiště, recepce, na pokojích zájmových osob pomocí průzoru), bytech (jako u hotelů) a veřejných podniků (jako u hotelů),

- b) zabezpečení výjezdu, resp. východu z domu (ve vhodném maskovaném prostředku nebo v konspiračním bytu naproti objektu),
- c) monitorování pasové kontroly na letišti v Ruzyni (kontrola a sledování vízových cizinců, umístění v restauraci, tranzitu a v čekárně letiště),
- d) monitorování pasové kontroly na přechodu v Rozvadově (sledování pohybu německé policie, podezřelé činnosti čs. občanů při celním odbavení, příjezdy cizích rozvědčků a nadřízených orgánů, dokumentace jejich činnosti na německé straně),
- e) kontrolu ambasad některých států a tiskových středisek (sledování docházejících osob u rezidence a ambasády USA, u Tiskového a informačního střediska Velké Británie v Jungmannově ulici a ambasády Velké Británie, u zadního vchodu francouzské ambasády v Nosticově ulici a u ambasad Řecka a Izraele),
- f) kontrolu průjezdu vozidel přes křižovatku (sledování pohybu rozvědčků z řad diplomatů, obsazení hlavních křižovatek i jiných míst),
- g) krátkodobé pozorování (vyčleněná rezervní pojízdná souprava pro nenadálé potřeby, kamera umístěna v dodávce nebo maringotce),
- h) střežení mrtvých schránek nebo mrtvých prostorů (které nelze hlídat fyzicky),
- i) použití ve vězeňských celách.

Realizace projektu byla plánována do tří etap (1. etapa do r. 1969, 2. etapa do r. 1975, 3. etapa po r. 1975) a celkový objem nákladů byl spočítán na 23 000 000 Kčs a 900 000 Kčs valutových.⁶⁶⁾ Plánovaná šíře využití průmyslové televize však nebyla vzhledem ke značné finanční náročnosti nikdy zcela realizována.

4. Tajná technická prohlídka

Tajná technická prohlídka nebylo v podstatě nic jiného než nezákonná domovní prohlídka ne nepodobná vloupání, jejímž cílem bylo nalezení kompromitujících důkazů proti sledované osobě nebo získání originálů, případně fotokopí důležitých dokumentů.

Povolování tajné technické prohlídky

Od počátku 50. let bylo schvalování tajné technické prohlídky (mimo cizinců, rezidentů, zahraničních agentů a vůbec osob přesahujících krajské měřítko) v pravomoci krajských

velitelů StB. U osob, které svým významem překračovaly hranice kraje, bylo nutno požádat o souhlas velitele StB. Stejný postup platil i pro velitele sektorů StB.⁶⁷⁾

Od 1. 1. 1956 měl pravomoc pro konečné schválení tajné technické prohlídky ministr vnitra nebo jeho náměstek (potvrzené návrhy jim předkládali náčelníci krajských správ MV a správ MV).⁶⁸⁾

K 1. 4. 1957 byla tajná technická prohlídka rozdělena na “složitou” (např. otevření trezoru s heslem), kterou i nadále schvaloval náměstek MV a ministr vnitra, a na “běžnou” (např. prohlídka bytu, nábytku apod.), která byla v pravomoci náčelníků krajských správ MV a správ MV.⁶⁹⁾

Směrnice z r. 1969 upravovala provedení tajné technické prohlídky tak, že kromě “klasické” prohlídky za účelem nalezení důkazů o nezákonné činnosti zájmové osoby a fotografování skrytých nebo speciálně zajištěných věcí bez jejich poškození měla prohlídka také předcházet nasazení krátkodobého či dlouhodobého odposlechu a prověrce jednostranného radiového vysílání (na vyžádání se prohlídka mohl účastnit odborník na tajnopis a agenturní vysílání). Žádost o uskutečnění tajné technické prohlídky mimo byt se předkládala alespoň den předem.

Návrhy na provedení tajné technické prohlídky v bytech a ubytovacích zařízeních schvaloval náčelník I. (hlavní správa rozvědky), II. (hlavní správa kontrarozvědky) a III. správy (hlavní správa vojenské kontrarozvědky). Náčelník odboru I., II., a III. správy, náčelník oblastního odboru I. správy a náčelník samostatného odboru III. správy ji schvaloval mimo byty a ubytovací zařízení. V r. 1976 byly směrnice z r. 1972 doplněny o kompetence pro náčelníka IV. správy (správa sledování).⁷⁰⁾

Poslední změny byly provedeny v letech 1980 a 1982, kdy se pod pojmem tajná technická prohlídka rozumělo získávání zpravodajských poznatků, materiálů dokazujících trestnou činnost, dokumentace skrytých nebo speciálně zajištěných věcí bez poškození (r. 1980) a provedení nástrahy (r. 1982, provedení chemické nástrahy nabízela již směrnice z r. 1964, cílem bylo prokazatelně označit osoby, které přišly do styku s daným předmětem). Jak již bylo uvedeno výše, prohlídka měla předcházet nasazení kontroly příjmu jednostranného radiového vysílání (k prohlídce mohli být rovněž přizváni odborníci z oboru elektroniky, chemie, daktyloskopie aj.).

Povolování tajné technické prohlídky ve “zvláštních objektech” a objektech zvláštního zájmu (r. 1980) nebo v bytech občanů a “zvláštních objektech” (r. 1982) bylo vyhrazeno náměstkovi MV. Náčelníci I. (hlavní správa rozvědky), II. (správa kontrarozvědky pro boj proti vnějšímu nepříteli), III. (správa vojenské kontrarozvědky), V. (správa ochrany stranických a ústavních činitelů), X. (správa kontrarozvědky pro boj proti vnitřnímu nepříteli), XI. (správa kontrarozvědky pro ochranu ekonomiky) a XII. správy (správa kontrarozvědky v Bratislavě) SNB (od r. 1982 též XIV. správy; správa kontrarozvědky pro boj proti mimořádným a zvláštním formám trestné činnosti) a zpravodajské správy hlavní správy Pohraniční stráže a ochrany státních hranic schvalovali její provádění mimo byt občana a “zvláštní objekty”.⁷¹⁾

Pronikání do objektů a činnost v nich

Způsobů, jak se dostat do zájmového objektu – ať už se jednalo o soukromý byt, diplomatický byt, objekt nějakého úřadu nebo instituce, zastupitelský úřad, hotelový pokoj, automobil, skříň či trezor – bylo samozřejmě mnoho. Jedním z nejjednodušších způsobů bylo získání originálních klíčů nebo zámků přímo od jejich výrobce. Např. v lednu 1949 požádal velitel sektoru BA_t (operativní technika) skupina BA_a (vnitřní StB) o opatření nejméně dvou vzorků zámků od všech druhů vyráběných v ČSR. V této praxi se nepochybně pokračovalo i v následujících letech.⁷²⁾

Klíče nebo alespoň jejich otisky se získávaly i tzv. agenturní cestou, kdy byl jejich majitel např. předvolán na rentgen plic. Mohlo dojít i k jejich “záhadné ztrátě” a následnému “zázračnému objevení” (jako v případě JUDr. Mlynáře, popsáném v 8. kapitole). Zajímavé svědectví o získávání klíčů příslušníky StB by určitě mohly vydat i šatny restaurací, hotelů, kin, divadel a jiných zábavných podniků.⁷³⁾ Poslední možností bylo překonání zámku pomocí různých přípravků: planžet a jiných pomůcek.

Výrobu duplikátů klíčů si StB samozřejmě zajišťovala sama a měla k tomu i veškeré technické vybavení. Jen koncem r. 1950 měly 5. sektor MNB a V. sektor StB včetně KV StB k dispozici 120 zámků, 933 vložek k zámkům a 23 277 klíčů. V r. 1952 stály různé surové klíče od 15 do 32 Kčs, nábytkové asi 5–7 Kčs, k visacím zámkům 2,50–3,30 Kčs a trezorové klíče 8–15 Kčs. Cylindrické vložky stály 150–225 Kčs. Návrh rozpočtu Technického ústavu MNB přitom počítal na r. 1953 s 20 000 Kčs na pomůcky pro tajnou technickou prohlídku.⁷⁴⁾

Činnost tzv. výjmařů (příslušníků StB, kteří prováděli tajnou technickou prohlídku, tedy “výjem”; tento slangový výraz byl příslušníky StB užíván od konce 40. let) počátkem 50. let nám může přiblížit hlášení 5. odd. V. sektoru StB (operativní technika) z r. 1951. V lednu 1951 provedl “referát výjmu” tři prohlídky a vyrobil 62 klíčů. Mimoto provedl různé práce pro V. sektor StB a výměnu zámků v bytě soudruha ministra (podle kontextu šlo zřejmě o ministra národní bezpečnosti Ladislava Kopřivu). Ve spolupráci s III. sektorem StB (hospodářská kontrarozvědka) byla budována síť spolupracovníků v továrnách na zámky (cílem bylo patrně získat nejen originální zámky a klíče, ale i odborníky schopné poradit se zahraničními zámky). V únoru 1951 příslušníci referátu uskutečnili 12 prohlídek a vyrobili 97 klíčů.⁷⁵⁾ Celkem bylo za šest měsíců do konce května 1951 “referátem výjmu” 5. odd. V. sektoru StB provedeno 66 tajných technických prohlídek bez jediného odhalení, sektor BA_t provedl za stejnou dobu 43 prohlídek. Mezi nejdůležitější akce počítalo 5. odd. V. sektoru StB v tomto období tajné technické prohlídky u amerického novináře Oatise, belgického ataše Wan der Welle, arcibiskupa Berana, arcijáhna kapituly sv. Víta Čiháka, kanovníka kapituly sv. Víta Kulače a u biskupa Matochy.⁷⁶⁾

Způsob provedení a zaměření tajné technické prohlídky u cizinců z kapitalistických států na počátku 60. let dokazuje již značnou zkušenost z jejího používání. Zvýšenou pozornost měli příslušníci StB věnovat nejen různým zabezpečovacím znaménkům (např. kufr umístěný tak, že při rozsvícení světla v pokoji sahal jeho stín přesně k hraně postele), ale i všem věcem uloženým v zavazadle, ať se jednalo o písemnosti, náčrtky, poznámky, léky, předměty denní potřeby (např. duté držadlo kartáčku, rozpáraná nebo špatně sešitá peněženka), hračky, pohledy (obrázky na pohledech mohly představovat smluvená hesla), technické pomůcky, valuty, filmy, fotoaparáty atd. Všechny tyto předměty měli příslušníci StB ofotografovat, popsat a pokud možno odebrat vzorky. Jejich důkladné prohlídce neměly uniknout ani dvojité stěny kufrů a mezistěny aktovek, které mohly sloužit jako tajný úkryt.

V případě automobilů bylo příslušníkům StB doporučeno, aby pro získání klíčů nebo jejich otisků využili myček a autoservisů nebo aby k otevření automobilu použili přípravky. Tímto způsobem byla např. v motoru jednoho vozu objevena radiostanice pro agenta BND Jochmana.^{[77\)](#)}

U zahraničních obchodníků a montérů se příslušníci StB zajímali především o návrhy obchodních dohod, ceníky výrobků a různé plány. Např. v Banské Bystrici zdokumentoval příslušník 9. odboru krajské správy MV (operativní technika) přesné montážní plány jistého zařízení (druh zařízení nebyl upřesněn) vyráběného v NSR. *“Podle vyjádření našich odborníků tyto plány mají několikamilionovou hodnotu a budou nám sloužit k tomu, že již nikdy nebudeme potřebovat tyto montéry z kapitalistických států, a nejen to, můžeme na základě toho i případně uvedené zařízení sami vyrobit.”*^{[78\)](#)}

V r. 1963 bylo provedeno 336 tajných technických prohlídek, z toho 182 přineslo “operativní” výsledek. Většina tajných technických prohlídek, které neměly žádný výsledek, šla právě na konto vízových cizinců v hotelech, protože ty se prováděly preventivně, bez konkrétního cíle. Na zastupitelských úřadech kapitalistických zemí bylo provedeno 36 prohlídek. Prohlídky v bytech “zájmových osob” měly většinou “kladný” výsledek, ale docházelo i k chybám, jako např. v akci SLEPICE, kdy příslušník StB zaměnil originál klíče ve stole “zájmové osoby” za duplikát. Přestože se podařilo klíče během tří dnů vyměnit, aniž si toho postižený všiml, byl nepozorný příslušník StB potrestán snížením platu.

V tomto roce byly pro usnadnění pronikání do určených prostor zhotoveny např. přípravky na otevírání zámků “Fichet”, “Bauche” a “Jaso”, forma na odlévání speciálních klíčů do silikonu aj. včetně 2013 klíčů.^{[79\)](#)}

Od ledna do listopadu 1966 provedli příslušníci StB 205 tajných technických prohlídek, z toho 60 na zastupitelských úřadech. Z hotelů pro cizince se podařilo získat řadu cenných technických a vědeckých informací, ovšem “operativní” výsledky byly opět hubené.^{[80\)](#)}

V r. 1970 se uskutečnilo jen 53 tajných technických prohlídek, z toho 47 na zastupitelských úřadech, a vyrobilo se 1128 klíčů.^{[81\)](#)}

Ve dnech 26.–27. 10. 1977 proběhlo v Praze školení příslušníků z 6. odborů správ StB krajských správ SNB s následujícím programem: *“Organizace výjmu a nedostatky v provádění výjmu; Způsob překonávání cylindrické vložky pícháním, jeho nedostatky a tovární ochrana proti této metodě, nová konstrukce (vzorek) ZEIS-IKON a RUKO; Nová metoda překonávání cylindrických zámků ,na zkus‘, konstrukce zámku DOM; Systém konstrukce a překonávání cylindrických zámků KABA 8, KABA 20 a KESO; Překonávání zámku ABLOY, konstrukce a překonávání magnetických zámků; Chemie při výzkumu; Informace o centrálních systémech zámků FAB; Návrh systematizace strojního a přístrojového vybavení.”*⁸²⁾

Jak již bylo řečeno v úvodu kapitoly, bylo provádění tajné technické prohlídky nezákonné a důkazy získané tímto způsobem nešlo předložit soudu. Proto se již od počátku tato činnost legalizovala okamžitým dodatečným povolením státního prokurátora k provedení domovní prohlídky. V počáteční fázi vyšetřování případu se ovšem takto získané důkazy běžně používaly.⁸³⁾

5. Prověrka korespondence

Již po několik století je cenzura poštovních zásilek tradiční a osvědčenou metodou tajných služeb pro získávání důležitých informací o činnosti jejich protivníků. V Československu se různé druhy cenzury všech druhů listovních zásilek včetně balíků skrývaly pod pojmem “prověrka korespondence” (dále též PK). Byla zaměřena jak proti konkrétním osobám podezřelým z protistátní činnosti, tak i ke zjišťování momentálních nálad ve společnosti a prevenci tzv. negativních jevů.

Povolování prověrky korespondence

První známá směrnice pro provádění cenzury korespondence byla vydána již 27. 9. 1949. S platností od 1. 10. 1949 světovala provádění prověrky korespondence pro skupina BAa (vnitřní StB) oddělení BAa-S/c (cenzura korespondence a odposlech telefonů) za následujících podmínek. PK se prováděla pouze na základě velitelem sektoru nebo jeho zástupcem potvrzených žádanek, jež obsahovaly jednací číslo spisu, jméno a adresu sledovaného, pokyny pro nakládání se zadrženou korespondencí (ofotografování materiálu a návrat do přepravy nebo zadržení originálu, výběr podle obsahu dopisů apod.) a dobu, po kterou má být cenzura prováděna. Ve vnitřním poštovním styku mohla PK trvat nejdéle jeden a půl měsíce, v zahraničním dva měsíce, pak bylo nutné žadanku prodloužit (po této době se musely prodlužovat i žadanky vystavené od počátku na delší období), jinak kontrola automaticky skončila. Žádanka na obstavení se předávala přes studijní oddělení sektoru na odd. BAa-S/c a touto cestou putovala i zadržená nebo ofotografovaná korespondence. Sektory byly povinny hlásit veškeré poznatky o předávání zpráv “třídním nepřítelem” ve vnitřním

i zahraničním styku za použití šifer, tajných inkoustů a zvláštních obálek a všechny závady v provádění PK.⁸⁴⁾

Provádění prověrky korespondence pro KV StB v českých zemích upravoval výnos Ministerstva vnitra z 18. 1. 1950, který vznikl na základě dohody mezi MV, Ministerstvem národní obrany (dále též MNO) a generálním ředitelstvím pošt. V bodu 1 stanovil, že tajnou listovní cenzuru v celostátním měřítku provádí výlučně cenzurní oddělení velitelství StB ve spolupráci s ústředním ředitelstvím čs. pošt v Praze, v krajském měřítku pak cenzurní oddělení místně příslušného KV StB ve spolupráci s krajským poštovním inspektorátem. V bodu 2 bylo řečeno, že zástupci výše uvedených institucí a jim podřízených složek budou PK provádět pouze prostřednictvím příslušného cenzurního oddělení StB, které zajistí vlastní obstavení korespondence. V bodu 3 se uvádělo, že výjimky může ve zcela mimořádných případech povolit velitel cenzurního odd. velitelství StB nebo velitel místně příslušného KV StB. Podle bodu 4 se mělo nedodržování tohoto výnosu přísně stíhat a v bodu 5 se ústřednímu ředitelství čs. pošt ukládala povinnost vydat výnos, ve kterém upozorní své pracovníky na dodržování listovního tajemství, na trestní zodpovědnost při jeho porušování a povinnost pracovníků pošty hlásit nadřízenému každý pokus o jeho narušení.⁸⁵⁾

V letech 1951–1952 schvalovali krajsí velitelé StB cenzuru korespondence u osob, které svým významem nepřesahovaly příslušný kraj. V ostatních případech museli přes příslušný sektor žádat o souhlas velitele StB a stejnou cestou ho také informovali o výsledcích akce. Velitelé sektorů StB byli podobně omezení působností svého sektoru.⁸⁶⁾

V r. 1956 vyšel tajný rozkaz ministra vnitra č. 86/1956, který dal II. zvl. odboru MV (vzniklému při reorganizaci v r. 1953) a 2. zvl. oddělení krajských správ MV pro vykonávání prověrky korespondence velmi široké kompetence. V tomto rozkaze bylo mj. uvedeno, že k hlavním úkolům II. zvl. odboru MV patří zkoumat pro potřeby vyšších funkcionářů strany (zřejmě pro členy ÚV KSČ) a vlády veřejné mínění k aktuálním otázkám. Z prověrky byla vyloučena korespondence prezidenta republiky, vlády, členů orgánů a aparátu ÚV KSČ, Národního shromáždění a jeho poslanců (při označení jejich funkce) a orgánů KSČ v krajích, okresech a městech, a to korespondence jimi psaná i jim adresovaná.

Zajímavým bodem bylo i to, že příslušníci, kteří prováděli PK, byli utajeni nejen před veřejností, ale i před ostatními složkami MV. Na poštovních úřadech byli legalizováni jako zaměstnanci pošty nebo devizové kontroly Ministerstva financí. Jejich pracovní náplní bylo kontrolovat korespondenci podle požadavků vedení MV, náčelníků správ a krajských správ MV, ale i na základě vlastního uvážení podle vnitřní či mezinárodní situace. Dopisy, dopisnice a pohledy se kontrolovaly ve vnitřním i zahraničním poštovním styku, telegramy, tiskoviny a balíky (balíky pouze v mimořádných případech) jen z a do zahraničí. Příslušníci II. zvl. odboru MV a 2. zvl. oddělení KS MV měli “právo” zadržet všechny zásilky, které obsahovaly státněbezpečnostní, kriminální nebo politické informace, a tyto předat k vyhodnocení vedení MV nebo správám MV, krajským správám MV, případně odborům MV. Originál zásilky směl být zadržen jen na 24 hodin (u zastupitelských úřadů jen zásilky odeslané nebo adresované soukromé osobě, ostatní zásilky se předkládaly pouze ve

fotokopiích), ve výjimečných případech písemně schvaloval překročení této lhůty náčelník správy MV, náčelník KS MV nebo jejich zástupci.⁸⁷⁾ Příslušníci PK rovněž měli “právo” *“vytřídit všechny zásilky s materiály štvavými a pomlouvačnými na adresu našeho státního zřízení, vlády, strany a spřátelených zemí, zásilky s protistátními letáky, zásilky obsahující nepřátelské ideologie, válečnou propagandu, zásilky s pornografií, krváky* [výraz “krváky” byl posléze nahrazen slovy “kovbojky různého druhu” – pozn. autora] *apod.”*⁸⁸⁾ Vyřazení jiného druhu zásilky si mohli vyžádat jen náčelníci správ MV a KS MV. Veškeré valuty nalezené v poštovních zásilkách se předávaly devizové kontrole Ministerstva financí.⁸⁹⁾

Rozkaz ministra vnitra č. 74/1958 upravil provádění úkolové prověrky korespondence (vyřazování korespondence osob, které byly sledovány StB a byl na ně zaveden operativní svazek) tak, že II. zvl. odbor MV v tomto směru kontroloval všechny obyčejné, doporučené a spěšné listovní zásilky, telegramy a tiskoviny do a ze zahraničí. Cenzuře podléhaly i všechny balíky odesílané z ČSR a ty, které byly ze zahraničí poslány do Prahy. Ve vnitřním poštovním styku se úkolová PK dělala jen u obyčejných zásilek odeslaných z krajských měst nebo do krajských měst adresovaných. Mimo krajská města se PK uskutečňovala jen na základě individuální dohody. Dohodou byly také stanoveny kvóty obstávek pro jednotlivé správy MV (počet obstávek odpovídal technickým možnostem PK, v polovině 60. let to bylo kolem 3000 adres, v druhé polovině 70. let kolem 4400 adres), které se nesměly překročit. O úkolovou PK žádal příslušník StB obstávkovou kartou, kterou schvaloval příslušný náčelník správy MV nebo KS MV a jeho zástupce. Rozkaz výslovně neurčoval maximální dobu nasazení PK. Nabádal sice k obstávce na nezbytně nutnou dobu, která měla být přesně určena, ale na jiném místě její uvedení na obstávkové kartě přímo nevyžadoval, takže za určitých okolností mohla PK probíhat po neomezenou dobu (pokud správa MV vyčerpala přidělenou kvótu, musela však některou z obstávek zrušit).

Při práci s originály zásilek byli příslušníci StB povinni dodržovat tato základní pravidla:

1. Pracovat vždy jen s jednou zásilkou.
2. Přesně si všímat seřazení a uspořádání obsahu zási lky.
3. Vkládat dopisy zpět do obálek tak, jak byly původně vloženy.
4. Dodržovat naprostou čistotu a při kontrole nekouřit.
5. Mít čistý stůl (všechny papíry a poznámky uložit mimo pracovní plochu).
6. Nepoužívat pro připojení průvodního dokladu kancelářské sponky.

Za samostatný zpravodajskotechnický úkon byla PK “uznána” až ve směrnici A-oper-VI-1 z r. 1964 (II. zvl. odbor MV byl začleněn do VI. správy MV).

Podle směrnice z r. 1969 se úkolová PK prováděla v zahraničním a zcela výjimečně ve vnitřním poštovním styku po dobu šesti měsíců, toto omezení se však nevztahovalo na “zvláštní objekty”. Návrhy na její zavedení schvalovali náčelníci I. (hlavní správa rozvědky), II. (hlavní správa kontrarozvědky) a III. správy SNB (hlavní správa vojenské kontrarozvědky).⁹⁰⁾

Další změny přinesla směrnice z r. 1972 a poslední úpravy nastaly ve směrnicích z r. 1980 a 1982. Ty umožňovaly nasazení úkolové PK (podrobněji o klasifikaci PK pojednává konec kapitoly) na šest měsíců s možností prodloužení o dalších šest měsíců, zájmové PK na dobu nezbytně nutnou k dosažení cíle a skupinové PK na tři měsíce s možností prodloužení o tři měsíce. Výběrová PK a preventivní PK byly prováděny trvale. Skupinovou, výběrovou a preventivní PK povoloval a nasazení skupinové PK prodlužoval náměstek ministra vnitra. Úkolovou a zájmovou PK včetně prodloužení úkolové PK schvalovali náčelníci I. (hlavní správa rozvědky), II. (správa kontrarozvědky pro boj proti vnějšímu nepříteli), III. (správa vojenské kontrarozvědky), V. (správa ochrany stranických a ústavních činitelů), X. (správa kontrarozvědky pro boj proti vnitřnímu nepříteli), XI. (správa kontrarozvědky pro ochranu ekonomiky) a XII. správy (správa kontrarozvědky v Bratislavě) SNB (od r. 1982 též XIV. správy; správa kontrarozvědky pro boj proti mimořádným a zvláštním formám trestné činnosti) a zpravodajské správy hlavní správy Pohraniční stráže a ochrany státních hranic. Stejnou pravomoc měl v oboru své působnosti náčelník správy StB KS SNB. Od r. 1982 náčelník IV. správy (správa sledování) a náčelník VI. správy (správa výkonné zpravodajské techniky) schvalovali a prodlužovali úkolovou PK za účelem kontroly a prověření vlastních agentů a tajných spolupracovníků.⁹¹⁾

Organizace a provádění prověrky korespondence

V r. 1949 měl pravomoc ke kontrole korespondence celní úřad, tiskové odd. StB a devizová kontrola. Tiskoviny z ciziny byly již tehdy vytrženy na poštovním úřadu Praha-120 a předány StB k cenzuře. Ta závadné tiskoviny vyřadila a zbytek vrátila zpět do přepravy. Nejpozději od jara 1949 také existoval seznam institucí, u kterých se cenzurování zahraničních časopisů neprovádělo. (Jak však upozorňoval dopis jednoho z pracovníků sekretariátu ÚV KSČ z 6. 4. 1949, tento orgán mezi ně tehdy překvapivě nepatřil.)⁹²⁾

Hlavním problémem bylo při provádění prověrky korespondence to, že si tuto pravomoc přisvojovaly i uniformované složky SNB (jen v Praze bylo na podzim 1949 na 350 “sledovaček”) a nejen ony (!), a tak se zvyšovalo riziko dekonspirace. Již koncem srpna proběhlo jednání s Ministerstvem národní obrany, ÚV KSČ, KV KSČ a KV StB, kde bylo jasně řečeno, že PK provádí výhradně sektor BA_t (operativní technika). Pro skupinu BA_a (vnitřní StB) bylo výkonem PK pověřeno oddělení BA_a-S/c (cenzura korespondence a odposlech telefonu).⁹³⁾

Tato opatření se však zjevně mýjela účinkem, protože v poznámce k výnosu z 18. 1. 1950 pro provádění tajné listovní cenzury u KV StB v českých zemích je napsáno, že přes dohodu z podzimu 1949 mezi zástupci KSČ, MNO, MV a pošt, že cenzuru vykonává výlučně StB, vojáci, velitelství národní bezpečnosti a krajské i okresní výbory KSČ toto ujednání neustále porušují.⁹⁴⁾

Cenzurní zásahy se netýkaly jen konkrétních osob, ale i států. Dopisem ze dne 19. 10. 1949 č. 859 nařídil přednosta odboru BA (velitelství StB) Jindřich Veselý veliteli sektoru BA_t (operativní technika), aby *“veškerá korespondence z a do Jugoslávie, vyjma obchodních papírů ze soc. sektoru, byla vyřazována a pokud je to jen možné, ničena.”*⁹⁵⁾ Zároveň chtěl zpracovat přehled, komu je tento materiál v ČSR zasílán. O pět dní později mu ze sektoru BA_t odpověděli, že toto opatření bylo prostřednictvím povereníctva vnútra zavedeno i na Slovensku, odkud mu také bude předkládán požadovaný přehled.⁹⁶⁾

K dalšímu zostření cenzury korespondence z a do Jugoslávie došlo v březnu 1951 na základě návrhu zástupce velitele V. sektoru P. Janíka, který navrhl, *“aby všechny zásilky [včetně obchodní korespondence – pozn. autora] ve styku s Jugoslávií byly podrobeny soustavné cenzuře. Zásilky, které budou nezávadné a svým obsahem pravdivě líčící poměry zbídačení jugoslávského pracujícího lidu na jedné straně, neb úspěchy socialistické výstavby u nás, budou dávány do výpravy. Ostatní zásilky se zadrží [...] Noviny a tiskoviny, které přicházejí z Jugoslávie, budou nadále trvale zadržovány.”* A zřejmě velitel StB (snad pplk. Hora, protože plk. Závodský byl v únoru 1951 zatčen) k tomu připsal: *“S. Janík, zvládnou-li technicky – provést.”*⁹⁷⁾

V červenci 1951 byla zrušena cenzura s Německem a v prosinci téhož roku byla navrhována cenzura listovních zásilek z Rakouska. Cenzura z a do Jugoslávie byla zřejmě zrušena až v pozdějších letech.⁹⁸⁾

Jak již bylo uvedeno, provádělo prověrku korespondence pro skupinu BAa oddělení BAa-S/c. V září 1949 se v jeho hlášení uvádělo:

*“Nejvíce, téměř denně, je frekventována pošta arcibiskupa Berana, pozůstávající většinou z dopisů výstřižkových kanceláří, dopisů náboženského obsahu, letáků apod. Ve třech případech zadrženy skupiny pozvánek do zednářských loží. Zachyceno číslo telefonu v pozvánce uvedené a jest odposloucháváno. Poslední dny dochází větší množství ilegálních brožur z Jugoslávie na adresy různých osob, neznámého společenského postavení; brožury jsou zasílány ze Švýcarska. (Boris Zihlerl: Komunismus a vlast. Jugoslávská skutečnost – Beograd 1949, Jak se rozvíjelo Rolnické pracovní družstvo).”*⁹⁹⁾

Zasílání ilegálních tiskovin “štvavého obsahu” z Jugoslávie přes Rakousko nepolevilo ani v lednu 1950, kdy odd. BAa-S/c zadrželo na 68 zásilek. V polovině ledna nedošlo bývalým příslušníkům Wehrmachtu z Německa 11 dopisů s osobními doklady a zahraničním rozhlasovým stanicím 65 dopisů, ve kterých pisatelé vyjadřovali spokojenost s pořady a žádali zaslání vysílacích programů.

K 1. 2. 1950 došlo k reorganizaci provádění prověrky korespondence. Spočívala ve statistickém zpracování zadržených dopisů a v tom, že se začalo více využívat fotografování korespondence, aby se zabránilo zdržením při předávání originálů z příslušných referátů zpět do přepravy. Pro lepší vyhledávání dopisů s doklady byla založena zvláštní kartotéka adresátů a odesílatelů a byly dojednány podmínky pro “operativní” využití těchto dopisů Státní

bezpečností. Počet tiskovin z Jugoslávie narostl na 400 a na 563 se zvýšily tzv. řetězové dopisy. Z nich nejčastější byla Modlitba k sv. Tadeáši, která podle cenzorů obsahovala “provokativní modlitby za čsl. národ” a hrozbu, že pokud adresát dopis nezašle dalším devíti osobám, postihne jej do devíti dnů neštěstí.^{[100](#)}

V hlášení za březen 1950 se uvádělo, že “reakce” využila výročí narození T. G. Masaryka (7. 3. 1850) a rozeslala průklepem namnožené dopisy s masarykovskými hesly a “štvavými komentáři”. Mimoto byly zadrženy dopisy, ve kterých byli občané vyzýváni, aby ve dnech 5.–9. května sabotovali práci, nenakupovali v národních podnicích a nevycházeli ven na ulici. U tzv. různých dopisů došlo k pozoruhodnému nárůstu z necelé stovky na téměř pět tisíc. *“Toto zvýšení bylo zapříčiněno zejména dopisy adresovanými Barboře Gröfové z Prahy VII, která za poplatek nejméně 10 Kčs rozesílá horoskopy a rozborů písma. Poněvadž druh její živnosti není povolen a nabývá jím bezpracné zisky, byly a jsou nadále tyto dopisy i s obsahem zadržovány (k 31. 3. cca 27 500 Kčs za týden) a předávány ref. 55.”*^{[101](#)} (Referát 55 byl součástí sektoru BAa-II, který se zabýval politickým zpravodajstvím.) Podle hlášení za březen až květen 1950 zadržela StB paní Gröfové více než 7500 dopisů a peníze přibližně ve výši 180 000 Kčs.^{[102](#)}

V dubnu 1950 se proti předchozímu měsíci snížil počet dopisů a tiskovin z Jugoslávie. Byla opuštěna dosavadní praxe předávání obstavené korespondence na referáty přes studijní odd. příslušného sektoru, která neúnosně prodlužovala návrat dopisů zpět do pošty (až o sedm dní a s doručením až o deset dní, takže adresát ve vnitrostátním poštovním styku snadno poznal, že je kontrolován). Nahrazena byla pružnějším systémem telefonických výzev jednotlivým referentům, kteří si zadrženou korespondenci přebírali přímo na oddělení BAa-S/c a tomu ji pak také přímo vraceli (zpoždění asi jen 8 hodin).^{[103](#)}

V květnu 1950 nebyly ve skladbě korespondence zaznamenány podstatné změny, ovšem v červnu se počet záhytů zásilek z a do Jugoslávie dále snížil o 500 kusů a ilegální tiskoviny zasílané přes Rakousko a Itálii klesly na minimum. Na základě vyjádření sektoru BAa-II (politické zpravodajství), referátu 62a bylo rozhodnuto rozdrtit a předat do sběru 1100 kusů ilegálních “Svobodných hlasů”, poslaných přes Itálii a zadržovaných cenzurním střediskem. Podobný osud zřejmě postihl i 250 zásilek nylonových punčoch z Austrálie, a to i přes to, že byly registrovány a za každou z nich bylo nutno zaplatit 500 Kčs v dolarech. V tomto měsíci vzrostl o 4081 kusů počet záhytů u korespondence z a do zahraničí, protože cenzurní středisko rozšířilo sledování zásilek na téměř všechny ambasády v ČSR.^{[104](#)}

Na úrovni krajů vypadala PK na jaře 1950 v případě KV StB Jihlava u IV. oddělení, referátu 043 takto: *“Referát pošty má celkem 4 orgány [příslušníky StB – pozn. autora] a obhospodařuje 5 poštovních okrskových inspektorátů za účelem cenzury zásilek a dopisů. [...] Během měsíce bude cenzurováno 600 kusů dopisů obstavených na indikační kartu a normální dopisy. Při namátkových kontrolách se zcenzuruje asi 900 kusů dopisů. Dále je tento referát schopen provést obstavení pošty na 2 okresech při nárazových pracích, a to do 10 kusů měsíčně. Dvakrát do měsíce provede ref. pošta v poštovních střediscích cenzuru veškeré pošty dopisů.”*^{[105](#)}

Dne 2. 1. 1951 doznalo nyní již 4. odd. V. sektoru StB (původně odd. BAa-S/c) dalších změn. Tam, kde to nebylo nutné, se odbourala noční služba a provedla užší specializace práce. V předávání záchytů z namátkové cenzury začali “čtenáři” (příslušníci StB, kteří četli zadržené dopisy) vypisovat důležité poznatky na nově zavedené cenzurní záznamy, které byly předávány příslušným sektorům. Dopisy se tak rychleji vracely do přepravy: referenti sektorů nemuseli číst celý dopis a cenzurní záznamy sloužily zároveň jako kontrola “operativního zpracování” záchytu a kvality práce “čtenářů”. Za leden bylo zpracováno 460 cenzurních záznamů.

Díky prověřce korespondence byl např. odhalen případ O. Kosteleckého ze Záběhlic, který posílal do Paříže mapy a popisy autobusové, železniční a trolejbusové dopravy v ČSR včetně plánek důležitých železničních stanic. Jiným případem byl pokus A. Ryšavé z Prahy propašovat ve zprávách Informačního ústředí Spojených národů do Švýcarska zprávu o svém otci, odsouzeném za protistátní činnost. Objevilo se i několik případů pašování peněz a finančních machinací i pokusů o ilegální přechod hranice z a do Československa, nemluvě o řetězových dopisech s výzvou k protestům v souvislosti s výročí února 1948. Byl zaznamenán vzrůst aktivit u církevní illegality a svobodných zednářů. V posledním lednovém týdnu provedlo oddělení vnitřní pošty průzkum nálad obyvatelstva, z něhož vyplynula mírná kritika zvýšení cen některých druhů spotřebního zboží, obava z dalšího růstu cen a nabádání k vytváření zásob, obavy ze stěhování vojenských penzistů z Prahy, zveličování zpráv o chřipkové epidemii na Plzeňsku a stále se vyskytující strach z nové války (patrně v souvislosti s probíhající válkou v Koreji).^{[106](#)}

V lednu také vyhlásila jedna ze skupin (“čtenáři”, rozlepovač, zalepovač a vedoucí skupiny) v oddělení zahraniční pošty závazek, že “čtenáři” včetně překladatelů udrží průměr 30 přečtených dopisů za hodinu, rozlepovač rozlepí potřebné množství obálek, tzn. asi 2000 dopisů za směnu, a zalepovač tentýž počet zalepí. Vedoucí se měl postarat o plynulý přísun “kvalitního materiálu” a kontrolovat jeho zpracování. Navíc se skupina zavázala, že při nedostatku administrativních sil bude po pracovní době pomáhat s vytvářením kartotéky uprchlíků. Na její výzvu k předmájovému soutěžení v únoru 1951 pochopitelně kladně zareagovaly i ostatní skupiny zahraniční a vnitřní pošty. Průzkum veřejného mínění byl proveden u vnitřního i zahraničního oddělení a začaly se soustavně podchycovat kontakty mezi emigranty a osobami v ČSR.^{[107](#)}

Od 1. 6. 1951 se zavedl nový způsob předávání zachycené korespondence. 4. odd. V. sektoru již nebylo v přímém kontaktu s příslušnými referenty, ale dopisy z namátkové (náhodně vybrané) a úkolové (vybrané na základě konkrétní žádosti sektorů StB) prověrky korespondence přebíraly sekretariáty sektorů vždy v 10:00 hod. a ve 14:00 hod. Dopisy předané v 10:00 hod. se do přepravy vracely ve 14:00 hod. a dopisy dodané ve 14:00 hod. šly zpět v 16:15 hod.

Koncem června byla také iniciována změna v nakládání s podněty z namátkové cenzury korespondence, které byly až dosud předávány k využití KV StB Praha.^{[108](#)} “Většina fotokopí [většina zachycené korespondence byla fotografována, pokud si příslušník navrhuje

obstavení pošty nevyžádal předkládání originálů – pozn. autora] *neobsahuje sice konkrétní údaje o protistátní a špionážní činnosti, obsahuje však velmi cenné poznatky o stycích a charakteristice osob (přísl. SNB, členů a funkcionářů strany a jiných), které bychom jiným způsobem velmi těžko získávali. V řadě fotokopii jsou poznatky o lidech, kteří by se dali využít agenturně.*”¹⁰⁹ Místo toho se informace tohoto charakteru měly nyní jen ve formě záznamů (aby se neprozradily metody práce StB) předávat přímo kriminální ústředně k vyšetření.¹¹⁰

Význam namátkové cenzury korespondence začal v pozdějších letech zřetelně upadat. V r. 1963 dokonce vyšlo nařízení ministra vnitra, ve kterém se obstavování poštovních zásilek ve vnitrostátním styku obecně rušilo, protože *“výslednost tohoto úkonu je ve srovnání s úsilím a počtem pracovníků, nutných k jeho zajištění, malá.”* Prověrka korespondence se měla více zaměřit na poštovní kanály zahraničních nepřátelských rozvědek, obstavení vnitřního styku se dělo *“jen v případech, kdy to agenturně operativní rozpracování nezbytně vyžaduje”*.¹¹¹

To však nezabránilo tomu, aby v r. 1966 neprošlo rukama příslušníků StB celkem 99 000 000 zásilek, z toho 40 000 000 ve vnitrostátním styku, výsledek představovalo celkem 293 926 záchytů a 92 400 vyřazených zásilek *“závadných tiskovin”*. Prověření tohoto enormního množství korespondence umožnilo zařízení JEZERO (velká napařovačka k rozlepování zásilek) a pneumatický lis k zalepování obálek, které StB používala od r. 1964.¹¹²

Rok 1968 znamenal v provádění prověrky korespondence totální rozvrat, protože pracoviště PK v budovách pošt byla opakovaně dekonspirována v tisku, rozhlasu a televizi. Podle rozboru došlo k jejich prozrazení z následujících příčin:

1. Málo konspirativní přístup příslušníků do místností poštovních úřadů (Plzeň, Karlovy Vary, Bratislava).
2. Podezřele důkladné zamykání a zavírání místnosti před nepovolanými osobami (Hradec Králové, Karlovy Vary).
3. Místnost neměla konkrétní krycí označení (Karlovy Vary).
4. Příslušníci nebyli na poštovním úřadu dostatečně legalizováni (Bratislava).
5. Nevhodná přeprava zadržených zásilek na krajskou správu SNB (České Budějovice, Karlovy Vary, Hradec Králové a Bratislava).
6. Osoby na vedoucích místech okresní správy spojů a krajských správ spojů a pracovníci pošt, kteří *“nejsou oddáni socialistickému zřízení a nemají pochopení pro provádění PK Bezpečností”* (konkrétní pošty neuvedeny).

Celkovou situaci hodnotila StB v r. 1969 takto:

- Pošta 120 v Praze: PK ve vnitřním styku přerušena, vedení pošty provedlo opatření znemožňující znovuzavedení PK, kádrová situace nevyhovující.
- Telegrafní ústředna v Praze: PK přerušena, nutnost vybudovat novou síť spolupracovníků a připravit odpovídající legendy.
- České Budějovice: PK maskována jako pracoviště pošty, v místnosti se třídí pošta, pracují tam legalizovaní příslušníci a tajní spolupracovníci, na místnost upozornil anonymní dopis, ale redaktoři nic nezjistili.

- Hradec Králové: PK maskována jako pracoviště pošty, nebyla opuštěna, pouze nekonkrétní zmínky v tisku.
- Karlovy Vary: PK maskována jako pracoviště Veřejné bezpečnosti na železnici (dále jen VBŽ), místnosti uvolněny poště.
- Plzeň: PK maskována jako pracoviště pro vojáky, místnosti uvolněny poště.
- Ústí nad Labem: PK maskována jako pracoviště krajské správy spojů, místnosti uvolněny poště.
- Brno: PK maskována jako pracoviště devizové kontroly, působí zde devizová kontrola, nedošlo k odhalení.
- Olomouc: PK maskována jako pracoviště VBŽ, nedošlo k odhalení.
- Ostrava: PK maskována jako pracoviště VBŽ, místnosti uvolněny poště, možnost získat nové, nedošlo k odhalení.
- Banská Bystrica: místnosti uvolněny poště.
- Bratislava: PK maskována jako pracoviště devizové kontroly, působí zde devizová kontrola, pouze nekonkrétní zmínky v tisku.
- Košice: PK maskována jako pracoviště civilní obrany, působí zde civilní obrana.
- Žilina: PK maskována jako pracoviště devizové kontroly, místnosti uvolněny poště.

(Zpráva se nezmiňuje o situaci na poště 025 v Praze, kde byla kontrolována korespondence z a do zahraničí. Kromě výše uvedených poznámek nelze rovněž vyčíslit míru dekonspirace PK v jednotlivých krajích.)

“Ztráty” pochopitelně nastaly i v řadách spolupracovníků, kteří se začali obávat veřejného odhalení a skandalizace, a proto se v zajišťování potřeb PK stali méně ochotnými.^{[103\)](#)}

Ministerstvo vnitra se tuto nevyhovující situaci pokusilo počátkem roku 1969 vyřešit uzavřením dohody s Ministerstvem pošt a telekomunikací. Dosud totiž tzv. manipulační nebo též vysunuté místnosti existovaly pouze na základě osobních a ústních dohod funkcionářů MV a spojů, přičemž první takové dohody se uzavíraly již v letech 1953–1954. V připravované dohodě se Ministerstvo pošt a telekomunikací zavazovalo, že Ministerstvu vnitra poskytne informace o plánované výstavbě nových objektů a jejich provozním účelu a projekčně zajistí požadavky MV na zřízení a technické vybavení vhodných manipulačních místností. Náklady na projektování, zařízení a provoz místností mělo hradit MV ze svého rozpočtu. Ministerstvo pošt a telekomunikací mělo předávat MV informace o zásadních změnách v organizaci poštovního provozu a poštovní přepravy všech druhů zásilek a telegramů v zahraniční i vnitřní poštovní službě. Smlouva měla garantovat, že příslušná pracoviště poštovních úřadů, která budou příslušníkům StB předávat požadované zásilky do manipulačních místností, budou po dohodě s MV obsazena prověřenými poštovními pracovníky “oddanými socialistickému společenskému a státnímu zřízení” nebo na těchto pracovištích budou – podle místních podmínek – pracovat přímo příslušníci StB legalizovaní jako poštovní zaměstnanci.^{[114\)](#)}

K určitým omezením v provádění prověrky korespondence došlo i na základě usnesení předsednictva vlády ČSSR z 28. 12. 1968, které sice vyslovalo souhlas s používáním zpravodajské techniky, ale pouze k přesně vymezeným účelům obrany a bezpečnosti státu. Do

prozatímní směrnice A-oper-VI-1 z r. 1969 pak bylo toto usnesení upraveno tak, že proti žádnému občanu nesmělo být použito zpravodajské techniky, pokud již na něj nebyl zaveden operativní svazek. V praxi tak prozatímní směrnice neumožňovala – na rozdíl od praxe minulých let – vyřazování různých rezolucí, usnesení, pamfletů atd., které byly posílány na zastupitelské úřady kapitalistických států v ČSSR nebo různým úřadům a institucím v zahraničí (Organizace spojených národů, Mezinárodní Červený kříž, Liga pro ochranu lidských práv apod.).¹¹⁵⁾

StB proto ještě v r. 1969 předložila návrh na usnesení předsednictva vlády ČSSR, které by provádění PK v tomto směru vrátilo do starých kolejí:

“Předsednictvo vlády [...] souhlasí s tím, aby

a) za účelem odhalení utajeného spojení cizí moci byla prováděna technická kontrola poštovních zásilek odesílaných do vymezených teritorií v zahraničí, z nichž je v současné době uskutečňováno utajené spojení nepřátelských rozvědných centrál a jejich pomahači na území ČSSR;

b) orgány zpravodajské techniky vyřazovaly z poštovní přepravy písemnosti odesílané z ČSSR do ciziny, které svým obsahem jsou v rozporu s vnitropolitickou a zahraničněpolitickou orientací ČSSR;

c) bylo stejně postupováno u písemností odesílaných z ciziny do ČSSR, jež mají obdobný obsah.”¹¹⁶⁾

V r. 1976 bylo znovu zřízeno pracoviště prověrky korespondence v Plzni (zaniklo v r. 1968), čímž došlo k obnovení PK v krajském měřítku v celé ČSSR. Paralelně rovněž probíhalo budování sítě pracovišť PK na úrovni okresů, které v témže roce – kromě několika okresů v západočeském a severočeském kraji – pokrývalo celé území státu. Přetrvávaly však problémy s nedostatkem “spolehlivých” spolupracovníků na poštách v Praze (chybělo 25 pracovníků) a Bratislavě (chybělo 15 pracovníků).¹¹⁷⁾ To ovšem nemohlo zabránit tomu, aby v rámci opatření k XV. sjezdu KSČ “ve službě PK bylo vytěženo ve zpravodaj. technických úkonech a opatřeních navíc 337 tis. kusů zásilek v mezinárodní poštovní přepravě a 183 tis. ks zásilek ve vnitřní poštovní přepravě. Vytěžením tohoto počtu zásilek bylo získáno 131 poznatků k XV. sjezdu a 92 poznatků k volbám. Poznátky byly předány operativě k dalšímu opatření.”¹¹⁸⁾

Poslední mimořádná bezpečnostní opatření byla provedena v srpnu 1989 v souvislosti s 21. výročím intervence armád Varšavské smlouvy do Československa, kdy bylo jen v Praze denně kontrolováno 3000 poštovních zásilek. V průběhu několika dní vyřadili příslušníci a spolupracovníci StB na 1600 kusů protistátních letáků, časopisů a knih.¹¹⁹⁾

V následujících odstavcích jsou výběrově uvedeny základní charakteristiky související s problematikou prověrky korespondence.

Základní úkoly PK

1. Vyhledává a dokumentuje spojení cizích rozvědných služeb.
2. Kontroluje, obstavuje, vyhodnocuje a dokumentuje poštovní styk, který je předmětem zájmu rozvědky, kontrarozvědky, soudu nebo vyšetřování trestného činu.
3. Zabezpečuje provoz utajeného spojení vlastní rozvědky a kontrarozvědky.
4. Vyřazuje z poštovní přepravy nepřátelsky zaměřené materiály. [120\)](#)

Organizace pracoviště PK (stav v r. 1969)

Sledovací úsek: vybírá z poštovní přepravy poštovní zásilky konkrétních odesílatelů a adresátů nebo zásilky odeslané či adresované do určité oblasti. Předávají se sem všechny zásilky z příslušného poštovního úřadu a teprve zde se vyřazují podle pokynů rozvědky a kontrarozvědky (průměrná denní kapacita sledovacích pracovišť v ČSSR v květnu 1969 byla 170 000 zásilek).

Úsek úkolové prověrky: vyhodnocuje vyřazené zásilky podle požadavků rozvědky a kontrarozvědky, hledá příznaky utajeného spojení nebo jiné trestné činnosti.

Vyhledávací úsek: vyhledává mezi vyřazenými zásilkami z určité oblasti obecné a konkrétní příznaky utajeného spojení.

Technický úsek: technickými prostředky vyhledává utajené spojení, provádí dokumentaci a otvírání uzavřených zásilek. Skládá se z pracoviště chemické prověrky korespondence, grafické expertizy (dále též GE, jde o rozbor rukopisu a strojopisu), fotodokumentačního úseku a pracoviště pro otvírání a zavírání zásilek. [121\)](#)

Druhy PK, jejich vývoj a provádění

Namátková prověrka korespondence

Prováděla se od r. 1948 náhodným výběrem zásilek z poštovní přepravy. Podněty získané z těchto záchytů se pak dále vyhodnocovaly. Po r. 1964 se stala základem pro některé druhy PK.

Úkolová prověrka korespondence

Prováděla se rovněž od r. 1948 a jejím cílem bylo na základě požadavku kontrarozvědky zjistit utajené spojení cizí rozvědky a jinou trestnou činnost. Byla zavedena jen proti osobám a objektům, které již byly rozpracovány a vedeny v operativních svazcích.

Zájmová prověrka korespondence

Do r. 1965 měla podobu úkolové prověrky korespondence. Jejím cílem bylo zajistit utajené spojení čs. rozvědky a kontrarozvědky, prověřovat jejich tajné spolupracovníky a vykonávat speciální požadavky rozvědky. Prakticky šlo o vyhledání zásilky podle určené adresy a její předání příslušné složce StB.

Skupinová prověrka korespondence

Do r. 1965 se prováděla ve formě namátkové prověrky korespondence. Jejím úkolem byl výběr typů osob v zahraničí se zaměřením na určitou oblast, město, čtvrť, blok nebo ulici podle požadavků rozvědky. Plnila též tematické úkoly při rozpracování bází a soustavně kontrolovala styky zastupitelských úřadů kapitalistických států

Preventivní prověrka korespondence

Rovněž se prováděla jako namátková prověrka korespondence. Jejím cílem bylo vyřadit z přepravy zásilky, které svým vnějším vzhledem nebo obsahem směřovaly proti “socialistickému zřízení” nebo jinak byly v rozporu s “veřejným zájmem”, případně zabránit úniku státního tajemství

Výběrová prověrka korespondence

Do r. 1965 v podstatě odpovídala namátkové prověrce korespondence. Sloužila k vyhledávání a vyřazování korespondence se znaky utajeného spojení zahraničních rozvědných služeb. Na vyhledávacím úseku si vyhodnocovací pracovník z určeného státu nebo oblasti vybíral podle různých kritérií takové množství zásilek, které byl schopen zpracovat. Získané informace nebylo možné pro jejich velký počet důkladně prověřovat, proto byla v letech 1965–1968 zavedena komplexní prověrka korespondence, která spočívala v podchycení maximálního množství písemných styků, zapojení chemické prověrky korespondence, GE a ve zpracování průkazné dokumentace. Vzhledem k velkým požadavkům na počet pracovníků byla od počátku omezena jen na oboustranné poštovní spojení ČSSR–NSR. Počátkem r. 1968 ji nahradila tzv. metoda administrativně-technického výběru.^{[122\)](#)}

6. Chemická prověrka korespondence

Chemická prověrka korespondence (dále též CHPK) měla za cíl odhalit zprávy, které jsou předávány mezi agentem a agenturou a za normálních okolností nejsou zjistitelné pouhým zrakem: k jejich vyvolání je nutno použít více či méně složité chemické a fyzikální postupy. Úkolem operativní techniky nebylo však jen zachytit a vyvolat zprávy psané tajnopisem, ale

také vyvíjet vlastní tajnopisné prostředky a shromažďovat poznatky o vývoji tajnopisných prostředků západních rozvědek.

Kdo prováděl a kdo mohl požádat o CHPK

Chemickou prověrku korespondence prováděla od r. 1954 chemická laboratoř II. zvl. odboru MV (cenzura korespondence), jež u cenzurované pošty prověřovala podezření na tajnopis. Ostatní materiály, které byly získány jinak než vyřazením z poštovní přepravy, měly být předávány ke zpracování IX. správě MV (operativní technika).¹²³⁾

Od r. 1956 prováděl II. zvl. odbor MV tzv. masovou chemickou cenzuru, a to pouze I. stupně (dokument se nesmí žádným způsobem poškodit) nebo II. stupně (dokument nesmí být viditelně poškozen, ale mohou být zanechány stopy cenzury zjistitelné speciálními přístroji, např. ultrafialovým světlem). III. stupeň (dokument může být zničen nebo viditelně poškozen) mohla provádět výhradně IX. správa MV. Požadavek na CHPK III. stupně schvaloval náčelník odboru kterékoliv správy MV.¹²⁴⁾

Tato úprava platila beze změn až do r. 1959,¹²⁵⁾ kdy bylo nařízeno provádět CHPK bez poškození dopisu.¹²⁶⁾ Přehledy o všech záchytech včetně technických údajů u II. zvl. odboru MV a 2. zvl. oddělení krajských správ MV se předávaly IX. správě MV. V případě záchyty byl další postup věcí dohody mezi obstavujícím příslušníkem StB a 2. zvl. odborem MV nebo 2. zvl. oddělením krajské správy MV, stejně jako v případě déle trvajících negativních výsledků. Docílené záchyty, které byly s přesným popisem provedených úkonů dodány IX. správě MV, se dále využívaly pro školní účely.

Příslušníci CHPK se při zjišťování tajnopisu měli především vyvarovat pokusů nebo zásahů, které by vedly k narušení tajnopisu (jeho čitelnosti) nebo k znemožnění dalších pracovních postupů při jeho vyvolání. Nebylo jim dovoleno vydávat odborné posudky týkající se tajnopisu pro soud, provádět rozborů tajnopisných prostředků, shromažďovat jakkoliv získané tajnopisné prostředky a kontrolovat tajnopisný styk čs. rozvědky a kontrarozvědky.¹²⁷⁾

V roce 1962 byly tyto pokyny doplněny informací, že CHPK je v současnosti prováděna II. zvl. odborem MV a 2. zvl. odděleními krajských správ MV v Českých Budějovicích, Plzni, Ústí nad Labem, Hradci Králové, Brně, Ostravě, Bratislavě, Banské Bystrici a v Košicích.¹²⁸⁾ Nasazení CHPK musel žádající příslušník důkladně zdůvodnit a mohl jej vyžadovat jen tehdy, když se jednalo o špionáž.¹²⁹⁾ Povinnosti příslušníků CHPK při práci s tajnopisy se vzhledem k r. 1959 v podstatě nezměnily – kromě toho, že měli zlepšovat kvalitu a kvantitu práce, navrhovat zlepšení a používat čisté rukavice.¹³⁰⁾

K určitému omezení v provádění PK a CHPK došlo na základě usnesení předsednictva vlády ČSSR z 28. 12. 1968, jímž byl sice vysloven souhlas s používáním zpravodajské techniky, ale pouze k přesně vymezeným účelům obrany a bezpečnosti státu. Do následné směrnice A-oper-VI-1 z r. 1969 pak bylo toto usnesení zpracováno tak, že proti žádnému občanu

nesmělo být použito operativní techniky, pokud na něj nebyl zaveden operativní svazek. V praxi by to znamenalo konec provádění tzv. namátkové CHPK (srov. namátková PK), která byla prováděna u korespondence zasílané do oblastí, kde se předpokládal výskyt krycích adres zahraničních rozvědek.^{[131\)](#)}

Tento stav však netrval dlouho, neboť již v r. 1970 byla chemická prověrka korespondence provedena u 227 422 zásilek, přičemž došlo k 17 záchytům.^{[132\)](#)} V roce 1958 bylo prověřováno na 30 000 zásilek, po zavedení elektrostatického snímače pro postihování některých druhů karbonového písma a fosforoskopu pro zjištění některých druhů tajného inkoustu vzrostl počet zásilek v r. 1959 na 100 000. Jen za první čtvrtletí roku 1960 bylo takto prověřeno již 42 000 zásilek.^{[133\)](#)}

Vlastní směrnice byla zrušena v r. 1972 a nahrazena novou.^{[134\)](#)} Další úprava byla provedena v r. 1980 a následně v r. 1982, v obou směrnících A-oper-VI-1 se však shodně v článku 20 konstatuje:

“1) Výběrová prověrka korespondence představuje trvalé vyhledávání, odhalování a dokumentování forem utajeného spojení nepřátelských rozvědek s jejich agenturou na území Československé socialistické republiky ve vymezených směrech mezinárodního poštovního styku.

2) Věcně příslušný kontrarozvědný nebo rozvědný útvar předkládá písemný návrh základního zaměření, včetně vymezení směrů, styku a druhů zásilek. Kontrarozvědné a rozvědné útvary jsou povinny poskytovat všechny informace o současném stavu taktiky a techniky utajeného spojení nepřítele.”^{[135\)](#)}

Provedení výběrové prověrky korespondence schvaloval příslušný náměstek ministra vnitra.^{[136\)](#)} Tato úprava platila až do konce existence StB.

Požadavky a vývoj nových tajnopisných prostředků

Od počátku existence operativní techniky bylo jedním z hlavních požadavků příslušníků rozvědky, aby jim byly dodávány tajnopisné prostředky co nejvíce odpovídající jejich potřebám a zároveň vhodně maskované. To ukazují např. “Technické požadavky skupiny BAb” (zahraniční zpravodajství) z března 1950, v nichž je sektor BAť žádán v oddělení foto o dosažení následujících cílů.

“a/ Docílit mikrotečky,

b/ možnost nanesení citlivé vrstvy na různý druh papíru tak, aby bylo možno na obyčejnou pohlednici nanést ještě jednu vrstvu a vykopírovat na ni vhodně upravenou zprávu.”^{[137\)](#)}

V oblasti chemie byly požadavky následující:

„Jako jeden z nejdůležitějších požadavků považujeme skutečně spolehlivé tajné inkousty s jednoduchou vyvolávací [podtrženo v originále – pozn. autora] procedurou pro naše spolupracovníky venku. Upozorňujeme, že určité druhy, které nám byly vámi dodány, nevyhovují z důvodů komplikovaného procesu vyvolávání. Zvláště také záleží na vhodném a nenápadném balení jako kolínská voda, parfěmy cizích značek, plnicí pera, tužky atd.“¹³⁸⁾

Operativní technika za to od rozvědky např. v r. 1951 požadovala:

1. *„sbírání údajů o cizích tajných inkoustech,*
2. *sbírání cizích papírů, celých psacích souprav, ukázkových čísel cizích novin, lékárenských nálepek, menších lahviček od voňavek, pečtní vosk atd.,*
3. *zprostředkování nákupu odborné literatury a chemikálií (výjimečně).“¹³⁹⁾*

Tato praxe vzájemné výměny informací a požadavků trvala po celou dobu existence StB, poznatky o ní jsou ovšem omezené.¹⁴⁰⁾

Odhalování zahraničních agentů

Odhalování tajnopisného spojení se v zásadě mělo dosahovat na základě agenturního rozpracování konkrétní osoby podezřelé ze špionáže. Chemická prověrka její pošty měla toto podezření v podstatě jen potvrzovat a podle povahy zasílaných textů sloužit jako důkaz o její činnosti a možné nebezpečnosti. Bylo ovšem jasné, že kromě již známých a sledovaných osob je tajnopisné spojení uskutečňováno i osobami dosud neznámými, k jejichž odhalení byla zavedena tzv. masová CHPK. Namátkově nebo sledováním pošty docházející do určitého teritoria se usilovalo o zachycení tajnopisu (viz níže).

Od dubna do září 1949 bylo zachyceno 19 tajnopisů (viz tabulky č. 12, 13 a 14). V letech 1958–1959 bylo docíleno 78 záchytů. *“Ve čtyřech případech bylo zjištěno tajnopisné spojení na krycí adresy Svobodné Evropy. Z toho ve dvou případech na krycí adresu ‚Hůlka-Wien‘, obsahující šifrovanou zprávu, v jednom případě tajnopisné spojení na tutéž adresu od agenta IS Šenkyřika-Clarka z Brna, který se pokoušel obnovit spojení a byl realizován KS MV Brno. V dalším případě šlo o spojení nepřátelského agenta na krycí adresu Svobodné Evropy ‚Horák-Brussel‘, který rovněž usiloval o spojení a o zasílání neuvedených prostředků pro nepřátelskou činnost. [...] Dále byly zachyceny čtyři tajnopisy obsahující špionážní informace hospodářského charakteru psané občanem německé národnosti Zoslem do Švýcarska. [...] Tajnopisné spojení bylo zjištěno ve dvou případech zahraničních písemných stycích [sic] řádových sester. [...] Oba tajnopisy byly od stejného odesílatele psané však smluvenou řečí ve franštině. [...] 16 tajnopisů bylo odhaleno v akcích, které byly námi rozpracovávány na dožádání operativ. správ MV. [...] 16 tajnopisů bylo odhaleno z namátkové prověrky korespondence a šlo o spojení naší rozvědky. [...] 36 tajnopisů se týkalo styků mezi milenci, rodinných sdělení a sdělení od potrestaných osob z věznic příbuzným. Tyto byly vesměs psány dostupnými prostředky, jako jsou léčiva, kamenec, různé šťávy, mléko, moč atp. Dále byly*

zachyceny tři zásilky s obsahem papíru, který měl všechny charakteristické vlastnosti karbonu. Příjemcům těchto zásilek je v prověrce korespondence věnována pozornost.”¹⁴¹⁾

Počátkem šedesátých let bylo upozorňováno na to, že českoslovenští občané německé národnosti dostávají 2–3 měsíce po návratu od příbuzných z NSR dopis s tajnopisným prostředkem a následně balíčky s instrukcemi.¹⁴²⁾

V letech 1960–1966 bylo chemickou prověrkou korespondence odhaleno 15 agentů západoněmecké BND a americké rozvědky. Tajnopisné prostředky byly nalezeny i u více než 10 agentů odhalených jinak. V tomto období bylo CHPK zachyceno 45 tajnopisů (v ostatních socialistických zemích za stejné období 94 tajnopisů).¹⁴³⁾

V r. 1966 bylo např. zjištěno, že tajná služba USA používá pro tajnopisné spojení mikroteček (viz níže), nejčastěji však karbon (viz níže), mimoto byli její agenti vybavováni speciálními tužkami a plnicími pery. Zvlášť spolehliví agenti zprávu nejdřív zašifrovali a potom napsali tajnopisem. BND naproti tomu přestala karbon i tajnopis v podstatě používat a sloužily jí pouze pro kódové spojení (smluvené znaky). Šlo především o pohlednice a korespondenční lístky. V jejich adrese byl např. skryt znak určující druh a dobu transportu vojenské techniky a materiálu – jak se ukázalo v průběhu akce TRANSPORT v dubnu 1966, kdy bylo zachyceno asi 50 pohlednic.¹⁴³⁾

Popis tajnopisných prostředků

Tajnopisem nazýváme souhrnné agenturní zprávy nanesené na papír nebo jiný nosič různými způsoby tak, že je bez předchozího vyvolání nelze přečíst, ani zjistit příznaky jejich přítomnosti. Dále popisujeme hlavní typy tajnopisu.

I)

Chemický

tajnopis

a) Tajný inkoust

Tajný inkoust je organická nebo neorganická látka vyráběná laboratorně nebo průmyslově, která má barevnou reakci na působení chemických a fyzikálních metod (soli vzácných prvků a drahých kovů, např. paladium, rhenium, platina, vizmut, zlato aj., sloučeniny germania, molybdenu, baria, hořčíku, manganu, zinku, cínu aj., roztoky organických a anorganických kyselin, aminosloučeniny, aminokyseliny atd.).

Výhodou je to, že rozvědka ví, jak tajnopis vyvolat, a pozná napodobeninu. K nevýhodám patří, že agent musí inkoust vhodně maskovat (např. jako léky, prostředky na úklid, prostředky na čištění oděvů aj.), aby se nestal důkazem proti němu. Agent si tajný inkoust může vyrobit i sám podle pokynů centrály (např. z léků jako aspirin, chinin) a pak ho snadno uchovávat a případně zdůvodnit jeho přítomnost. Tato metoda ovšem při nedodržení výrobního postupu nezaručuje dobrou čitelnost zprávy.

Výrobní postup tajnopisu tzv. mokrou cestou je následující. Sympatetický roztok (tajnopisný prostředek rozpuštěný ve vodě, alkoholu nebo v roztoku vody a alkoholu nebo v jiném vhodném roztoku) se nanáší na papír např. párátkem nebo hůlkou omotanou vatou, štětečkem, měkkým kovovým, případně skleněným perem, a to slabým tlakem. Papír je přitom vhodné podložit tvrdou a hladkou podložkou. Písmena by měla být vysoká 5–8 mm, text se obvykle umisťuje mezi řádky viditelného textu.

Príznaky vedoucí k odhalení takového tajnopisu jsou např. částečné deformace povrchu papíru, jeho zvlnění, rozpíjení písma viditelného textu, viditelné stopy zadržávání psacího prostředku, neobvyklé rozložení viditelného textu a stopy po sponkách a připínáčcích.

b) Speciální propisovací papír, tzv. karbon (suchá cesta)

Tajnopis tohoto typu se zhotoví díky kopírovacímu papíru, obsahujícímu roztok tajného inkoustu. Obsahu požadované látky v papíru dosáhneme mechanickým nanesením nebo ponořením papíru do tajného inkoustu; povrch papíru lze také přeškrtnat speciální tužkou, kovem apod. Je možné i vyleštit obyčejný papír zlatým prstenem. Vlastní tajnopis vznikne tak, že se na sebe položí čistý papír, kopírovací papír a připravený dopis. Zpráva se píše tužkou na tvrdé podložce – a neviditelné stopy karbonu se otisknou do dopisu. Stopy tlaku zmizí po několika dnech. Karbon je nutno ukládat na suchém místě, aby se nemohl zmačkat, ani jinak poškodit (zakládá se do knih, novin, papírů), nesmí se skládat – pak jej lze použít 40–50x, přičemž svým vzhledem se nijak neliší od běžného kancelářského papíru. Karbony začala používat rozvědky Velké Británie již začátkem 40. let, rozvědky USA od r. 1953.

c) Tajnopis pomocí kovových předmětů

K vyhotovení dalšího typu se užívalo předmětu se zaobleným koncem ze zlata, stříbra, mědi nebo hliníku. Tímto předmětem se píše přímo text. Nevýhodou bylo, že předmět zanechával na papíře lesklou stopu, proto se doporučovalo použít dopisní papír horší kvality, aby na něm stopy byly méně patrné.

Jiným způsobem je postup, kdy je text psán s využitím vyhlazené kovové desky, na kterou se přiloží dva listy papíru. Na horní se tvrdou tužkou napíše zpráva, která se na spodním projeví neviditelným zrcadlovým otiskem od kovové desky.

Tyto metody byly používány zahraničními rozvědkami zejména na počátku 60. let.

d) Tajnopis pomocí speciálních tužek

Existovaly i speciální tužky obsahující tajnopisnou látku. Používaly se ke psaní jako kovové předměty. Např. BND takovou tužku maskovala jako zastavovač krve po holení.

e) Kontaktní tajnopis

Tajnopis vzniká i následujícím postupem. Do běžného inkoustu se přimíchá malé množství příslušné kyseliny nebo chemické látky a napíše se jím daná zpráva. Text (matrice) se po zaschnutí přiloží na připravený dopis s nezávadným obsahem (nosič) a nechá se několik hodin působit v lisu nebo v knize. Stopové prvky kyseliny proniknou difuzí bez zanechání viditelných stop z matrice na nosič. Text tajnopisu je zrcadlový. Tento způsob používaly tajné služby NSR i v druhé polovině 80. let.

Jako nosič se obecně (pro mokrou i suchou cestu) užíval papír (obálky, dopisy, pohlednice, korespondenční lístky, tiskoviny, reklamní letáky, knihy, katalogy aj.), pro mokrou cestu pak různé druhy textilií (např. prádlo). Provedení mohlo být jak rukopisné, tak strojopisné.

Zviditelnění popsaných tajnopisů se provádělo např. politím modrým inkoustem (používáno hlavně koncem 50. let tajnými službami USA a Izraele), případně přezhelením mírně teplou žehličkou (používáno tajnými službami USA, NSR, Francie a Velké Británie i v 80. letech) nebo jinými způsoby.

II)

Fototajnopis

a) Latentní obraz

Vytvoření neviditelného, latentního fotografického zobrazení na fotografii nebo pohlednici docílíme exponováním negativu se zprávou na světlých místech vyvolaného, ale neustáleného fotografického obrazu. Na vyvolaný snímek, jehož proces vyvolání byl přerušen, se do bílého místa exponuje zpráva. Ta se nevyvolá, ale zafixuje speciálními prostředky. Snímek se dále ustálí, vypere, osuší a vyleští. Alternativou je exponování textu na citlivou fotografickou vrstvu dodatečně nanesenou na pohlednici. Zviditelnění se provede pomocí běžné vývojky, která rozpustí fixační látku. Soli stříbra v ní obsažené vyvolají zprávu, kterou je pak nutno znovu ustálit nebo číst v temné komoře. Výhodou je, že takto lze předávat značné množství informací a dokumentů a že při odhalení kontrarozvědkou nelze zprávu po přečtení znovu zneviditelnit a odeslat jakoby nezachycenou. Nevýhodou je oproti tomu nutnost velmi dobrých znalostí agenta v oboru fotografie a fotografického procesu.

b) Mikrotečka

Mikrotečka je fotografický dokument zmenšený 50–700x, tedy až na rozměr 0,5–12 mm², což je v běžném textu velikost typografické tečky.

První fází výrobního postupu je zmenšení dokumentu na rozměr 24×46 mm za využití kinofilmu, druhou fází pak zmenšení negativu na velikost mikrotečky. Nosičem je fotografický film. Mikrotečka se čte pomocí mikroskopu, krátkoohniskového objektivu fotoaparátu nebo kombinací zvětšovacích přístrojů a vhodných objektivů. Příznakem potvrzujícím užívání mikrotečky jsou např. nedbalosti agenta nezničené pohlednice, dopisy a

jiné předměty se stopami balení nebo rozbalení mikrotečky (nařiznutí, stopy lepidla, záhyby, vypoukliny, narušení klížení papíru a poštovní známky apod.), případně dopisy s údaji obracejícími pozornost adresáta na některé detaily obálky, pohledu, listu apod. Nevýhodou byla i nutnost používání fotografických potřeb, chemikálií, mikroskopu a filmů pro mikrofilmování.

Mikrotečka se používala většinou směrem od agentury k agentovi, opačný postup závisel na schopnostech a technických možnostech agenta.

c) Mikrát

Mikrát má v zásadě stejné parametry jako mikrotečka, jeho nosičem je však celofán nebo polyetylenová fólie s nanesenou fotocitlivou vrstvou.

Vedle tajnopisného spojení se užívalo i spojení kódové. Rozumíme jím použití skrytých nebo vhodně maskovaných smluvených markantů či znaků, významově odpovídajících určité zpravodajské informaci nebo její části.

Základní kategorie kódového spojení jsou: písmenový kód (polohový, grafický a značkový), číselný kód, slovní kód, větný (případně obsahový) kód, grafická úprava (výskyt, provedení, poloha), obrazový kód, fyzikální kód (výskyt, druh, tvar, barva, složení) a uspořádací kód (pořadí, počet, způsob).¹⁴⁵⁾

7. Krycí občanské průkazy a krycí průkazy

Krycí občanské průkazy (dále též krycí OP) byly vyráběny pracovníky operativní techniky především proto, aby zakryly pravou totožnost příslušníků StB. Krycí průkazy různých organizací, pasy, víza a jiné doklady měly legalizovat přítomnost orgánů StB na daném místě, jejich činnost a dodat použité legendě věrohodnosti.

Komu a za jakých podmínek byly krycí OP a krycí průkazy vydávány

Od 1. 1. 1956 zhotovovala IX. správa MV (operativní technika) krycí OP, průkazy civilní obrany a požární ochrany, řidičské průkazy, průkazy masových organizací, legitimace odborových orgánů, novinářské průkazy, různé legitimace pro vstup do úředních budov, průkazy členů národních výborů aj. Účelem jejich vydávání bylo ulehčit práci příslušníkům StB při legalizaci, získávání konspiračních bytů a při agenturních operacích.

Pro schválení výroby krycího OP byla nutná žádanka podepsaná náčelníkem příslušné správy a náměstkem MV. Na vystavení krycího průkazu stačil podpis náčelníka správy.¹⁴⁶⁾

V r. 1957 byla směrnice upravena tak, že k vydání krycího OP již nebyl souhlas náměstka MV nutný.¹⁴⁷⁾

Rozkaz ministra vnitra z r. 1958 mimo jiné uvádí, že krycí OP byly používány bez krajní nezbytnosti, náčelníci potvrzovali žádosti bez řádného uvážení a ani IX. správa nevyžadovala náležitě záruky, což v mnoha případech vedlo k pohodlnému usnadnění služby příslušníků StB.

Krycí OP proto mohly být nadále vydány jen příslušníkům:

- a. I. správy MV (rozvědka),
- b. VII. správy MV a 7. odborů KS MV (sledování),
- c. IX. správy MV a 9. odborů KS MV (operativní technika),
- d. ostatních operativních správ MV (pro zvláštní agenturní práce, se souhlasem náčelníka příslušné správy MV),
- e. operativně pátracího a povolovacího odboru Hlavní správy VB a správ VB (se souhlasem náčelníka HS VB),
- f. operativních odborů krajských správ MV, správy MV Jáchymov (pro zvláštní agenturní práce, se souhlasem náčelníka příslušné správy),
- g. operativních správ MV a operativních odborů krajských správ MV a správy MV Jáchymov (pro přihlášení konspiračních bytů, se souhlasem náčelníka příslušné správy),
- h. zpravodajské správy generálního štábu Ministerstva národní obrany (se souhlasem náčelníka ZS GŠ MNO).

Krycí OP vystavovala výhradně IX. správa a prováděla v nich i všechny změny (příslušník StB o to nesměl žádat příslušníky VB).

Krycí OP musel být vždy vrácen IX. správě MV v případě, že

- a. akce, pro kterou byl vydán, skončila,
- b. nepředpokládalo se další použití krycího OP v akci,
- c. příslušník, pro něhož byl krycí OP vystaven, byl propuštěn ze služeb MV,
- d. konspirační byt byl uvolněn národnímu výboru,
- e. příslušník byl přemístěn k jiné součásti MV.

Za odůvodněnost potřeby, správné použití a včasné vrácení krycího občanského průkazu odpovídal náčelník příslušné správy. Krycí OP bylo třeba pečlivě opatrovat a mít ho u sebe jen v nutných případech, jinak měl být uložen v trezoru u náčelníka oddělení nebo odboru. Povinností bylo každé poškození a ztrátu neprodleně hlásit IX. správě MV.

Dosud vydané krycí OP, které neodpovídaly této úpravě, se měly okamžitě stáhnout a zaslat IX. správě. Krycí OP, které předpisu odpovídaly, se v době konce jejich platnosti posílaly IX. správě k výměně za nové, jako při běžné výměně OP na VB.

Za správné vyhotovení krycího OP, legalizaci průkazů a evidenci jejich vydávání odpovídal náčelník IX. správy MV. [148\)](#)

Další směrnice byly vydány v r. 1959, v r. 1964 a v r. 1972.¹¹⁹⁾ Poslední změny přinesly směrnice z r. 1980 a z r. 1982, které upravovaly vydávání krycích OP, krycích průkazů a legalizačních razítek. Jejich vystavování zabezpečovala VI. správa SNB (správa výkonné zpravodajské techniky) kromě speciálních potřeb I. správy SNB (rozvědka). K vydání krycího OP bylo nutno vyplnit zvláštní žádanku, k vydání krycího průkazu průvodní spis s evidenčním lístkem. Pro legalizační razítko stačil spis s uvedením důvodu a účelu, stejně jako na změny a doplňky v krycím průkazu. Žádosti o vydání krycích průkazů tajným spolupracovníkům schvaloval náměstek MV. Požadavky na vystavení zmíněných průkazů a razítek schvalovali v oboru své působnosti náčelníci I. (hlavní správa rozvědky), II. (správa kontrarozvědky pro boj proti vnějšímu nepříteli), III. (správa vojenské kontrarozvědky), IV. (správa sledování), V. (správa ochrany stranických a ústavních činitelů), VI. (správa výkonné zpravodajské techniky), X. (správa kontrarozvědky pro boj proti vnitřnímu nepříteli), XI. (správa kontrarozvědky pro ochranu ekonomiky) a XII. správy (správa kontrarozvědky v Bratislavě) SNB (od r. 1982 též XIV. správy; správa kontrarozvědky pro boj proti mimořádným a zvláštním formám trestné činnosti) a zpravodajské správy hlavní správy Pohraniční stráže a ochrany státních hranic. Stejnou pravomoc měli i náčelníci správ StB na krajských správách SNB. V oboru své působnosti schvaloval vystavení krycích OP a krycích průkazů také náčelník kádrového odboru I. správy SNB.

VI. správa SNB vedla úplnou celostátní evidenci vydaných krycích OP, krycích průkazů a legalizačních razítek a prováděla kontrolu jejich stavu a evidence u příslušných útvarů. Případnou ztrátu byl držitel povinen okamžitě hlásit a VI. správa prostřednictvím VB zajistila pátrání po ztraceném průkazu.

Všechny vydané doklady se – podobně jako podle rozkazu z r. 1958 – vracely VI. správě v případě, že

1. a) akce, pro kterou byly vydány, skončila,
2. b) nepředpokládalo se jejich další využití,
3. c) došlo ke změně stavu pracovníka daného útvaru nebo tajného spolupracovníka (ukončení služebního poměru, přemístění k jinému útvaru, přerušení spolupráce, úmrtí apod.).¹⁵⁰⁾

Používání krycích OP a krycích průkazů

Jak již bylo uvedeno, krycí OP a krycí průkazy měly sloužit k ulehčení práce příslušníků StB. Aby tuto funkci mohly dobře plnit, musely být samozřejmě ve všech ohledech (druh papíru, písma, vodoznak, barva a typ razítka, způsob vyplnění údajů aj.) k nerozeznání od pravých dokladů. Za tímto účelem byly neustále sbírány a vyhodnocovány dostupné informace, např. v r. 1951 IV. sektor (operativní technika) od odboru Z (zahraniční rozvědka) požadoval:

1. „a) vzory všech osobních dokladů a průkazů těch cizích států, ve kterých budou orgánové z odboru nasazeni,

2. b) otisky razítek a pečeti všech důležitých civilních i vojenských úřadů, otisky razítek, víz a zastupitelských úřadů k vybavování cizích pasů, občanských průkazů neb Kennkaret,
3. c) blanco formuláře k hlášení pobytu, blanco formuláře k žádosti o vystavení cestovního pasu,
4. d) pasové a vízové instrukce, podrobné mapy cizích států, jízdní řády: dráhy, letadla a lodě,
5. e) poštovní známky všech hodnot (čisté), poštovní kolky všech hodnot (čisté), kolky používané při vydávání pasů a vstupních víz všech hodnot,
6. f) různé druhy zahraničních zmizíků,
7. g) při jízdě do cizího státu zjistit, jaká se provádí pasová kontrola na všech pasových kontrolách, kterými se projíždí, jaké dotazníky se vypisují a tyto opatřit; jaký je postup cizince při návštěvě cizího státu od jeho vstupu na cizí území.¹⁵¹⁾

Tyto požadavky v podstatě odpovídaly žádosti sektoru BAb (zahraniční zpravodajství) z r. 1950 o výrobu:

1. a) falešných dokladů totožnosti nejdůležitějších států – Německo, západní zóna v Německu, Rakousko, západní zóna v Rakousku a Francie,
2. b) pasů jednotlivých států – USA, Velká Británie, Rakousko a Švýcarsko, soustředit se na zhotovování vstupních a výjezdních víz, sledovat změny v používání razítek a barev ve spolupráci s pasovým oddělením,
3. c) dokonalých razítek podle potřeby,
4. d) obchodních papírů různých cizích firem, formuláře a potvrzení o uvěznění v čs. věznicích apod.¹⁵²⁾

V r. 1963 byly např. vyřešeny nebo splněny tyto úkoly:

- Snímání pečeti bez poškození originálu.
- Výroba plastových razítek.
- Byla zavedena technika sítotisku a jeho využití pro výrobu cestovních dokladů.
- Technika hlubotisku v závěrečné fázi.
- Do provozu byl uveden leptací stroj na štočky.
- Byla zpracována dokumentace k cestovním pasům ARGO (i pro pasy používala StB krycí názvy) a BULDOG, před dokončením bylo dalších pět druhů cestovních dokladů.

Dále se pokračovalo ve vyhodnocování cestovních dokladů cizinců a byla dokončena výstavba střediska pro strojní výrobu papíru. V rámci jeho zkušebního provozu bylo vyrobeno 38 t papíru pro tiskárnu MV.

V témže roce bylo vyrobeno např. celkem 36 druhů domácích dokladů v počtu 665 kusů a 42 druhů cizích dokladů v počtu 490 kusů. Zahraničních cestovních dokladů bylo vydáno 48 kusů. Byly vyprodukovány kompletní vnitřky pro 40 ks cestovních dokladů ŽELVA II, 50 cestovních dokladů BULDOG a 41 cestovních dokladů FRIC-4. Mimoto bylo pro 1. správu zhotoveno 24 řidičských průkazů NSR, 587 štoček (běžné doklady, cestovní pasy, známky, služební průkazy, vodoznaky, pečeti), 13 druhů papíru s vodoznakem, 4 druhy bez vodoznaku, 7381 administrativních razítek a 1231 operativních razítek leptaných a sázených.¹⁵³⁾

Pro ilustraci užívání krycích OP a krycích průkazů můžeme uvést několik informací z protokolů o jejich předání v březnu r. 1969. Na jméno kpt. J. Prošek existovaly např. krycí OP č. 558157 série PM-52, krycí OP č. 558259 série MB-52, průkaz CO č. A-200190 a průkaz VB č. 144895. Na jméno npor. J. Schlosser existovaly krycí OP č. 234882 série ZS-52, průkaz CO č. A-200459, průkaz Středočeské plynárny a průkaz Pražské vodárny. Na jméno kpt. J. Fabián pak krycí OP č. 493340 série BA-51, průkaz CO č. A-200461 a průkaz krajské inspekce Požární ochrany Středočeského kraje. V jiných případech byly vystavovány např. průkaz ČSA AD 200458, průkaz čs. rozhlasu č. 166, služební průkaz redaktora - fotoreportéra č. 136/63, průkazka o vyjmutí vozidla z kontroly automobilní inspekce apod., to vše na skutečná i krycí jména.¹⁵⁴⁾

8. Odhalený odposlech Zdeňka Mlynáře

Případ odhalení odposlechu JUDr. Zdeňka Mlynáře z r. 1973 je jedním z mála tzv. provalů, ke kterým při “boji s vnitřním nepřítelem” došlo. Díky zachovanému spisu Inspekce ministra vnitra lze celý vývoj případu poměrně dobře zrekonstruovat.¹⁵⁵⁾

Zmiňovaný odposlech byl v rámci akce KRAJAN-BŘÍZA (sledování Z. Mlynáře) instalován dne 24. 7. 1973 v bytu Mlynářovy sousedky paní Bretišové. Stalo se tak bez jejího vědomí v době, kdy byla pod záminkou vyšetřování anonymního udání příslušníky VB (ve skutečnosti však pracovníky II. správy FMV – kontrarozvědky) vylákána na potřebnou dobu z bytu.¹⁵⁶⁾

Nebylo to však poprvé. Jak si paní Bretišová později vzpomněla, již kolem poloviny ledna 1973 byla předvolána na oddělení VB v Krakovské ulici, kde ji příslušníci SNB Bureš a Bouzek vyslýchali kvůli vloupání na jejím bývalém pracovišti v n. p. Sport v Praze 1. Vzhledem k tomu, že o vloupání nic nevěděla, byla propuštěna. Asi za 14 dní byla oběma příslušníky opět kontaktována a opět jí byly ukazovány různé fotografie. Protože byla právě nemocná, uskutečnila se návštěva příslušníků u ní doma. V únoru ji znovu navštívili spolu s nadstrážmistrem Skočdopole, který jí vzal otisky prstů a ukázal jí anonymní dopis. Podle něj se do podniku Sport měla vloupat ona, dále si měla držet si služku a vykořisťovat ji.

V červenci pozval Bouzek paní Bretišovou do kavárny Repre na Praze 1, kde jí spolu s Burešem řekl, že se jedna parta chce vloupat do chaty na Sázavě. Požádali jí, aby se do chaty jako rekreantka nastěhovala a pozorovala, kdo bude mít o chatu zájem. To však paní Bretišová odmítla. Přesto jí 20. 7. Bouzek zavolal a požádal jí, aby 24. 7. 1973 s nimi na Sázavu odjela. Toho dne v 8:30 se paní Bretišová sešla s Bouzkem a neznámým pracovníkem VB před kavárnou Repre, kde jim sdělila, že ji v minulých dnech navštívili dva muži, kteří tvrdili, že jsou od OPBH a přišli kontrolovat koupelnu. Navíc u jejích dveří zvonil neznámý muž, který zmizel dřív, než stačila otevřít. Z toho usoudila, že si její byt někdo obhlíží kvůli krádeži a cítila se natolik zničená, že odmítla kamkoliv jet. Nato se jí oba příslušníci začali na celý případ podrobně vyptávat a všichni společně zašli do kavárny Arco v Hybernské ulici, kde se zdrželi asi do 11:30, kdy na žádost paní Bretišové schůzku ukončili. Bouzek ji poté

doprovodil domů. V ulici, kde bydlela, potkali Bureše, který nechtěl pustit paní Bretišovou do domu a odvedl ji na oddělení VB v Benediktské ulici, kde byla dotazována k přepadení nějakého slepce, který bydlel v zadním traktu stejného domu jako ona.¹⁵⁷⁾

Je zřejmé, že “příslušníci SNB Bouzek a Bureš” paní Bretišovou úmyslně zastrašovali smyšleným obviněním z krádeže a opakovaně jí pod různými záminkami vylákali z bytu, aby si zde pracovníci operativní techniky mohli vytipovat místo pro nejvhodnější umístění odposlechu a tento zde později instalovat.

Těsně před vánočními svátky téhož roku začal paní Bretišovou zlobit telefon – bylo špatně slyšet a hlas volaného se vzdaloval. Proto 17. nebo 18. 12. požádala Mlynářovu manželku PhDr. Dubskou, aby nahlásila poruchu. Přestože tak PhDr. Dubská učinila, telefonní opravář se nedostavil. Asi den nebo dva poté si paní Bretišová zašla zavolat k Mlynářovým a o poruše se zmínila Mlynářovi, který se nabídl, že se telefon pokusí opravit.¹⁵⁸⁾

Dne 20. 12. kolem 16:00 hod. paní Bretišovou skutečně spolu s manželkou navštívil a zatímco se obě ženy spolu bavily, začal prohlížet telefon. Všiml si, že v místech, kde je telefonní vedení několik centimetrů pod podlahou vyvedeno za obložení dveří, se nalézá nápadná vrstva sádry. Po jejím odstranění šroubovákem se ukázalo, že ukrývala drátek v černé izolaci, napojený na jedné straně na telefonní linku, na straně druhé mizící pod parketami. Protože Mlynář nechtěl rozebírat parkety u paní Bretišové, odměřil si pravděpodobné místo výskytu mikrofону a ve svém bytu v obývacím pokoji pak s pomocí sekáče objevil pod parketovou lištou asi 2 cm pod úrovní povrchu parket a asi 2 cm pod omítkou trubičku z umělé hmoty. Byla dlouhá asi 4 cm a byla připevněna k malému mikrofónu vsazenému do zdi ze strany bytu paní Bretišové.¹⁵⁹⁾ Po vyjmutí mikrofónu zůstal ze zdi trčet úzký dvoulinkový kabel s černou izolací, který Mlynář později ukazoval i přátelům.

Dne 25. 12. odjeli Mlynářovi na dovolenou a když se 1. 1. 1974 vrátili, kabel byl pryč a celý otvor byl vycpán vatou. Paní Bretišová jim sdělila, že hned první pracovní den po svátcích (tj. 27. 12.) přišli dva příslušníci SNB a požádali ji, aby s nimi šla na oddělení VB kvůli nějakému anonymnímu dopisu, takže byla asi hodinu a půl mimo byt.

Obsluha úkonu TA-111 (dlouhodobý odposlech) zjistila již ráno 21. 12., že odposlech nefunguje, a z dalších pramenů se potvrdilo, že “objekt” odposlech našel. Nenašel však centralizační přístroj, ukrytý pod podlahou paní Bretišové, a tak si příslušníci StB 28. 12. odnesli alespoň ten (včetně kabelu). Dne 29. 12. paní Bretišovou konečně navštívil “opravář telefonů”, který měl ovšem zjistit, jak byl odposlech objeven. Celý rozhovor s paní Bretišovou si dokonce bez jejího vědomí nahrál.¹⁶⁰⁾

V polovině ledna 1974 se celým případem začala zabývat Inspekce ministra vnitra ČSSR, protože JUDr. Mlynář se 21. 12. 1973 osobním dopisem obrátil přímo na tehdejšího ministra vnitra Jaromíra Obziny a žádal ho o rozhovor, který se měl týkat nejen nalezeného odposlechu, ale i předcházejících případů zasahování StB do jeho osobní a domovní svobody. Ministr však na tento návrh nereagoval a předal dopis Inspekci.¹⁶¹⁾

Její šetření začalo postupným výslechem svědků, ohledáním místa nálezu odposlechu a jeho zadokumentováním. Inspekce si vyžádala i posudek VI. správy FMV (správa zpravodajské techniky) na nalezený odposlech a duplikáty klíčů od Mlynářova bytu a provedla v zásadě všechny procesní úkony. Již od počátku však, jednala podle předem připraveného a ministrem Obzinou schváleného plánu, na jehož přípravě se podílela jak II. správa FMV (hlavní správa kontrarozvědky), která si úkon objednala, tak VI. správa FMV (správa zpravodajské techniky), která jej realizovala. StB nehodlala nic ponechat náhodě, a proto zavedla úkon TA-122 (krátkodobý odposlech) i v místnostech MV na Letné, kde měly probíhat výsledky svědků včetně Mlynáře. Úkonem TA-133 (odposlech telefonu a dálnopisu) nechala kontrolovat také širší okruh Mlynářových známých (např. Viléma Prečana, Zdeňka Jičínského a Rudolfa Slánského) a úkonem TA-111 (dlouhodobý odposlech) nejbližší známé manželů Mlynářových (např. Josefa Smrkovského, Františka Kriegla, Karla Kyncla a Karla Bartoška).¹⁶²⁾

V průběhu vyšetřování vyšlo najevo, že StB od konce června 1971 odposlouchávala telefon v bytě Mlynářových. Mlynářova manželka to zjistila tak, že poté co telefon vydával jakýsi cvrčivý zvuk, zvedla telefon: *“Telefon reprodukoval rozhovor a zvuky z jakési služebny, kde byli přítomni asi čtyři lidé, z nichž dva hovořili o tom, že přímé odposlouchávání tohoto telefonu už mělo být hotovo. Pak se jeden tázal, zda je to jenom na čas. Druhý hlas odpověděl, že se podívá, a pak sdělil, to je nebezpečnej telefon, to je pořád’.”*¹⁶³⁾ Od té doby došlo ještě k několika omylům, kdy byly zřejmě spojeny linky MV.

Pomocí jednoduchých opatření Mlynář rovněž zjistil, že se někdo opakovaně pohyboval v jeho bytě. Projevilo se to i počátkem srpna 1973, kdy byla u Mlynářových na návštěvě přítelkyně PhDr. Dubské, dr. Peggy Marquis z Bostonu. Předposlední den pobytu strávily obě celé odpoledne procházkami po Praze a byly sledovány neznámým mužem. Po návratu zjistily, že v pokoji, kde návštěva bydlela, svítí světlo a věci v jejím kufru a brašně jsou srovnány jinak, než byly. K dovršení všeho byla dr. Marquis před odletem jako jediná z cestujících podrobena na letišti v Ruzyni osobní a tělesné prohlídce.

K další zajímavé příhodě došlo 19. 12. 1973, kdy se Mlynář vrátil asi o dvě hodiny dříve z práce a zjistil, že si zřejmě zapomněl doma klíče. Zazvonil na manželku (původně měla být v té době na schůzce, ta se ale neuskutečnila) a společně bezvýsledně prohlédli všák v předsíni, kam Mlynář klíče obvykle dával. Pak se oba vrátili k návštěvě (ing. Rudolf Slánský, Věnceslava Škvařilová a ing. Otta Jílek), která přišla již před Mlynářem. Během hovoru se Mlynářovým zdálo, že klaply venkovní dveře, nevěnovali tomu však pozornost. Při vyprovázení návštěvy našli klíče na věšáku pod šálou návštěvy a na polici pro kartáč další patentní klíče, které se hodily k zámekům od bytu a byly několikrát použity.¹⁶⁴⁾

PhDr. Dubská rovněž vypověděla, že již před odhalením odposlechu byli příležitostně sledováni např. při cestách na chatu v Novém Boru. V pátek 18. 1. 1974 byli střídavě sledováni světlešedou volhou SPZ ABB 31-57 a tmavošedým žiguli SPZ ABP 15-23.¹⁶⁵⁾

Jistě příliš nepřekvapí, že Inspekce ani v nejmenším nepátrala po výše uvedených vozech a příslušnících SNB a spokojila se s prohlášením náčelníka obvodního oddělení VB v Praze 1, že vloupání do n. p. Průmyslové a sportovní potřeby v Praze 1 bylo nakonec úspěšně ukončeno dopadením pachatele, zatímco přepadení slepce dne 9. 7. 1973 se dosud vyšetřit nepodařilo.¹⁶⁶ Ředitel Obvodní automatické ústředny Praha-střed pro změnu písemně sdělil, že paní Bretišová v r. 1973 žádnou poruchu nehlásila.¹⁶⁷ Kriminalistický ústav napsal, že u dvou nalezených mosazných cylindrických klíčů s označením Kovodílo Praha nelze určit, kde byly vyrobeny. V Praze je totiž 16 družstevních provozoven, z nichž každá vlastní několik fréz na zařezávání zubů a tyto jsou po čtyřech až šesti měsících vyměňovány.¹⁶⁸

Vlastní “štěnici”, která byla při převzetí vyšetřovateli Inspekce podrobně popsána následujícími slovy, smetl ze scény již dříve posudek VI. správy FMV.

*“Jedná se o kovové pouzdro (krabičku) rozměrů 32×20×14 mm, která je šedě natřena. Víčko pouzdra bylo násilně otevřeno, což vyplývá z toho, že krabička byla patrně kleštěmi zmačknuta. Na zadní straně pouzdra je kuželovitý výběžek s otvorem pro průchod vedení (drátku). Na víčku pouzdra je kulatý otvor o průměru 13 mm. Z tohoto otvoru je vedena kovová trubička, na níž je nasazena trubička z umělé hmoty (novodur) o délce 4 cm a světlosti 7 mm. Uvnitř kovového pouzdra je plochý předmět rozměrů 17×24×7 mm, zepředu stříbřitý, vzadu (strana s naletovanými kontakty) zlatožlutý. Uprostřed přední strany je malý otvor o průměru cca 2 mm, k zadní straně jsou přiletovány tři drátky: dva s červenou izolací, jeden se žlutou izolací. Na zadní straně jsou černou barvou vytištěny značky: 367 K. E. 1390. Nad těmito značkami je vyryto číslo 398. Tato vnitřní část pouzdra je uložena mezi dvěma molitanovými podložkami.”*¹⁶⁹

Podle posudku výzkumného ústavu FMV (součást VI. správy FMV) byl oním plochým předmětem mikrofon firmy Knowles Electronics, Ltd. ze Sasexu v Anglii, licenčně vyráběný v USA a Kanadě, který nesl typové označení Knowles AJ 1390 a vyráběl se asi do r. 1969. Byl na západě běžně dostupný a doporučoval se pro použití ve všech spojovacích zařízeních, diktafonech, nahrávačích, v zesilovačích pro nedoslýchavé, a dokonce do sdělovacích prostředků včetně zařízení Ministerstva pošt a spojů (reklamní leták, na který se dopis odvolává, však o sdělovacích prostředcích a ministerstvu nic neříká). V posudku je dále uvedeno, že u mikrofonu bylo amatérsky provedeno napojení vodičů letováním, amatérské je celkové uspořádání do krytu, duralový detail, sloužící patrně jako nosník zvukovodu, je vyroben kusově na soustruhu a rovněž novodurová trubička je amatérsky opracována. Při funkční zkoušce prokázal mikrofon průměrnou citlivost, značnou mechanickou opotřebovanost a byl schopen přenášet zpracovatelný signál do vzdálenosti cca 50 metrů. Ke zpracování signálu byl ovšem nutný kvalitní nízkofrekvenční zesilovač.¹⁷⁰ Posudek byl korunován “zdrucujícím” zjištěním: *“Po krizových letech 1968–1969 jsou našemu výzkumnému ústavu z různých míst ČSSR zasílány různé předměty a mikrofony k odbornému posouzení cestou útvarů SNB, kam byly předávány našimi občany. Jednalo se o mikrofony západních výrobců, které byly amatéry různě přizpůsobovány pro použití ve spojení s magnetofonem. Mikrofony stejných rozměrů a parametrů fy KNOWLES a PEIKER byly v roce 1966–1967 v prodeji v prodejně Radioamatér v Praze 2, Žitná ul. za cca 75,- Kčs.*

Výskyt mikrofونů různých výrobců je v ČSSR běžný. Získávají se cestou nákupu v zahraničí nebo jako příslušenství zahraniční sdělovací techniky.”¹⁷¹⁾

Závěr Inspekce MV pak po více než roce od zahájení šetření mohl s klidným svědomím znít, že se trestní stíhání podle § 173, odst. 1, písmena e) tr. řádu přerušuje, “protože se nepodařilo zjistit skutečnosti opravňující konat trestní stíhání proti určité osobě.”¹⁷²⁾

Ediční poznámka

Text byl ve spolupráci s autorem upraven podle platné kodifikační normy, a to včetně citací (jejich jazykový styl však zůstává bez zásahů). Zkratky, jež jsou v pramenných materiálech užívány v různých variantách, byly sjednoceny (např. Stb a StB na StB), podobná úprava sjednotila i užívání velkých písmen v názvech organizací a jejich částí.

Text byl edičně připravován v lednu 2001.

J. T.

Daniel Povolný

Operativní technika v rukou StB

- Editor Jan Táborský
- Typografická úprava Antonín Hrubec
- Při příležitosti výstavy operativní techniky „Nejen stěny měly uši“ (Praha 10. 4. – 31. 5. 2000)
- vydává Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu Policie ČR v Tiskárně MV, p. o., Bartůňkova 4, 149 01 Praha 415
Vydání 1., náklad 3000 výtisků, Praha 2001, ISBN 80-902885-3-7

Poznámky

1. Archiv Ministerstva vnitra České republiky (dále jen AMV), Tajný rozkaz ministra vnitra (dále jen TRMV) č. 212/1955 z 27. 12. 1955, čl. 216 Směrnice o používání operativní techniky (A-oper-IX-1), s. 9–11, 13.
2. AMV, Rozkaz ministra vnitra (dále jen RMV) č. 34/1957, čl. 39 Směrnice o používání operativní techniky (A-oper-IX-1), Příloha, s. 7–11, 13–14.
3. AMV, Nařízení ministra vnitra (dále jen NMV) č. 14/1969, Prozatímní směrnice pro používání zpravodajské techniky (A-oper-VI-1), s. 8, 11–12, 18. AMV, RMV č. 43/1969 z 30. 7. 1969, čl. 43 Schvalovací pravomoc při nasazování zpravodajské techniky, s. 1–2.
4. AMV, RMV č. 30/1972 z 12. 5. 1972, čl. 30 Směrnice pro používání zpravodajské techniky (A-oper-VI-1).

- AMV, RMV č. 31/1976 z 22. 9. 1976, čl. 31 Organizace rozpracování ubytovacích zařízení navštěvovaných cizinci z nesocialistických států, s. 1–2.
5. AMV, RMV č. 18/1980 z 2. 7. 1980, čl. 18 Směrnice pro používání zpravodajské techniky (A-oper-VI-1) a Směrnice o evidenci a registraci svazků zpravodajské techniky a spolupracovníků zpravodajské techniky (A-oper-VI-2), s. 4, 6–7, 10–11. AMV, RMV č. 20/1982 z 11. 10. 1982, Směrnice o používání zpravodajské techniky (A-oper-VI-1) a Směrnice o evidenci a registraci svazků zpravodajské techniky a spolupracovníků zpravodajské techniky (A-oper-VI-2), s. 4, 7, 10–11.
6. AMV, fond č. 310, inv. j. 47-4, V. sektor, čj. 4905/0901-50 z 28. 12. 1950, s. 5–8, 10.
7. AMV, fond č. 310, inv. j. 47-11, Technický ústav, čj. T- 440/053-1952 z 25. 2. 1952, Příprava a provedení plánu na rok 1953, s. 1–2.
8. AMV, fond č. 310, inv. j. 47-11, čj. A-sine/10738-52 z 30. 1. 1952, Závady v nakupování technických součástek pro MNB v zahraničí, s. 1. AMV, fond č. 310, inv. j. 47-10, čj. B/5-536/01-51 z 11. 7. 1951, s. 2.
9. AMV, fond č. 310, inv. j. 9-2, Sektor V, čj. A-62/50-51 z 7. 2. 1951, Hlášení o stavu sektoru V za leden 1951, s. 16. AMV, fond č. 310, inv. j. 9-2, čj. A-249/50-51 z 12. 3. 1951, Hlášení za únor 1951, s. 9.
10. AMV, fond č. 310, inv. j. 9-2, Návrh na zřízení vývojové skupiny při 5. odd. V. sektoru z 21. 3. 1951, s. 2.
11. AMV, fond č. 310, inv. j. 9-2, čj. 342/5051-51 z 5. 6. 1951, Zpráva o činnosti 5. odd. V. sektoru za 6 měsíců, s. 1–2.
12. AMV, TRMV č. 79/1954 z 28. 4. 1954, čl. 82 Demontáž nasazených technických prostředků, s. 1.
13. AMV, fond č. A-2/5, inv. j. 605, Zpráva plk. Jana Bokra z r. 1975, s. 5–6.
14. AMV, RMV č. 35/1960 z 15. 10. 1960, čl. 35 1. doplněk ke “Směrnícím o používání operativní techniky” (A-oper-IX-1), s. 1–2.
15. Tamtéž, s. 2.
16. AMV, fond č. A-27, inv. j. 11, Hlavní zaměření výkonné operativní techniky na některé aktuální otázky vyplývající z hlavních úkolů Státní bezpečnosti v tomto roce (1961), s. 7–8.
17. Tamtéž, s. 8.
18. AMV, fond č. A-27, inv. j. 19, Vyhodnocení obranných opatření na britském velvyslanectví v průběhu provádění adaptačních prací na objektu, čj. A/7-00182/01-62 z 7. 9. 1962, s. 1–2.
19. Schovánek, Radek: Vývoj technických složek MV 1948–1963. In: Sborník securitas imperii 1. Úřad dokumentace a vyšetřování činnosti Státní bezpečnosti, Praha 1994, s. 21–22.
20. AMV, fond č. A-27, inv. j. 16, Zpráva o činnosti IX. správy MV za rok 1963, čj. OT-0014/01-64 z 10. 1. 1964, s. 3–4. AMV, fond č. A-27, inv. j. 16, Statistické zhodnocení činnosti operativní techniky za rok 1963, s. 1. AMV, fond č. A-27, inv. j. 16, Vyhodnocení plánu práce 1. odboru za rok 1963 z 2. 1. 1964, s. 1–5.
21. AMV, fond č. A-7, inv. j. 324, Zpráva o činnosti StB v r. 1966 z 3. 4. 1967, s. 64–65.
22. AMV, fond č. A-27, inv. j. 98, Informační zpráva o činnosti úseku výzkumu a vývoje při VI. správě MV, čj. OT- 0053/05-68 z 18. 10. 1968, s. 4–5.
23. AMV, fond č. A-27, inv. j. 114, Legalizace spolupráce MV s Ministerstvem pošt a telekomunikací obou našich republik, čj. OT-008/01-69 z 21. 1. 1969, s. 1, 3. AMV, fond č. A-27, inv. j. 114, Návrh dohody, s. 2–3.
24. Tamtéž, s. 2.
25. AMV, fond č. A-27, inv. j. 118, Protokol o předání a převzetí písemností a administrativních pomůcek, SOTP a ostatního materiálu na 4. oddělení 1. odboru VI. správy FS ZS z 13. 3. 1969, čj. OT-0023/1-69, Protokol s. 1–2, 4. AMV, fond č. A-27, inv. j. 119, Protokol o předání a převzetí svazků OT a svazků tech. spolupracovníků na 1. odboru 4. odd. z 13. 3. 1969, čj. OT-0024/1-69, Protokol, s. 1.

- AMV, fond č. A-27, inv. j. 122, Protokol o předání a převzetí KOP a dalších KP, svazků stálých tech. spolupracovníků, svazků C-7, stavebních plánů a panelových domů a uličníků Prahy na 2. odd. 1. odboru VI. správy FS ZS z 18. 3. 1969, čj. OT-0030/1- 69, Protokol s. 2–4.
- AMV, fond č. A-27, inv. j. 122, Protokol o předání a převzetí SOTP přístrojů a měřících přístrojů + pracovní stoly z 14. 3. 1969, čj. OT-0030/1- 69, objednávka V49 z 18. 3. 1969, s. 1.
26. AMV, fond č. A-27, inv. j. 216, Zpráva o činnosti a plnění hlavních úkolů VI. správy FMV (pro jednání kolegia MV ČSSR) čj. 0081/01-1976-2 z 13. 8. 1976, Příloha č. III, s. 5–7.
27. AMV, fond č. A-27, inv. j. 245, Celostátní školení montážníků – svolání, čj. OT-00539/1-77 z 3. 10. 1977, Informace pro náčelníka VI. správy FMV, s. 1–3.
- AMV, fond č. A-27, inv. j. 245, Celostátní školení montážníků – vyhodnocení, čj. OT-00539/1-77-2 z 2. 12. 1977, s. 1–2.
28. Podle informací odborného poradce p. A. Veselého.
29. AMV, fond č. 310, inv. j. 2-8, Činnost BAa- S v r. 1950, Hlášení za měsíc březen 1950, Příloha č. 1, s. 2.
Podle informací odborného poradce p. A. Veselého.
30. AMV, fond č. 310, inv. j. 47-4, I. sektor, Seznam operativně technických přístrojů a zařízení podle stavu ke dni 21. 12. 1950, k čj. S-3146/01-50 z 21. 12. 1950, s. 1.
- AMV, fond č. 310, inv. j. 47-4, I. sektor, Seznam operativně technických přístrojů a zařízení, nalézajících se na III. sektoru, podle stavu ke dni 18. 12. 1950 z 20. 12. 1950, s. 1.
- AMV, fond č. 310, inv. j. 47-4, VI. sektor, čj. A-58. 592/05-50, Seznam operativně technických zařízení ke dni 28. 12. 1950 z 29. 12. 1950, s. 1.
31. AMV, fond č. 310, inv. j. 47-4, V. sektor, čj. 4905/0901-50 z 28. 12. 1950, s. 10–11.
32. AMV, fond č. 310, inv. j. 47-11, Jmenný seznam potřeb operativní techniky, s. 1.
33. Podle informací odborného poradce p. A. Veselého.
AMV, fond č. A-27, inv. j. 216, Zpráva o činnosti a plnění hlavních úkolů VI. správy FMV z 13. 8. 1976, Příloha č. III/11 – Výrobní úkoly.
AMV, fond č. A-27, inv. j. 220, Vyhodnocení prováděcího plánu VI. správy za období od 1. 1. 1976 do 31. 10. 1976, Příloha č. 2 – Vyhodnocení výrobních úkolů VI. správy.
AMV, fond č. A-27, inv. j. 144, Zpráva o plnění plánovaných úkolů VI. správy FMV za rok 1970 z 5. 1. 1971, čj. OT-02/01-71, Příloha č. 2, Přehled o dodávkách výrobků VÚ MV do socialistických států.
34. Schovánek, Radek: Vývoj technických složek MV 1948–1963. In: Sborník securitas imperii 1. Úřad dokumentace a vyšetřování činnosti Státní bezpečnosti, Praha 1994, s. 19.
AMV, fond č. 310, inv. j. 10-8, čj. A-16/01-1-52 z 18. 9. 1952, Kompetence a povinnosti velitelů všech stupňů krajských velitelství Státní bezpečnosti z 14. 9. 1951, s. 2–3.
35. AMV, TRMV č. 212/1955 z 27. 12. 1955, čl. 216 Směrnice o používání operativní techniky (A-oper-IX-1), s. 9, 14–15.
36. AMV, RMV č. 34/1957, čl. 39 Směrnice o používání operativní techniky (A-oper-IX-1), Příloha s. 7, 15–16.
37. AMV, NMV č. 14/1969, Prozatímní směrnice pro používání zpravodajské techniky (A-oper-VI-1), s. 8–9, 11.
AMV, RMV č. 43/1969 z 30. 7. 1969, čl. 43 Schvalovací pravomoc při nasazování zpravodajské techniky, s. 1–2.
38. AMV, RMV č. 30/1972 z 12. 5. 1972, čl. 30 Směrnice pro používání zpravodajské techniky (A-oper-VI-1).
AMV, RMV č. 31/1976 z 22. 9. 1976, čl. 31 Organizace rozpracování ubytovacích zařízení navštěvovaných cizinci z nesocialistických států, s. 1–2.
39. AMV, RMV č. 18/1980 z 2. 7. 1980, čl. 18 Směrnice pro používání zpravodajské techniky (A-oper-VI-1) a Směrnice o evidenci a registraci svazků zpravodajské techniky a spolupracovníků zpravodajské techniky (A-oper-VI-2), s. 4, 7, 10–11.
AMV, RMV č. 20/1982 z 11. 10. 1982, Směrnice o používání zpravodajské techniky (A-oper-VI-

- 1) a Směrnice o evidenci a registraci svazků zpravodajské techniky a spolupracovníků zpravodajské techniky (A-oper-VI-2), s. 4, 7, 10–11.
40. AMV, fond č. 310, inv. j. 2-9, Sektor BAa-IV. z 29. 8. 1949 – kontrola IV. odd. KV StB na Moravě, s. 5–6.
41. AMV, fond č. 310, inv. j. 2-7, Hlášení přehledu činnosti BAa-S v r. 1949, Hlášení za září 1949, Příloha č. 1, s. 1–2.
42. AMV, fond č. 310, inv. j. 2-8, Činnost BAa-S r. 1950, Hlášení za leden 1950, Příloha č. 1, s. 2. AMV, fond č. 310, inv. j. 2-8, Činnost BAa-S r. 1950, Hlášení za únor 1950, Příloha č. 1, s. 2–3. AMV, fond č. 310, inv. j. 2-8, Činnost BAa-S r. 1950, Hlášení za březen 1950, Příloha č. 1, s. 2–3. AMV, fond č. 310, inv. j. 2-8, Činnost BAa-S r. 1950, Hlášení za květen 1950, Příloha č. 1, s. 2. AMV, fond č. 310, inv. j. 2-8, Činnost BAa-S r. 1950, Hlášení za červen 1950, Příloha č. 1, s. 3.
43. AMV, fond č. 310, inv. j. 47-2, čj. B/5-435/01-51 z 11. 6. 1951, s. 1.
44. AMV, fond č. 310, inv. j. 47-11, čj. A-1074/0167-taj-53 z 11. 5. 1953, Situace v mezinárodních spojích čsl. pošt – návrh na řešení, s. 1–2.
45. AMV, fond č. 310, inv. j. 47-11, čj. A-1074/0167-taj-53 z 11. 5. 1953, Situace v mezinárodních spojích čsl. pošt – návrh na řešení, s. 2. AMV, fond č. 310, inv. j. 47-11, čj. B/7-0092/01-52 z 30. 10. 1952, Situace ve spojové službě MS, s. 1–2.
46. AMV, fond č. A-27, inv. j. 16, Zpráva o činnosti IX. správy MV za rok 1963, čj. OT-0014/01-64 z 10. 1. 1964, s. 4–5. AMV, fond č. A-27, inv. j. 16, Statistické zhodnocení činnosti operativní techniky za rok 1963, s. 1–2. AMV, fond č. A-27, inv. j. 16, Zpráva o plnění úkolů na 2. odboru IX. správy MV v roce 1963, s. 1–3. AMV, fond č. A-27, inv. j. 98, Informační zpráva o činnosti úseku výzkumu a vývoje při VI. správě MV z 18. 10. 1968, čj. OT-0053/05-68, s. 3–4.
47. AMV, fond č. A-13, inv. j. 79, Rozbor dekonspirace zpravodajské techniky za rok 1968, Příloha k čj. OT-0055/E-69 z 8. 7. 1969, s. 1–2, 4.
48. AMV, fond č. A-27, inv. j. 114, Legalizace spolupráce MV s Ministerstvem pošt a telekomunikací obou našich republik, čj. OT-008/01-69 z 21. 1. 1969, Návrh dohody, s. 2.
49. AMV, fond č. A-27, inv. j. 176, Takticko-technické zadání na vývojovou práci OREB (otázka kontroly mezinárodních telefonních linek), čj. OT-0291/1-72 z 22. 11. 1972, Příloha k čj. OT-0268/T-1972, s. 1–3. AMV, fond č. A-27, inv. j. 220, Vyhodnocení prováděcího plánu VI. správy za období od 1. 1. 1976 do 31. 10. 1976, čj. OT-00110/01-1976-10 z 17. 11. 1976, Vyhodnocení výzkumných a vývojových úkolů VI. správy.
50. AMV, fond č. 310, inv. j. 10-8, čj. A-16/01-1-52 z 18. 9. 1952, Kompetence a povinnosti velitelů všech stupňů krajských velitelství Státní bezpečnosti z 14. 9. 1951, s. 2–3.
51. AMV, TRMV č. 212/1955 z 27. 12. 1955, čl. 216 Směrnice o používání operativní techniky (A-oper-IX-1), s. 9–10.
52. AMV, RMV č. 34/1957, čl. 39 Směrnice o používání operativní techniky (A-oper-IX-1), Příloha, s. 7–10.
53. AMV, NMV č. 14/1969, Prozatímní směrnice pro používání zpravodajské techniky (A-oper-VI-1), s. 9, 11–13, 18. AMV, RMV č. 43/1969 z 30. 7. 1969, čl. 43 Schvalovací pravomoc při nasazování zpravodajské techniky, s. 1–2.
54. AMV, RMV č. 30/1972 z 12. 5. 1972, čl. 30 Směrnice pro používání zpravodajské techniky (A-oper-VI-1).
55. AMV, RMV č. 18/1980 z 2. 7. 1980, čl. 18 Směrnice pro používání zpravodajské techniky (A-oper-VI-1) a Směrnice o evidenci a registraci svazků zpravodajské techniky a spolupracovníků zpravodajské techniky (A-oper-VI-2), s. 4–6, 10–11.

- AMV, RMV č. 20/1982 z 11. 10. 1982, Směrnice o používání zpravodajské techniky (A-oper-VI-1) a Směrnice o evidenci a registraci svazků zpravodajské techniky a spolupracovníků zpravodajské techniky (A-oper-VI-2), s. 4, 6, 10–11.
56. AMV, fond č. 310, inv. j. 47-4, V. sektor, čj. 4905/0901-50 z 28. 12. 1950, s. 1–4.
57. AMV, fond č. 310, inv. j. 47-11, Technický ústav, čj. T- 440/053-1952 z 25. 2. 1952, Příprava a provedení plánu na rok 1953, s. 2.
AMV, fond č. 310, inv. j. 47-11, Technický ústav, čj. T- 440/053-1952 z 25. 2. 1952, Jmenný seznam potřeb operativní techniky, s. 2.
58. AMV, fond č. 310, inv. j. 9-2, Sektor V, čj. A-62/50-51 z 7. 2. 1951, Hlášení o stavu sektoru V za leden 1951, s. 17.
AMV, fond č. 310, inv. j. 9-2, Sektor V, čj. A-249/50-51 z 12. 3. 1951, Hlášení za únor 1951, s. 10.
59. AMV, fond č. 310, inv. j. 9-2, Výsledky průzkumu práce na 1. odd. 5. sektoru (sledovačka) z 11. 8. 1951, s. 2, 4.
60. AMV, fond č. 310, inv. j. 9-2, Výsledky průzkumu práce na 1. odd. 5. sektoru (sledovačka) z 11. 8. 1951, s. 2.
61. AMV, fond č. A-27, inv. j. 16, Zpráva o činnosti IX. správy MV za rok 1963, čj. OT-0014/01-64 z 10. 1. 1964, Vyhodnocení práce za rok 1963 (3. odbor) z 29. 12. 1963, s. 3.
AMV, fond č. A-27, inv. j. 16, Příloha ke zprávě za uplynulý rok 1963, s. 1.
62. AMV, fond č. A-27, inv. j. 117, Protokol o předání a převzetí krycích průkazů, SOTP přístroje, nářadí a fotopřístroje na 1. odboru VI. správy FS ZS z 12. 3. 1969, čj. OT- 0021/1-69, objednávky V26, V27.
AMV, fond č. A-27, inv. j. 118, Protokol o předání a převzetí písemností a administrativních pomůcek, SOTP a ostatního materiálu na 4. oddělení 1. odboru VI. správy FS ZS z 13. 3. 1969, čj. OT-0023/1- 69, Protokol s. 3–4.
AMV, fond č. A-27, inv. j. 119, Protokol o předání a převzetí svazků OT a svazků tech. spolupracovníků na 1. odboru 4. oddělení z 13. 3. 1969, čj. OT-0024/1-69, Protokol, s. 1.
63. AMV, fond č. A-27, inv. j. 98, Informační zpráva o činnosti úseku výzkumu a vývoje při VI. správě MV z 18. 10. 1968, čj. OT-0053/05-68, s. 2–3.
64. AMV, fond č. A-27, inv. j. 239, Školení techniků ve Starém Smokovci ve dnech 2.–6. 5. 1977 (Dokumentace TA-155), čj. OT- 00256/1-77.
Úprava monitoru CVM-110 UET pro nahrávání z kamer typu P-1 a SIT 730, s. 1.
Systém ovládání a vytěžování po anténním svodu, s. 1, 3.
Popis úpravy televizního přijímače "CASTELLO", čj. OT-0027/1-77, s. 1–2.
65. AMV, fond č. A-27, inv. j. 239, Školení techniků ve Starém Smokovci ve dnech 2.–6. 5. 1977 (Dokumentace TA-155), čj. OT-00256/1-77.
Popis úpravy televizního přijímače "CASTELLO", čj. OT-0027/1-77, s. 5.
66. AMV, fond č. A-27, inv. j. 88, Rozbor využití průmyslové televize pro potřeby StB (1966), s. 18–22, 28–30.
67. AMV, fond č. 310, inv. j. 10-8, čj. A-16/01-1-52 z 18. 9. 1952, Kompetence a povinnosti velitelů všech stupňů krajských velitelství Státní bezpečnosti z 14. 9. 1951, s. 2–3.
AMV, fond č. 310, inv. j. 9-7, Kompetence a povinnosti velitelů sektorů z 9. 8. 1951, s. 2, 9.
68. AMV, TRMV č. 212/1955 z 27. 12. 1955, čl. 216 Směrnice o používání operativní techniky (A-oper-IX-1), s. 9–10.
69. AMV, RMV č. 34/1957, čl. 39 Směrnice o používání operativní techniky (A-oper-IX-1), Příloha s. 7–10.
70. AMV, NMV č. 14/1969, Prozatímní směrnice pro používání zpravodajské techniky (A-oper-VI-1), s. 9.
AMV, RMV č. 43/1969 z 30. 7. 1969, čl. 43 Schvalovací pravomoc při nasazování zpravodajské techniky, s. 1–2.
AMV, RMV č. 30/1972 z 12. 5. 1972, čl. 30 Směrnice pro používání zpravodajské techniky (A-oper-VI-1).

- AMV, RMV č. 31/1976 z 22. 9. 1976, čl. 31 Organizace rozpracování ubytovacích zařízení navštěvovaných cizinci z nesocialistických států, s. 1–2.
71. AMV, RMV č. 18/1980 z 2. 7. 1980, čl. 18 Směrnice pro používání zpravodajské techniky (A-oper-VI-1) a Směrnice o evidenci a registraci svazků zpravodajské techniky a spolupracovníků zpravodajské techniky (A-oper-VI-2), s. 4–5, 10–11.
AMV, RMV č. 20/1982 z 11. 10. 1982, Směrnice o používání zpravodajské techniky (A-oper-VI-1) a Směrnice o evidenci a registraci svazků zpravodajské techniky a spolupracovníků zpravodajské techniky (A-oper-VI-2), s. 4–5, 10–11.
72. AMV, fond č. 310, inv. j. 2-9, BAT, čj. 1121/0923 z 12. 1. 1949, s. 1.
73. Schovánek, Radek: Vývoj technických složek MV 1948–1963. In: Sborník securitas imperii 1. Úřad dokumentace a vyšetřování činnosti Státní bezpečnosti, Praha 1994, s. 23.
74. AMV, fond č. 310, inv. j. 47-4, V. sektor, čj. 4905/0901-50 z 28. 12. 1950, s. 8.
AMV, fond č. 310, inv. j. 47-11, Technický ústav, čj. T- 440/053- 1952 z 25. 2. 1952, Příprava a provedení plánu na rok 1953, s. 2.
AMV, fond č. 310, inv. j. 47-11, Technický ústav, čj. T- 440/053- 1952 z 25. 2. 1952, Jmenný seznam potřeb operativní techniky, s. 3–4.
75. AMV, fond č. 310, inv. j. 9-2, Sektor V, čj. A-62/50-51 z 7. 2. 1951, Hlášení o stavu sektoru V za leden 1951, s. 16.
AMV, fond č. 310, inv. j. 9-2, Sektor V, čj. A-249/50-51 z 12. 3. 1951, Hlášení za únor 1951, s. 9.
76. AMV, fond č. 310, inv. j. 9-2, Sektor V, čj. 342/5051-51 z 5. 6. 1951, Zpráva o činnosti 5. odd. V. sektoru, s. 1–2.
Proces proti vatikánským agentům v Československu, Biskup Zela a spolčníci. Ministerstvo spravedlnosti, Praha 1950, s. 7.
Je zajímavé, že v době, kdy mělo k “výjmu” dojít, byli Kulač i Čihák (ve zprávě nesprávně Číhal) ve vazbě a 2. 12. 1950 nad nimi byl vynesena rozsudek.
77. AMV, fond č. A-27, inv. j. 11, Hlavní zaměření výkonné operativní techniky na některé aktuální otázky vyplývající z hlavních úkolů StB v tomto roce z 10. 4. 1961, s. 3–6, 11–12.
78. AMV, fond č. A-27, inv. j. 11, Hlavní zaměření výkonné operativní techniky na některé aktuální otázky vyplývající z hlavních úkolů StB v tomto roce z 10. 4. 1961, s. 6.
79. AMV, fond č. A-27, inv. j. 16, Zpráva o činnosti IX. správy MV za rok 1963, čj. OT-0014/01-64 z 10. 1. 1964, s. 5.
AMV, fond č. A-27, inv. j. 16, Statistické zhodnocení činnosti operativní techniky za rok 1963, s. 2.
AMV, fond č. A-27, inv. j. 16, Vyhodnocení práce za rok 1963 (3. odbor) z 29. 12. 1963, s. 1–2.
AMV, fond č. A-27, inv. j. 16, Příloha ke zprávě za uplynulý rok (3. odbor), s. 1.
80. AMV, fond č. A-7, inv. j. 324, Zpráva o činnosti StB v r. 1966 z 3. 4. 1967, s. 48–49, 64.
81. AMV, fond č. A-27, inv. j. 144, Zpráva o plnění plánovaných úkolů VI. správy FMV za rok 1970, čj. OT-002/01- 71 z 5. 1. 1971, Příloha č. 1, s. 3.
82. AMV, fond č. A-27, inv. j. 243, Školení výjmařů 6. oborů S StB KS SNB v Praze ve dnech 26.–27. 10. 1977.
83. AMV, fond č. A-2/5, inv. j. 605, Zpráva plk. Jana Bokra z r. 1975, s. 3.
84. AMV, fond č. 310, inv. j. 47-1, Skupina BAa, čj. A-19803/Sc34-49 z 27. 9. 1949, s. 1–2.
85. AMV, fond č. 310, inv. j. 47-1, Skupina BAa, čj. S-2028/01-1950 z 18. 1. 1950, Tajná listovní cenzura – prováděcí opatření, s. 1.
86. AMV, fond č. 310, inv. j. 10-8, čj. A-16/01-1-52 z 18. 9. 1952, Kompetence a povinnosti velitelů všech stupňů krajských velitelství Státní bezpečnosti z 14. 9. 1951, s. 2–3.
87. AMV, TRMV č. 86/1956 z 10. 8. 1956, čl. 89 Změny organizace práce II. zvl. odboru MV, Příloha č. 1, s. 7–10.
88. Tamtéž, s. 9.
89. Tamtéž, s. 9–10.

90. AMV, RMV č. 74/1958 z 3. 6. 1958, čl. 77 Spolupráce II. zvl. odboru MV s operativními součástmi MV, s. 1–2, 14–16, 19. AMV, fond č. A-27, inv. j. 127, Zpráva komise o racionálním využití prověrky korespondence z 11. 9. 1969, čj. OT- 0051/01-69 (kolegium náměstka), s. 13, 20. AMV, NMV č. 14/1969, Prozatímní směrnice pro používání zpravodajské techniky (A-oper-VI-1), s. 10–11. AMV, RMV č. 43/1969 z 30. 7. 1969, čl. 43 Schvalovací pravomoc při nasazování zpravodajské techniky, s. 1–2.
91. AMV, RMV č. 30/1972 z 12. 5. 1972, čl. 30 Směrnice pro používání zpravodajské techniky (A-oper-VI-1). AMV, RMV č. 18/1980 z 2. 7. 1980, čl. 18 Směrnice pro používání zpravodajské techniky (A-oper-VI-1) a Směrnice o evidenci a registraci svazků zpravodajské techniky a spolupracovníků zpravodajské techniky (A-oper-VI-2), s. 5, 7, 10–11. AMV, RMV č. 20/1982 z 11. 10. 1982, Směrnice o používání zpravodajské techniky (A-oper-VI-1) a Směrnice o evidenci a registraci svazků zpravodajské techniky a spolupracovníků zpravodajské techniky (A-oper-VI-2), s. 5, 7, 10–11.
92. AMV, fond č. 310, inv. j. 47-2, Spis. agenda týkající se listovní cenzury 1946, 1949–53, dopis k příkazu č. 155 z 21. 3. 1949, s. 1. AMV, fond č. 310, inv. j. 47-2, Spis. agenda týkající se listovní cenzury 1946, 1949–53, dopis ze sekretariátu ÚV KSČ, čj. Gem/h 405/49 z 6. 4. 1949, s. 1.
93. AMV, fond č. 310, inv. j. 47-1, Zrušení poboček tajné cenzury z 12. 10. 1949, s. 1. AMV, fond č. 310, inv. j. 47-1, Příloha k záznamu z 12. 10. 1949, seznam od BAt z 26. 8. 1949. AMV, fond č. 310, inv. j. 47-1, Skupina BAa, čj. A-19803/Sc34-49 z 27. 9. 1949, s. 1–2.
94. AMV, fond č. 310, inv. j. 47-1, Skupina BAa, čj. S-2028/01-1950 z 18. 1. 1950, Tajná listovní cenzura – prováděcí opatření, obal spisu – s. 2. AMV, fond č. 310, inv. j. 47-1, Skupina BAa, čj. S-2028/01-1950 z 18. 1. 1950, Tajná listovní cenzura – prováděcí opatření, s. 1.
95. AMV, fond č. 310, inv. j. 47-1, Cenzura korespondence z Jugoslávie č. 859 z 19. 10. 49, s. 1.
96. AMV, fond č. 310, inv. j. 47-1, Cenzura korespondence z Jugoslávie č. 859 z 19. 10. 49, s. 1. AMV, fond č. 310, inv. j. 47-1, Sektor BAt, odd. G-7, čj. 9291/0901-49 z 24. 10. 49, s. 1.
97. AMV, fond č. 310, inv. j. 47-2, čj. A-631/504-51 z 14. 3. 1951, s. 1.
98. AMV, fond č. 310, inv. j. 47-1, dopis z 19. 7. 1951, s. 1. AMV, fond č. 310, inv. j. 47-2, čj. A-2291/50-51 z 20. 12. 1951, s. 1. Dá se předpokládat, že ke zrušení cenzury s Jugoslávií určitě nedošlo před r. 1953. Nejspíše to bylo až po Chruščovově nástupu do čela SSSR, tzn. v druhé polovině 50. let.
99. AMV, fond č. 310, inv. j. 2-7, Hlášení přehledu činnosti BAa-S v r. 1949, Hlášení za září, Příloha č. 1, s. 2.
100. AMV, fond č. 310, inv. j. 2-8, Činnost BAa-S r. 1950, Hlášení za leden 1950, Příloha č. 1, s. 2. AMV, fond č. 310, inv. j. 2-8, Činnost BAa-S r. 1950, Hlášení za únor 1950, Příloha č. 1, s. 2.
101. AMV, fond č. 310, inv. j. 2-8, Činnost BAa-S r. 1950, Hlášení za březen 1950, Příloha č. 1, s. 2.
102. AMV, fond č. 310, inv. j. 2-8, Činnost BAa-S r. 1950, Hlášení za březen 1950, Příloha č. 1, s. 1–2 (4976 dopisů, týdně cca 27 500 Kčs = 110 000 Kčs, průměr 22,10 Kčs na dopis). AMV, fond č. 310, inv. j. 2-8, Činnost BAa-S r. 1950, Hlášení za duben 1950, Příloha č. 1, s. 1–2 (1884 dopisů, počítáno s průměrem 20 Kčs na dopis = 37 680 Kčs). AMV, fond č. 310, inv. j. 2-8, Činnost BAa-S r. 1950, Hlášení za květen 1950, Příloha č. 1, s. 1–2 (897 dopisů, zabaveno 31 185 Kčs, průměr 34,80 Kčs na dopis).
103. AMV, fond č. 310, inv. j. 2-8, Činnost BAa-S r. 1950, Hlášení za duben 1950, Příloha č. 1, s. 2. AMV, fond č. 310, inv. j. 2-8, Činnost BAa-S r. 1950, Hlášení za červen 1950, Příloha č. 1, s. 3.

104. AMV, fond č. 310, inv. j. 2-8, Činnost BAa-S r. 1950, Hlášení za květen 1950, Příloha č. 1, s. 2.
AMV, fond č. 310, inv. j. 2-8, Činnost BAa-S r. 1950, Hlášení za červen 1950, Příloha č. 1, s. 2.
105. AMV, fond č. 310, inv. j. 32-1, KV StB Jihlava, Zpráva o plánované práci zdejšího KV StB z 29. 3. 1950 k čj. 7005/0122- 50, s. 13.
106. AMV, fond č. 310, inv. j. 9-2, čj. A-62/50-51 z 7. 2. 1951, Hlášení o stavu sektoru V za leden 1951, s. 13–14.
107. AMV, fond č. 310, inv. j. 9-2, čj. A-62/50-51 z 7. 2. 1951, Hlášení o stavu sektoru V za leden 1951, s. 15.
AMV, fond č. 310, inv. j. 9-2, čj. A-249/50-51 z 12. 3. 1951, Hlášení za únor 1951, s. 8.
108. AMV, fond č. 310, inv. j. 47-2, čj. A-3510/0164-51 z 30. 5. 1951, s. 1.
AMV, fond č. 310, inv. j. 47-2, čj. A-606/50-51 z 20. 6. 1951, s. 1.
109. AMV, fond č. 310, inv. j. 47-2, čj. A-2183/504 z 23. 4. 1951, s. 1.
110. AMV, fond č. 310, inv. j. 47-2, čj. A-606/50-51 z 20. 6. 1951, s. 1.
111. AMV, NMV č. 29/1963 z 1. 7. 1963, čl. 29, Zrušení obstavování zásilek vnitřního poštovního styku, s. 1.
112. AMV, fond č. A-7, inv. j. 324, Zpráva o činnosti StB v r. 1966 z 3. 4. 1967, s. 66–67.
Schovánek, Radek: Organizační vývoj technických složek MV 1964–1989. In: Sborník securitas imperii 2, Úřad dokumentace a vyšetřování činnosti Státní bezpečnosti, Praha 1995, s. 51.
113. AMV, fond č. A-13, inv. j. 79, Rozbor dekonspirace zpravodajské techniky za rok 1968, čj. OT-0055/E-69 z 8. 7. 1969, Příloha k čj. OT-0055/E-69, s. 5–8.
114. AMV, fond č. A-27, inv. j. 114, Legalizace spolupráce MV s Ministerstvem pošt a telekomunikací obou našich republik, čj. OT-008/01-69 z 21. 1. 1969, s. 1–3.
AMV, fond č. A-27, inv. j. 114, Návrh dohody, s. 2–3.
115. AMV, fond č. A-27, inv. j. 132, Zpráva o stavu a používání zpravodajské techniky orgány Státní bezpečnosti za 1. pololetí 1969, Příloha č. II, s. 1, 6.
AMV, NMV č. 14/1969, A-oper-VI-1, Prozatímní směrnice pro používání operativní techniky, s. 7.
116. AMV, fond č. A-13, inv. j. 108, Zpráva o stavu a používání zpravodajské techniky orgány StB za 1. pololetí 1969 – předložení materiálu do vlády N/2-00296/69, Příloha č. 1, s. 1.
117. AMV, fond č. A-27, inv. j. 216, Zpráva o činnosti a plnění hlavních úkolů VI. správy FMV z 13. 8. 1976, čj. OT-0081/01-1976-2, Příloha č. III, s. 12, 19.
118. AMV, fond č. A-27, inv. j. 220, Vyhodnocení prováděcího plánu VI. správy za období od 1. 1. 1976 do 31. 10. 1976 z 17. 11. 1969, čj. OT-00110/01-1976-10, s. 10.
119. Schovánek, Radek: Organizační vývoj technických složek MV 1964–1989. In: Sborník securitas imperii 2, Úřad dokumentace a vyšetřování činnosti Státní bezpečnosti, Praha 1995, s. 61.
120. AMV, fond č. A-27, inv. j. 127, Zpráva komise o racionálním využití prověrky korespondence z 11. 9. 1969, čj. OT-0051/01-69 (kolegium náměstka), s. 6.
121. Tamtéž, s. 7–8, 11–15.
122. Tamtéž, s. 14–19.
123. AMV, TRMV č. 237/1954 z 28. 12. 1954, čl. 247 Chemická laboratoř II. zvl. odboru MV.
124. AMV, TRMV č. 212/1955 z 27. 12. 1955, čl. 216 Směrnice o používání operativní techniky (A-oper-IX-1), s. 26.
125. AMV, RMV č. 34/1957, čl. 39 Směrnice o používání operativní techniky (A-oper-IX-1), s. 27.
126. AMV, RMV č. 12/1959 z 9. 2. 1959, čl. 12 Směrnice o provádění chemické prověrky korespondence II. zvl. odborem MV a 2. zvl. odd. KS MV, s. 1.

127. Tamtéž, s. 1–3.
Frolík, Jan: Nástin organizačního vývoje státobezpečnostních složek Sboru národní bezpečnosti v letech 1948–1989. In: Sborník archivních prací č. 2/1991, s. 490.
128. AMV, NMV č. 43/1962 z 16. 8. 1962, čl. 43 Směrnice o provádění chemické prověrky korespondence, s. 1.
129. AMV, NMV č. 43/1962 z 16. 8. 1962, Příloha k čl. 43, s. 1.
130. Tamtéž, s. 2.
131. AMV, fond č. A-27, inv. j. 132, Zpráva o stavu a používání zpravodajské techniky orgány Státní bezpečnosti za 1. pololetí 1969, Příloha č. II, s. 1, 5.
AMV, NMV č. 14/1969, Prozatímní směrnice pro používání operativní techniky (A-oper-VI-1), s. 7.
132. AMV, fond č. A-27, inv. j. 144, Zpráva o plnění plánovaných úkolů VI. správy FMV za rok 1970, Příloha č. 1, s. 4.
133. Schovánek, Radek: Vývoj technických složek MV 1948–1963. In: Sborník securitas imperii 1. Úřad dokumentace a vyšetřování činnosti Státní bezpečnosti, Praha 1994, s. 25.
AMV, fond č. A-27, inv. j. 9, Zpráva o chemické prověrce korespondence (1960), s. 3.
134. AMV, RMV č. 30/1972 z 12. 5. 1972, čl. 30 Směrnice pro používání zpravodajské techniky (A-oper-VI-1).
135. AMV, RMV č. 18/1980 z 2. 7. 1980, čl. 18 Směrnice pro používání zpravodajské techniky (A-oper-VI-1) a Směrnice o evidenci a registraci svazků zpravodajské techniky a spolupracovníků zpravodajské techniky (A-oper-VI-2), s. 5.
AMV, RMV č. 20/1982, Směrnice o používání zpravodajské techniky (A-oper-VI-1) a Směrnice o evidenci a registraci svazků zpravodajské techniky a spolupracovníků zpravodajské techniky (A-oper-VI-2) z 11. 10. 1982, s. 5.
136. AMV, RMV č. 18/1980 z 2. 7. 1980, čl. 18 Směrnice pro používání zpravodajské techniky (A-oper-VI-1) a Směrnice o evidenci a registraci svazků zpravodajské techniky a spolupracovníků zpravodajské techniky (A-oper-VI-2), s. 10.
AMV, RMV č. 20/1982, Směrnice o používání zpravodajské techniky (A-oper-VI-1) a Směrnice o evidenci a registraci svazků zpravodajské techniky a spolupracovníků zpravodajské techniky (A-oper-VI-2) z 11. 10. 1982, s. 10.
137. AMV, fond č. 310, inv. j. 47-8, Skupina BAb, čj. Sine/033- 1950 z 23. 3. 1950, s. 1.
138. Tamtéž, s. 2.
139. AMV, fond č. 310, inv. j. 110-1, IV. sektor, čj. B/5-725/01- 51 z 5. 9. 1951, s. 2.
140. AMV, fond č. A-27, inv. j. 144, Zpráva o plnění plánovaných úkolů VI. správy FMV za rok 1970, Příloha č. 1, s. 6.
141. AMV, fond č. A-27, inv. j. 9, Zpráva o chemické prověrce korespondence (1960), s. 4.
142. AMV, NMV č. 43/1962 z 16. 8. 1962, Příloha k čl. 43, s. 1.
143. AMV, fond č. A-27, inv. j. 132, Zpráva o stavu a používání zpravodajské techniky orgány Státní bezpečnosti za 1. pololetí 1969, Poznámky ke zprávě o stavu a používání zpravodajské techniky orgány Státní bezpečnosti, s. 2.
144. AMV, fond č. A-7, inv. j. 324 Zpráva o činnosti StB v r. 1966 z 3. 4. 1967, s. 45.
145. AMV, fond č. A-27, inv. j. 127, Zpráva komise o racionálním využití prověrky korespondence z 11. 9. 1969, s. 3.
Unzeitig, Jiří: Způsoby spojení používané imperialistickými rozvědkami, č. 102-9. RVO, Praha 1981, s. 9–14, 18–19.
Zítek, Richard – Herajn, Lubomír: Organizace a taktika agenturní rozvědky, č. 102-51. VŠ SNB, Praha 1988, s. 55–58, 62–63.
Černý, Jindřich: Spojení s agenty provádějícími nepřátelskou činnost na území cizího státu, č. 101-4/C. VŠ SNB, Praha 1981, s. 9.
Dokin, N. P. – kol.: Agenturní rozvědka, č. 102-35. VŠ SNB, Praha 1984, s. 146–161, 169.
Chyška, Pavel – Kloubek, Martin – Mikl, Jan: Taktika a metodika odhalování, kontrarozvědného rozpracování a vyšetřování vyzvědačství a souvisící trestné činnosti, č.

- 131-50. VŠ SNB, Praha 1988, s. 103, 110–111.
Schovánek, Radek: Vývoj technických složek MV 1948–1963. In: Sborník securitas imperii 1. Úřad dokumentace a vyšetřování činnosti Státní bezpečnosti, Praha 1994, s. 31.
146. AMV, TRMV č. 212/1955 z 27. 12. 1955, čl. 216 Směrnice o používání operativní techniky (A-oper-IX-1), s. 20–22.
AMV, TRMV č. 108/1955 z 17. 6. 1955, čl. 110 Vydávání krycích občanských průkazů, s. 1.
147. AMV, RMV č. 34/1957, čl. 39 Směrnice o používání operativní techniky (A-oper-IX-1), Příloha s. 23–24.
AMV, RMV č. 139/1957 z 26. 9. 1957, čl. 149 Vydávání krycích občanských průkazů – dodatek k čl. 110 TRMV č. 108/1955, s. 1.
148. AMV, RMV č. 126/1958 z 17. 9. 1958, čl. 131 Vydávání krycích občanských průkazů, s. 1–3.
149. AMV, RMV č. 66/1959 z 15. 6. 1959, čl. 67 Směrnice o používání operativní techniky (A-oper-IX-1).
AMV, RMV č. 45/1964 z 5. 11. 1964, čl. 45 Směrnice o používání operativní techniky (A-oper-VI-1).
AMV, RMV č. 30/1972 z 12. 5. 1972, čl. 30 Směrnice pro používání zpravodajské techniky (A-oper-VI-1).
150. AMV, RMV č. 18/1980 z 2. 7. 1980, čl. 18 Směrnice pro používání zpravodajské techniky (A-oper-VI-1) a Směrnice o evidenci a registraci svazků zpravodajské techniky a spolupracovníků zpravodajské techniky (A-oper-VI-2), s. 9–11.
AMV, RMV č. 20/1982 z 11. 10. 1982, Směrnice o používání zpravodajské techniky (A-oper-VI-1) a Směrnice o evidenci a registraci svazků zpravodajské techniky a spolupracovníků zpravodajské techniky (A-oper-VI-2), s. 9–11.
151. AMV, fond č. 310, inv. j. 110-1, IV. sektor, čj. B/5-725/01- 51 z 5. 9. 1951, s. 2.
O požadavcích sektoru BAť srov. též AMV, fond č. 310, inv. j. 9-2, Porada velitele 4. odd. z 26. 9. 1949, s. 5.
152. AMV, fond č. 310, inv. j. 47-8, Technické požadavky skupiny BAb, čj. Sine/033-1950 z 23. 3. 1950, s. 2.
153. AMV, fond č. A-27, inv. j. 16, Zpráva o činnosti IX. správy MV za rok 1963, čj. OT-0014/01-64 z 10. 1. 1964, s. 6–7.
AMV, fond č. A-27, inv. j. 16, Statistické zhodnocení činnosti operativní techniky za rok 1963 s. 2–3.
154. AMV, fond č. A-27, inv. j. 117, Protokol o předání a převzetí krycích průkazů, SOTP přístroje, nářadí a fotopřístroje na 1. odboru VI. správy FS ZS z 12. 3. 1969, čj. OT- 0021/1-69, s. 1.
AMV, fond č. A-27, inv. j. 118, Protokol o předání a převzetí písemností a administrativních pomůcek, SOTP a ostatního materiálu na 4. oddělení 1. odboru VI. správy FS ZS z 13. 3. 1969, čj. OT-0023/1-69, s. 2.
AMV, fond č. A-27, inv. j. 122, Protokol o předání a převzetí KOP a dalších KP, svazků stálých tech. spolupracovníků, svazků C-7, stavebních plánů a panelových domů a uličníků Prahy na 2. oddělení 1. odboru VI. správy FS ZS z 18. 3. 1969, čj. OT-0030/1- 69, s. 1.
155. AMV, fond č. A-8/2, inv. j. 268, Akce KRAJAN-BŘÍZA + vyšetřovací spis v trestní věci porušování domovní svobody podle § 238 odst. 1 TZ, oznamovatel JUDr. Zdeněk Mlynář. AMV, fond č. A-2/5, inv. j. 605, Zpráva plk. Jana Bokra, s. 3–4.
156. AMV, fond č. A-8/2, inv. j. 268, Návrh na opatření v akci KRAJAN-BŘÍZA, čj. OT-001/1-74 z 3. 1. 1974, s. 1.
157. AMV, fond č. A-8/2, inv. j. 268, Protokol o výsledku Hany Bretišové z 15. 1. 1974, s. 7-9 (tato část výsledku byla provedena 22. 4. 1974).
158. AMV, fond č. A-8/2, inv. j. 268, Protokol o výsledku Hany Bretišové z 15. 1. 1974, s. 5, 9.

159. AMV, fond č. A-8/2, inv. j. 268, Protokol o výsledku Zdeňka Mlynáře z 17. 1. 1974, s. 2–3.
AMV, fond č. A-8/2, inv. j. 268, Protokol o výsledku Ireny Dubské z 21. 1. 1974, s. 2.
160. AMV, fond č. A-8/2, inv. j. 268, Protokol o výsledku Zdeňka Mlynáře z 17. 1. 1974, s. 3.
AMV, fond č. A-8/2, inv. j. 268, Návrh na opatření v akci KRAJAN-BŘÍZA, čj. OT-001/1- 74 z 3. 1. 1974, s. 1–2.
161. AMV, fond č. A-8/2, inv. j. 268, Dopis Zdeňka Mlynáře Jaromíru Obzinovi z 21. 12. 1973, s. 1.
162. AMV, fond č. A-8/2, inv. j. 268, Návrh plánu vyšetřování ve věci dekonspirace v akci KRAJAN-BŘÍZA, čj. IM-007/20-74 z 10. 1. 1974, s. 1–4.
AMV, fond č. A-8/2, inv. j. 268, Příloha k čj. IM-007/20-74, s. 1-3.
163. AMV, fond č. A-8/2, inv. j. 268, Protokol o výsledku Zdeňka Mlynáře z 17. 1. 1974, s. 6.
164. AMV, fond č. A-8/2, inv. j. 268, Protokol o výsledku Zdeňka Mlynáře z 17. 1. 1974, s. 6–8.
AMV, fond č. A-8/2, inv. j. 268, Protokol o výsledku Ireny Dubské z 21. 1. 1974, s. 8.
165. AMV, fond č. A-8/2, inv. j. 268, Protokol o výsledku Ireny Dubské z 21. 1. 1974, s. 8.
166. AMV, fond č. A-8/2, inv. j. 268, Odpověď k čj. IM-11/20-74 z 28. 5. 1974, s. 1.
167. AMV, fond č. A-8/2, inv. j. 268, Odpověď ředitele obvodní automatické ústředny Praha-střed Inspekci FMV ČSSR z 4. 2. 1974, s. 1.
168. AMV, fond č. A-8/2, inv. j. 268, čj. VB-F-577/KT-2-74, Odpověď k čj. IM-11/20-74 z 23. 5. 1974, s. 1.
169. AMV, fond č. A-8/2, inv. j. 268, čj. IM-11/20-74, Protokol o vydání věci z 11. 2. 1974, s. 1–2.
170. AMV, fond č. A-8/2, inv. j. 268, čj. VÚ-34/801-74, Odborný posudek nalezeného předmětu v bytě doc. JUDr. Zdeňka Mlynáře z 28. 3. 1974, s. 1–2.
171. Tamtéž, s. 2.
172. AMV, fond č. A-8/2, inv. j. 268, čj. IM-11/20-74, Usnesení Inspekce ministra vnitra ČSSR z 29. 1. 1975, s. 1.

Soupis pramenů a literatury

Prameny:

- AMV ČR: fond č. A-2/5, fond č. A-2/6, fond č. A-2/7, fond č. A-7, fond č. A-8/2, fond č. A-13, fond č. A-27, fond č. 6/4, fond č. 6/5, fond č. 310
- Veselý, Alois: odborný poradce

Literatura:

- Černý, Jindřich: Spojení s agenty provádějícími nepřátelskou činnost na území cizího státu, č. 101-4/C. VŠ SNB, Praha 1981.
- Dokin, N. P. – kol.: Agenturní rozvědka, č. 102-35. VŠ SNB, Praha 1984.
- Frolík, Jan: Nástin organizačního vývoje státobezpečnostních složek Sboru národní bezpečnosti v letech 1948–1989. In: Sborník archivních prací č. 2/1991.
- Chýška, Pavel – Kloubek, Martin – Mikl, Jan: Taktika a metodika odhalování, kontrarozvědného rozpracování a vyšetřování vyzvědačství a souvisící trestné činnosti, č. 131-50. VŠ SNB, Praha 1988.

- Proces proti vatikánským agentům v Československu, Biskup Zela a spolčníci, Ministerstvo spravedlnosti, Praha 1950.
- Schovánek, Radek: Vývoj technických složek MV 1948–1963. In: Sborník securitas imperii 1. Úřad dokumentace a vyšetřování činnosti Státní bezpečnosti, Praha 1994.
- Schovánek, Radek: Organizační vývoj technických složek MV 1964–1989. In: Sborník securitas imperii 2, Úřad dokumentace a vyšetřování činnosti Státní bezpečnosti, Praha 1995.
- Unzeitig, Jiří: Způsoby spojení používané imperialistickými rozvědkami, č. 102-9. RVO, Praha 1981.
- Zítek, Richard – Herajm, Lubomír: Organizace a taktika agenturní rozvědky, č. 102-51. VŠ SNB, Praha 1988.

Tabulky

Následující tabulky zpracoval z různých zdrojů autor. Písmeno N znamená, že údaj není v pramenech uveden.

Soupis tabulek:

- Tab. 1: Přehled krycích značek používaných k označení zpravodaj-skotechnických úkonů
- Tab. 2: Počet nasazených zpravodajskotechnických úkonů ve vybraných obdobích
- Tab. 3: Přehled telefonních odposlechů v dubnu až prosinci 1949
- Tab. 4: Přehled telefonních odposlechů v lednu až září 1950
- Tab. 5: Přehled zabavených valut v září až prosinci 1949
- Tab. 6: Přehled zabavených valut v lednu až srpnu 1950
- Tab. 7: Přehled zabavených valut v lednu a únoru 1951
- Tab. 8: Počet kontrolovaných zahraničních i domácích dopisů v letech 1949–1951
- Tab. 9: Počty zásilek zpracovaných prověrkou korespondence (PK) ve vybraných letech
- Tab. 10: Přehled zachycené vnitřní korespondence v červnu až září 1949
- Tab. 11: Přehled zachycené vnitřní korespondence v říjnu 1949 až červenci 1950
- Tab. 12: Přehled zachycené zahraniční korespondence v dubnu až červenci 1949 – z i do zahraničí
- Tab. 13: Přehled zachycené zahraniční korespondence v srpnu a září 1949 – pošta ze zahraničí
- Tab. 14: Přehled zachycené zahraniční korespondence v srpnu a září 1949 – pošta do zahraničí
- Tab. 15: Přehled zachycené zahraniční korespondence v říjnu 1949 až červenci 1950 – pošta ze zahraničí
- Tab. 16: Přehled zachycené zahraniční korespondence v říjnu 1949 až červenci 1950 – pošta do zahraničí

Tab. 1: Přehled krycích značek používaných k označení zpravodajskotechnických úkonů

Používáno v letech	1954–	1955–	1964–	1972–	1980–
Úkon	1955	1964	1972	1980	1989
Dlouhodobý odposlech	DURAL	103	C-7	TA-111	DIAGRAM
Krátkodobý odposlech	CÍN	52	H-8	TA-122	STATISTIKA
Telefonní odposlech a kontrola dálkopisného spojení	OCEL	220	E-4	TA-133	PŘESTAVBA
Tajná technická prohlídka	ŽELEZO	77	G-9	TA-144	ANALÝZA
Skryté pozorování a fotografování	HLINÍK	330	F-5 (fot.), F-6 (poz.)	TA-155	APARÁT
Prověrka k odhalení nelegálního radiového vysílání		501, 502, 503	R-1	TA-311	ZVUK
Prověrka k odhalení příjmu jednostranného radiového vysílání		504, 505	R-2	TA-322	VÝBOJKA
Úkolová prověrka korespondence			K-3	TA-211	NÁKUP
Zájmová prověrka korespondence			K-4	TA-222	DOVOZ
Chemická nástraha			N-10	TA-511	LAMPA
Skupinová prověrka korespondence			K-5	TO-233	KRYSTAL
Výběrová prověrka korespondence			K-7	TO-244	VÁZA
Preventivní prověrka korespondence			K-6	TO-255	KŮŽE
Trvale prováděná prověrka KV a VKV spojení				TO-333	KABEL

Signalizační zabezpečení		TO-411	OBRAZ
Technické a signalizační zabezpečení		TO-422	OCEÁN
Obranná technická prohlídka		TO-433	LUCERNA
Otevírání a zhotovování speciálně zajištěných zásilek a schránek	88		

Tab. 2: Počet nasazených zpravodajskotechnických úkonů ve vybraných obdobích

	XII. 1950– V. 1951	1963	I.–XI. 1966	I.–VI. 1969	1972	1973	1974	1978	1982
Dlouhodobý odposlech	140	112	100	14	80	70	63	69	227
Krátkodobý odposlech	N	159	142	N	82	80	106	143	91
Telefonní odposlech a odposlech dálnopisu	N	106	574	358	535	603	525	791	373
Tajná technická prohlídka	109	336	205	N	151	184	123	170	209
Skryté pozorování a fotografování	130	39	44	N	5	6	22	N	12
Úkolová prověrka korespondence	N	N	504	299	N	N	N	N	N

Tab. 5: Přehled zabavených valut v září až prosinci 1949

	počet dopisů	množství a druh měny
září	1	100 Kčs
říjen	2	390 Kčs
	7	7 US dolarů
	3	1300 JUG dinárů
listopad	2	2 US dolary
	7	400 JUG dinárů
	1	10 RAK šilinků
prosinec	1	10 Kčs
	5	7 US dolarů
	5	760 JUG dinárů

Tab. 6: Přehled zabavených valut v lednu až srpnu 1950

	počet dopisů	množství a druh měny
leden	N	1045 Kčs
	N	270 JUG dinárů
	N	50 FR franků
únor	N	N
březen	cca 4976	cca 110 000 Kčs
duben	1884	N
květen	897	31 185 Kčs
	N	4 US dolary
	N	60 POL zlotých
	N	30 JUG dinárů
červen	N	N
červenec	N	N
srpen	0	0

Tab. 7: Přehled zabavených valut v lednu a únoru 1951

leden 1951		únor 1951	
dopisů celkem	množství a druh měny	dopisů celkem	množství a druh měny
celkem 1980	4009 US dolarů	celkem 1518	1,50 ARGEN pesos
	532,94 US dolarů (šeky)		3506 US dolarů
	3 AUSTR libry		1 101,73 US dolarů (šeky)
	10 ŠVD korun		100 US dolarů (cen. pap.)
	20 NIZ zlatých		5 NĚM marek
	2 GBR libry		10 ŠVD korun
	27 GBR liber (šeky)		40 NOR korun
	122 CAN dolarů		45 ŠVC franků
	596,45 CAN dolarů (šeky)		5000 FR franků
	3000 FR franků		183 CAN dolarů
	9000 ITL lir		5 CAN dolarů (šeky)
	100 HUN forintů		131 AUSTR liber
			8,10 GBR liber
			8 GBR liber (šeky)
			5 BRAZ cruz
			1 PALEST pound
			50 DÁN korun

Tab. 8: Počet kontrolovaných zahraničních i domácích dopisů v letech 1949–1951

r. 1949	počet	r. 1950	počet	r. 1951	počet
říjen	6 365	leden	4 166	leden	30 992
listopad	4 731	únor	8 164	únor	26 828
prosinec	3 942	březen	12 625		
		duben	11 919		
		květen	7 589		
		červen	16 934		
		červenec	25 865		
		srpen	56 417		
		září	40 619		

Tab. 9: Počty zásilek zpracovaných prověrkou korespondence (PK) ve vybraných letech

	1966	1970	1971	I.–VI. 1976	1978	1982
Úkolová PK	40 003	N	31 021	N	29 166	N
Zájmová PK	N	N	31 264	N	22 224	N
Skupinová PK	N	N	128 221	112 993	124 456	249 939
Výběrová PK	N	537 470	624 716	130 000	212 019	131 155
Preventivní PK	N	N	250 838	489 282	872 898	445 800
Prosledováno celkem v tis.	99 000	N	24 939	35 000	73 900	55 681

Tab. 10: Přehled zachycené vnitřní korespondence v červnu až září 1949

	červen	červenec	srpen	září
počet záchytů	2454	N	N	N
soukromé dopisy	N	N	567	520
řetězové a modlitby	N	399	380	427
výhrůžky, urážky, anonymy	N	134	101	262
akce na vyslanectví	N	30	0	0
náznaky ilegality	N	26	70	143
tisk a letáky	N	N	44	197
pozvánky	N	N	N	63
fotokopie dopisů	N	17	19	12
opisy dopisů	N	12	48	23

Tab. 11: Přehled zachycené vnitřní korespondence v říjnu 1949 až červenci 1950

říjen listopad prosinec leden únor březen duben květen červen červenec

sledovačka	256	200	427	493	138	257	374	240	926	1221
řetězové	399	194	148	156	563	258	339	14	8	97
štvavé	276	113	153	72	147	108	120	73	115	113
špionáž hosp.	5	0	0	0	0	10	1	4	0	0
sabotáž	0	0	0	0	0	0	2	1	0	0
ilegalita	217	31	54	2	20	93	32	19	7	4
letáky	32	85	42	7	84	91	24	11	0	130
radio	1	0	73	4	18	4	4	3	0	2
uprchlické	9	0	0	0	1	0	0	0	0	0

osobní doklady	1	0	0	1	0	0	0	2	0	0
různé	88	364	282	134	98	4976	1884	897	1581	266
nov. výstřižky	6	0	0	0	0	2	0	0	0	0
šmelina	5	5	16	18	17	15	18	7	68	200
věžeňské	30	6	19	22	3	0	9	17	36	7
výpisy	4	9	14	14	0	1	0	N	N	N
fotokopie	0	28	62	19	0	N	N	N	N	N

Tab. 12: Přehled zachycené zahraniční korespondence v dubnu až červenci 1949 – z i do zahraničí

	duben	květen	červen	červenec
soukromé dopisy	1859	1715	557	393
Radio Paris	250	121	94	49
Radio France-Martinique	0	0	1	0
Radio Canada	61	34	17	0
Radio London	3	33	7	5
Radio New York	0	1	0	0
Radio Brasilie	0	1	0	0
Radio Maďarsko	0	1	0	0
Radio Roma	0	1	0	0
Radio Vatican	1	0	0	0
Radio Beromünster	0	1	0	0
Radio Beograd	1	0	0	1

Radio Amerika	0	2	1	0
Radio Vídeň	0	0	1	0
uprchlické záznamy	1277	1052	1041	70
osobní doklady	0	0	0	0
opisy a výpisy dopisů	183	143	132	355
fotografie a fotokopie dopisů	2	43	98	35
tajné písmo	10	2	2	1
šifra	1	0	1	0

Tab. 13: Přehled zachycené zahraniční korespondence v srpnu a září 1949 – pošta ze zahraničí

	srpen	září
soukromé dopisy	292	256
Radio Canada	18	18
tisk a letáky	102	56
výhrůžné dopisy	20	35
opisy a výpisy dopisů	11	5
fotografie a fotokopie dopisů	15	2
tajné písmo	0	2

Tab. 14: Přehled zachycené zahraniční korespondence v srpnu a září 1949 – pošta do zahraničí

	srpen	září
soukromé dopisy	172	195
Radio Paris	27	16
Radio Canada	33	23
Radio London	3	1
Radio Roma	0	1
Radio Beograd	0	2
osobní doklady	1	6
opisy a výpisy dopisů	4	4
fotografie a fotokopie dopisů	3	0
tajné písmo	0	2

Tab. 15: Přehled zachycené zahraniční korespondence v říjnu 1949 až červenci 1950 – pošta ze zahraničí

	říjen	listopad	prosinec	leden	únor	březen	duben	květen	červen	červenec
sledovačka	221	487	587	883	917	874	642	502	3256	8957
řetězové	33	20	16	6	5	22	8	1	2	28
štvavé	815	43	55	20	17	28	10	36	22	10
špionáž hosp.	2	0	0	0	0	2	0	0	0	1
sabotáž	0	0	0	0	0	0	0	0	0	450
ilegalita	1601	229	240	68	400	524	182	151	1240	314
letáky	2	0	397	35	3	16	144	0	0	0
radio	3	0	387	5	18	9	11	1	12	7
uprchlické	16	31	53	11	10	77	641	1288	3146	5771
os. doklady	1	0	14	12	1	0	0	1	0	5
různé	26	61	74	95	57	44	145	241	104	583
nov. výstřižky	46	138	195	70	74	70	35	39	7	120
šmelina	1	0	0	18	0	0	0	0	0	0
věžeňské	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
výpisy	5	10	13	0	0	1	0	N	N	N
fotokopie	0	0	149	26	0	N	N	N	N	N

Tab. 16: Přehled zachycené zahraniční korespondence v říjnu 1949 až červenci 1950 – pošta do zahraničí

	říjen listopad prosinec leden únor březen duben květen červen červenec									
sledovačka	31	18	69	123	16	126	315	131	1458	3320
řetězové	0	3	0	1	1	1	0	0	17	0
štvavé	12	24	47	17	1	3	8	4	19	117
špionáž hosp.	0	0	0	0	11	5	49	2	0	0
sabotáž	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ilegalita	9	0	0	0	0	0	0	2	0	2
letáky	0	0	0	1	9	2	0	0	0	0
radio	18	30	130	65	55	57	31	13	28	40
uprchlické	1	0	6	3	3	28	1762	772	2292	3801
osobní doklady	1	20	0	13	23	14	9	9	12	0
různé	4	61	63	71	47	91	167	59	38	284
nov. výstřižky	1	2	0	1	0	1	0	2	0	5
šmelina	1	2	22	2	0	0	0	0	0	0
věžeňské	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
výpisy	5	0	5	0	1	1	0	N	N	N
fotokopie	0	0	87	9	0	N	N	N	N	N

Operativní technika v rukou StB (Daniel Povolný)

studie vydaná při příležitosti výstavy operativní techniky „Nejen stěny měly uši“

Seznam zkratk

- aj. – a jiné
- AMV – archiv Ministerstva vnitra
- apod. – a podobně
- atd. – a tak dále
- BND – Bundesnachrichtendienst (Spolková zpravodajská služba, NSR)
- cca – circa
- CO – civilní obrana
- čj. – číslo jednací
- čl. – článek
- čs. – československý
- ČSA – Československé aerolinie
- ČSR – Československá republika
- ČSSR – Československá socialistická republika
- dr. – doktor
- ed. – editor
- FMV – Federální ministerstvo vnitra
- FS ZS – federální správa zpravodajských služeb
- GE – grafická expertiza
- HS – hlavní správa
- CHPK – chemická prověrka korespondence
- ing. – inženýr
- inv. j. – inventární jednotka
- IS – Intelligence Service (Zpravodajská služba, Velká Británie)
- JUDr. – doktor práv
- Kčs – Koruna československá
- KOP – krycí občanský průkaz
- KP – krycí průkaz
- KS – krajská správa
- ks – kus
- KSČ – Komunistická strana Československa
- KV – krajské velitelství
- KV – krajský výbor
- KV – krátké vlny
- mj. – mimo jiné
- MNB – Ministerstvo národní bezpečnosti
- MNO – Ministerstvo národní obrany
- MV – Ministerstvo vnitra
- např. – například
- NMV – nařízení ministra vnitra
- NSR – Německá spolková republika
- odd. – oddělení
- OP – občanský průkaz
- OPBH – obvodní podnik bytového hospodářství (resp. okresní)
- OT – operativní technika
- OV – okresní výbor
- PhDr. – doktor filosofie

- PK – prověrka korespondence
- plk. – plukovník
- PO – Požární ochrana
- pozn. – poznámka
- pplk. – podplukovník
- PÚV – předsednictvo ústředního výboru
- r. – rok
- RMV – rozkaz ministra vnitra
- ROS – Rada obrany státu
- s. – soudruh
- s. – strana
- SMV – správa Ministerstva vnitra
- SNB – Sbor národní bezpečnosti
- SPZ – státní poznávací značka
- srov. – srovnej
- StB – Státní bezpečnost
- tj. – to jest
- TRMV – tajný rozkaz ministra vnitra
- ÚV – ústřední výbor
- VB – Veřejná bezpečnost
- VBŽ – Veřejná bezpečnost na železnici
- VKV – velmi krátké vlny
- VŠ – vysoká škola
- VÚ – výzkumný ústav
- ZS GŠ – zpravodajská správa Generálního štábu
- ZÚ – zastupitelský úřad
- zvl. – zvláštní